

Berenschot

Feitenonderzoek voorwaarden in de aanbestedingspraktijk

**Drs. Hans Ruiters
Dr. Niels-Ingvar Boer
Ir. Simone Buijs
Dr. Johan Versendaal
Alice de Bruin MSc.
Egbert Kroese Msc.
Joep Dijkhuis MSc.
Willemijn de Wal MSc. MA.**

30 september 2009

Projectnummer 40523

Feitenonderzoek voorwaarden in de aanbestedingspraktijk

DEEL 1 OPZET VAN HET ONDERZOEK EUROPESE EN NATIONALE PROCEDURES	1
1. Inleiding	2
1.1 Aanleiding onderzoek	2
1.2 Vraagstelling	2
1.3 Inhoudelijke opzet	3
1.4 Leeswijzer	6
2. Methodologie onderzoek Europese en Nationale procedures	7
2.1 Aard van de onderzoeksmethodologie	7
2.2 Afbakening van de populatie	7
2.3 Specificatie van de steekproef	10
2.4 Gehanteerd beoordelingskader	12
2.5 Gevolgde onderzoeksprocedure	12
3. Typering Europese/Nationale aanbestedingen en aanbestedende diensten	14
3.1 Inleiding	14
3.2 Soort aanbestedende dienst	14
3.3 Type procedure	15
3.4 Soort aanbesteding	15

DEEL 2 BEVINDINGEN ONDERZOEK EUROPESE EN NATIONALE PROCEDURES	18
4. Bevindingen toetsing financiële en economische draagkracht	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Aantal gevraagde bewijsstukken	19
4.3 Type gevraagde bewijsstukken	23
4.4 Bankverklaring	24
4.5 Aansprakelijkheidsverzekering	25
4.6 Omzetverklaring	27
4.7 Overig gevraagde typen bewijsstuk voor financieel economische draagkracht	31
5. Bevindingen toetsing technische en beroepsbekwaamheid	33
5.1 Inleiding	33
5.2 Aantal aspecten waarop bewijsstukken worden gevraagd	33
5.3 Aspecten ter toetsing technische en beroepsbekwaamheid	37
5.4 Referentieprojecten	39
5.5 Gevraagde bewijsstukken ten aanzien van borging van de kwaliteit	47
5.6 Overige bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid	48
6. Bevindingen opgevraagde verklaringen	50
6.1 Inleiding	50
6.2 Gevraagde verklaringen	50
6.3 Mate waarin verklaring recent dient te zijn	51
7. Overige bevindingen	52
7.1 Gehanteerde termijnen	52
7.2 Vergoeding offerte kosten	52
7.3 Samenvoegen en clusteren van opdrachten	53
7.4 Additionele eisen bij combinatie van inschrijvers	54
7.5 Systematiek voor shortlisting	55
7.6 Beoordeling geschikkeideisen	56

DEEL 3 BEVINDINGEN ONDERZOEK EUROPESE EN NATIONALE PROCEDURES GESPLITST NAAR DEELSEGMENTEN	57
8. Bevindingen gesplitst naar soort aanbestedende dienst	58
8.1 Toetsing financieel economische draagkracht	58
8.2 Toetsing technische en beroepsbekwaamheid	60
9. Bevindingen gesplitst naar werken/leveringen/diensten	61
9.1 Toetsing financieel economische draagkracht	61
9.2 Toetsing technische en beroepsbekwaamheid	63
10. Bevindingen gesplitst naar procedure (EU/nationaal, niet/wel openbaar)	65
10.1 Toetsing financieel economische draagkracht	65
10.2 Toetsing technische en beroepsbekwaamheid	66
10.3 Overige bevindingen	68

DEEL 4 BEVINDINGEN ONDERZOEK MEERVOUDIG ONDERHANDSE PROCEDURES	69
11. Opzet van het onderzoek	70
11.1 Methodologie	70
11.2 Typering aanbestedingen en aanbestedende diensten	71
12. Resultaten toetsing financiële en economische draagkracht	72
12.1 Inleiding	72
12.2 Aantal gevraagde bewijsstukken	72
12.3 Type gevraagde bewijsstukken	74
12.4 Bankverklaring	75
12.5 Aansprakelijkheidsverzekering	75
13. Resultaten toetsing technische en beroepsbekwaamheid	77
13.1 Inleiding	77
13.2 Aantal aspecten waarop bewijsstukken worden gevraagd	77
13.3 Soort gestelde eisen	79
13.4 Referentieprojecten	80
14. Overige bevindingen	82
14.1 Additionele eisen bij combinatie van inschrijvers	82
14.2 Gevraagde verklaringen	82
14.3 Gehanteerde termijnen	83

DEEL 5 BIJLAGEN		84
Bijlage 1	Beoordelingskader	85
Bijlage 2	Overzicht van figuren in dit rapport	88
Bijlage 3	Overzicht van betrokken aanbestedende diensten	91
Bijlage 4	Overzicht gestelde eisen aan kwalitatieve criteria	95
Bijlage 5	Overzicht bij onderzoek meervoudig onderhandse aanbestedingen betrokken aanbestedende diensten	98

DEEL 1 OPZET VAN HET ONDERZOEK EUROPESE EN NATIONALE PROCEDURES

1. Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

Het Ministerie van Economische Zaken werkt momenteel aan de ontwikkeling van nieuwe aanbestedingswetgeving. Over deze nieuwe wetgeving vindt een brede discussie plaats, zowel bij aanbestedende diensten als in het bedrijfsleven. Daarbij klinken signalen over onredelijke en hoge eisen, korte termijnen, zware procedures en een hoge administratieve belasting. Het ministerie wil daarom een goed en feitelijk beeld hebben van de praktijk op dit terrein.

De Directie Europa, Mededinging en Consumenten van het Ministerie van Economische Zaken heeft besloten tot een feitenonderzoek naar de voorwaarden die door aanbestedende diensten aan ondernemers in de aanbestedingspraktijk worden gesteld. Het gaat hierbij om een aanvulling op en actualisering van de onderzoeken: "Waarom vraagt u dat" en "Inkopen onder de aanbestedingsgrens" uit 2007.

1.2 Vraagstelling

Bovengenoemde probleemanalyse leidt tot de volgende onderzoeksvragen:

1. Voor welke aanbestedingsprocedure wordt er door de aanbestedende diensten gekozen?
2. Welke eisen worden door aanbestedende diensten gevraagd ter toetsing van "financieel en economische draagkracht"?
3. Welke eisen worden door aanbestedende diensten gevraagd ter toetsing van "technische en beroepsbekwaamheid"?
4. In welke mate en op welke wijze wordt bij de eisen ten aanzien van referentieprojecten de ervaringseis geconcretiseerd naar een concrete eis?
5. In welke mate en op welke wijze worden bij de selectiecriteria/geschiktheideisen eventuele eisen omschreven ter nadere concretisering?
6. Wat is de wijze waarop met name kwalitatieve criteria in een systematiek worden beoordeeld, inclusief de gehanteerde wegingsfactoren op het 1ste niveau?
7. In welke mate wordt er door de aanbestedende diensten gevraagd bij de offerte diverse verklaringen te voegen?
8. Welke termijnen worden er gehanteerd gedurende de gehele procedure?
9. Welk percentage van de gemaakte offertekosten wordt vergoed?
10. Is er sprake van het samenvoegen/cluseren van opdrachten? En in hoeverre gaat dit gepaard met aanbesteden in percelen?

Het onderzoek biedt primair inzicht in de omvang van de eisen die aan ondernemers worden gesteld en de bewijsstukken die daarbij worden gevraagd. Secundaire onderzoeksvragen geven inzicht in verschillen bijvoorbeeld per sector, type aanbesteding of procedure. Gelet op het onderzoeksdoel bestaat het eindrapport vrijwel volledig uit cijfers, grafieken en dergelijke.

1.3 Inhoudelijke opzet

Het onderzoek dient inzicht te geven in:

- Eisen die aan ondernemers worden gesteld (bijvoorbeeld een minimum omzet).
- De bewijsstukken die ondernemers gevraagd worden in te dienen om te laten zien dat men aan die eis voldoet (bijvoorbeeld meesturen van jaarverslagen).
- Eisen die worden gesteld aan de in te dienen bewijsstukken (bijvoorbeeld de drie meest recent gepubliceerde jaarverslagen).

Er zijn in de regelgeving drie soorten criteria in de fase van het selecteren van leveranciers, te weten uitsluitingcriteria, geschiktheideisen en selectiecriteria. Deze laatste komen alleen bij de niet-openbare procedure voor.

Daarbij heb je inkooptechnisch gesproken drie varianten, te weten binair, kwantitatief en kwalitatief. In deze paragraaf gaan we nader in op de vraag wat dit laatste onderscheid betekent voor de begrippen eis en bewijsstuk in de opzet van het onderzoek.

Digitale binaire knock out criteria.

Bij deze criteria kan er uitsluitend wel of niet voldaan worden aan de gestelde eis. Er is geen gradatie mogelijk in de mate waarin wordt voldaan. Indien er bijvoorbeeld gevraagd wordt naar het hebben van een VCA certificaat of een ISO 9000 certificaat kan daar alleen met ja of neen op worden geantwoord. Voor deze criteria is in dit onderzoek er van uitgegaan dat het vragen naar een bewijsstuk op dat punt gelijk te stellen valt met het hebben van de eis. Dit geldt voor de volgende aspecten in de regelgeving (artikelnummer tussen haakjes verwijst naar BAO):

1. Verklaring omstandigheden faillissement en/of liquidatie (art 46, lid 1).
2. Verklaring omtrent het gedrag (art 46, lid 2).
3. Verklaring belastingdienst t.a.v. betalen sociale lasten (art 46, lid 3).
4. Verklaring belastingdienst t.a.v. betalen belastingen (art 46, lid 4).
5. Hebben van een uittreksel Kamer van Koophandel (art 47, lid 1).
6. Hebben van een certificaat kwaliteitssysteem (art 50).
7. Hebben van een certificaat milieubeheer (art 51).

Het enige waar dan nog een onderscheid in kan worden gevonden, zijn de eisen aan het bewijsstuk (wel/niet gelijk meeleveren, recentheid verklaring en dergelijke).

Kwantitatieve criteria.

Bij deze criteria kan de aanbestedende dienst desgewenst het criterium vertalen in een bepaalde kwantitatieve minimum eis. Bijvoorbeeld een minimale omzet van €1.000.000,=. Indien er een minimum eis wordt gesteld, moet door de inschrijver worden aangetoond dat aan die minimum eis wordt voldaan. Dat stellen van een minimum eis hoeft echter niet. Dan wordt er gehandeld alsof het criterium kwalitatief is (zie verderop) dan wel als digitale knock out (bijvoorbeeld er zijn drie referenties ingediend ja/neen).

Het betreft verschillende aspecten in de regelgeving, waarbij verschillend wordt omgegaan in de mate waarin er een minimum eis wordt gesteld (en dus met verschillende gevolgen voor de opzet van het onderzoek).

1. **Omzet.** In aanbestedingen wordt veelal een minimale algemene en/of specifieke omzet benoemd. Deze omzet is in het onderzoek opgenomen en gaat in verband gebracht worden met de opdrachtwaarde (voor zover gepubliceerd). Op dit onderwerp kan er dus een directe link worden onderzocht tussen eis (minimum omzet), de opdrachtwaarde en het aantal gevraagde bewijsstukken.
2. **Financieel economische ratio's.** Voor deze ratio's zoals solvabiliteit of liquiditeit zijn op zich getallen te definiëren. In de praktijk wordt echter bij een beperkt deel van de aanbestedingen ook concreet een minimum waarde opgegeven. Door het veelal ontbreken van een bedrag in de aanbestedingsstukken, wordt dit criterium in feite een digitaal knock-out criterium.

Onderdelen in de regelgeving die betrekking hebben op de bewijsstukken in verband met omzet dan wel financieel economische ratio's betreffen de volgende (artikelnummer tussen haakjes verwijst naar BAO):

- Bankverklaring (art 48 lid 1a).
 - Aanleveren balansuittreksels KvK (art 48 lid 1b).
 - Aanleveren complete jaarverslagen van recente jaren (art 48 lid 1b).
 - Verklaring omzet laatste jaren (art 48 lid 1c).
 - Meerdere financiële gegevens inclusief het conform een vastgesteld format berekenen van opgegeven indicatoren zoals rentabiliteit (art 48, lid 4).
3. **Omzet referentieprojecten.** In aanbestedingen wordt regelmatig een minimale omzet benoemd voor de referentieprojecten. Deze omzet is in het onderzoek opgenomen en gaat in verband gebracht worden met de opdrachtwaarde (voor zover gepubliceerd) en met de gevraagde minimum omzet (voor zover gepubliceerd). Op dit onderwerp kan er dus een directe link worden onderzocht tussen eis (minimum omzet referentieprojecten) en de opdrachtwaarde.
 4. **Aansprakelijkheidsverzekering.** In slechts een zeer beperkt deel van de aanbestedingen wordt hierbij een bedrag als minimum eis genoemd. Door het veelal ontbreken van een bedrag in de aanbestedingsstukken, wordt dit criterium in feite een digitaal knock-out criterium.
 5. **Aantal gevraagde referentieprojecten.** Dat is op zich te lezen als een minimeis voor de vereiste ervaring (bijvoorbeeld toon ervaring aan met twee referentieprojecten). In de praktijk wordt dit aantal echter veelal ook gehanteerd als een eis aan het bewijsstuk. De vraag naar het aantal is in het onderzoek opgenomen. Er valt binnen de context van dit onderzoek niet te achterhalen of dit aantal door de aanbestedende dienst bedoeld is als eis qua aangetoonde ervaring dan wel als eis aan het bewijsstuk.

Kwalitatieve criteria.

Bij deze criteria is er sprake van verschillen bij de uitvoering en is er gradatie mogelijk in de mate waarin wordt voldaan. Indien er bijvoorbeeld gevraagd wordt naar “een omschrijving van de bij de inschrijver werkende mensen (zoals aantallen personeel, cv’s)”, zal het onmiskenbaar zijn dat er gradaties zijn ten aanzien van de mate waarin het antwoord op deze vraag meer of minder passend is voor de onderhavige aanbesteding.

Dit geldt voor de volgende aspecten in de regelgeving (artikelnummer tussen haakjes verwijst naar BAO):

1. Referentieprojecten (art 49 lid 2 a/b en art 52).
2. Omschrijving waarom inschrijver in staat is om opdracht technisch gezien uit te voeren (art 49, lid 2c, 2d, 2i).
3. Omschrijving van maatregelen om de kwaliteit te borgen (art 49 lid 2c, 2d).
4. Omschrijving van de mogelijkheden voor ontwerp en onderzoek (art 49 lid 2d).
5. Omschrijving van de bij de inschrijver werkende mensen (zoals aantallen personeel, cv’s) (art 49 lid 2f, 2h).
6. Omschrijving van maatregelen gericht op milieu (art 49 lid 2g).
7. Omschrijving van onderaanneming (art 49 lid 2j).
8. Monsters, beschrijvingen van producten, certificaten van kwaliteit producten (art 49 lid 2k).
9. Controle door/namens aanbestedende dienst op productiecapaciteit, technische capaciteit, mogelijkheden O&O, opzet kwaliteitsborging (art 49 lid 2e).

Voor deze kwalitatieve criteria wordt er op de volgende manieren onderzoek gedaan naar eisen en bewijsstukken:

- Op basis van het aantal gevraagde bewijsstukken bij verschillende kwalitatieve aspecten, indirect de link te leggen naar de mate waarin er eisen worden gesteld. Er wordt daarbij daar waar mogelijk tevens een link gelegd naar de financiële omvang van de aanbesteding.
- Vaststellen van de mate waarin en de wijze waarop door de omschrijving bij de referentieprojecten de ervaringseis wordt geconcretiseerd naar een concrete eis (bijvoorbeeld laat zien dat u drie scholen heeft gebouwd).
- Vaststellen van de mate waarin en de wijze waarop bij kwalitatieve criteria eisen worden omschreven ter nadere concretisering.
- Vaststellen van de wijze waarop de vooral kwalitatieve criteria in een systematiek worden beoordeeld, inclusief de gehanteerde wegfactoren.

1.4 Leeswijzer

Op verzoek van de opdrachtgever is ervoor gekozen om de resultaten van dit feitenonderzoek kort en bondig te rapporteren. Tegelijkertijd moet wel op transparante wijze worden aangegeven hoe deze resultaten zijn verkregen. We beschrijven daarom in het volgende hoofdstuk welke onderzoeksmethodologie is gevolgd en presenteren in de daaropvolgende hoofdstukken de feitelijke resultaten.

In deel 4 van dit rapport worden de bevindingen gepresenteerd van het onderzoek bij meervoudig onderhandse aanbestedingen. Aangezien dit zowel qua onderzoeksmethodiek als statistische opzet en validiteit afwijkt van het onderzoek naar Europese en Nationale aanbestedingen, worden deze resultaten geheel separaat weergegeven.

Aangezien het hier gaat om een *feiten*onderzoek, treft u in deze rapportage geen conclusies of aanbevelingen aan en is het aan de opdrachtgever om de uitkomsten in de juiste context te plaatsen en te interpreteren.

2. Methodologie onderzoek Europese en Nationale procedures

2.1 Aard van de onderzoeksmethodologie

Het feitenonderzoek dient een representatief beeld te geven van de voorwaarden die aan ondernemers worden gesteld in de aanbestedingspraktijk. De onderzoeksvragen die daarbij zijn geformuleerd, zijn voornamelijk kwantitatief van aard (percentages of keuzes uit een beperkte set). Om deze reden richten wij dit onderzoek in volgens de regels van kwantitatief onderzoek, zodat er statistisch verantwoorde uitspraken kunnen worden gedaan. Daarbij willen wij wel de opmerking maken dat de resultaten met enige voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd, aangezien de deels kwalitatieve inkleuring van de context hierdoor ontbreekt.

Bij het beoordelen van aanbestedingen ten einde de onderzoeksvragen te beantwoorden, wordt onderscheid gemaakt naar:

- Soorten procedures boven en onder de drempelwaarde van Europees Aanbesteden.
- Leveringen, werken en diensten.
- Categorieën aanbestedende dienst (rijksoverheid/provincie/grote gemeente/kleine gemeente/overig).

Vanwege de vraagstelling van de opdrachtgever en de daardoor gekozen opzet zal de statistische validiteit het hoogste zijn voor de primaire onderzoeksvragen zoals in paragraaf 1.2 genoemd, gerelateerd aan de gehele populatie. Voor de secundaire onderzoeksvragen wordt onderscheid gemaakt naar bovengenoemde uitsplitsingen.

2.2 Afbakening van de populatie

Het onderzoek is in een redelijk korte tijd uitgevoerd. Daarbij zijn de volgende afbakeningen van belang, waarmee de operationele populatie wordt gedefinieerd.

De totale populatie van aanbestedingen (van heden tot aanvang aanbestedingsplicht) is ingeperkt tot alle aanbestedingen die tussen 22-06-2008 en 22-06-2009 zijn gepubliceerd. In strikte zin betekent dit dat de conclusies in principe op de actuele aanbestedingen van het afgelopen jaar betrekking hebben. De reden hiervoor ligt in het streven om de weergegeven feiten zo goed mogelijk aan te sluiten bij de vigerende praktijk.

Gelet op de korte doorlooptijd van het onderzoek was het van belang dat zo veel als mogelijk aanbestedingsstukken digitaal beschikbaar waren voor analyse. De aanbestedingskalender kon hier voor een groot deel in voorzien. We hebben daarom de database van www.aanbestedingskalender.nl gebruikt als bron voor ons onderzoek.

In totaal hebben we te maken met een operationele populatie in de aanbestedingskalender van 5.964 aanbestedingen in de periode tussen 22-06-2008 en 22-06-2009. Deze populatie kan op onderstaande dimensies nader worden gespecificeerd (zie figuur 1).

Bestek digitaal beschikbaar	Ja	3403
	Nee	2561
Drempelwaarde	Onder	2979
	Boven	2985
Type aanbesteding	Werken	2861
	Diensten	2103
	Levering	1000

Figuur 1: specificatie operationele populatie

De vraag daarbij is of de aanbestedingskalender een volledig overzicht geeft van alle aanbestedingen, of dat er een bias in zit met betrekking tot de complete populatie aanbestedingen. Op grond van de volgende overwegingen is het naar onze mening onderzoekstechnisch en statistisch gezien verantwoord dat de aanbestedingskalender wordt gebruikt voor dit feitenonderzoek:

- Het aantal aanbestedingen dat is opgenomen in de aanbestedingskalender is hoog (circa 3.000 boven de drempelwaarde Europees aanbesteden) versus het totale aantal aanbestedingen van circa 4.500 (bron: rapport "Nalevingsmeting Europees aanbesteden 2006").
- In de aanbestedingskalender en daardoor in de steekproef is sprake van een zeer brede spreiding van aanbestedende diensten (zie bijlage 3 en figuur 2).
- In de aselect getrokken steekproef (en de aanbestedingskalender) is niet alleen sprake van een brede spreiding van aanbestedende diensten, maar ook van typen procedures en van typen aanbesteding (zie figuur 2).
- De ook in verhouding tot de totale populatie zeer grote steekproef waarin meer dan 700 aanbestedingen van 268 verschillende aanbestedende diensten zijn beoordeeld, stelt een hoge statistische betrouwbaarheid zeker.

De categorie “aanbestedende diensten” hebben we opgedeeld in de volgende vijf hoofdcategorieën:

1. *Rijksoverheid*: Binnen deze categorie vallen alle ministeries, inclusief de uitvoeringsorganisaties die onder hun verantwoordelijkheid vallen.
2. *Provincies*: Binnen deze categorie vallen alle provincies, inclusief de uitvoeringsorganisaties die onder hun verantwoordelijkheid vallen.
3. *Gemeenten >100.000 inwoners*: Binnen deze categorie vallen alle gemeenten met meer dan 100.000 inwoners, inclusief de uitvoeringsorganisaties die onder hun verantwoordelijkheid vallen.
4. *Gemeenten <100.000 inwoners*: Binnen deze categorie vallen alle gemeenten met minder dan 100.000 inwoners, inclusief de uitvoeringsorganisaties die onder hun verantwoordelijkheid vallen.
5. *Overige*: Binnen deze categorie vallen alle aanbestedende diensten die niet onder de vorige categorieën vallen (bv. academische ziekenhuizen, universiteiten).

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de 268 organisaties die feitelijk in de steekproef zaten. Indien er meerdere opdrachtgevers zijn genoemd in het bestek, dan wordt de aanbesteding bij de grootste partij ingedeeld.

Er wordt onderscheid gemaakt in de verschillende procedures bij aanbestedingen boven versus onder de aanbestedingsgrens.

In het onderzoek wordt (indien in de aanbestedingsstukken vermeld) ook de feitelijke gegunde opdrachtwaarde opgenomen. Dat maakt het mogelijk te bezien of de belasting naar inschrijvers evenredig stijgt met de financiële waarde van de aanbesteding.

2.3 Specificatie van de steekproef

Per hoofdcategory van de aanbestedende diensten hebben we een steekproef getrokken. De opbouw van de steekproef is in onderstaande figuur weergegeven in percentages ten opzichte van de steekproefomvang.

Aanbestedende dienst	Rijksoverheid	22%
	Provincie	15%
	Gemeente groot	18%
	Gemeente klein	27%
	Overig	17%
Procedure aanbesteding	Nationale aanbesteding	44%
	Niet-openbare EU aanbesteding	12%
	Openbare EU aanbesteding	43%
Type aanbesteding	Diensten	36%
	Leveringen	15%
	Werken	49%

Figuur 2: opbouw populatie steekproef

Vanwege de oververtegenwoordiging van werken bij de nationale procedure (als gevolg van de veel hogere financiële grenzen bij de EU procedure), ontstaat er een vertekening bij de analyses indien er gesproken wordt over *het gemiddelde*. Om dit te voorkomen wordt bij de analyses indien dat opportuun is een onderscheid gemaakt tussen nationale procedure/EU procedure en/of werken/diensten/levering. In onderstaande figuur 3 is deze opsplitsing weergegeven.

	Dienst	Levering	Werken	Totaal
Nationale aanbesteding	40	7	266	313
EU aanbesteding	211	101	78	390
Totaal	251	108	344	703

Figuur 3: verdeling van steekproef naar soort aanbesteding

Bij het bepalen van de steekproefomvang per categorie zijn de volgende criteria nagestreefd:

- Foutenmarge en betrouwbaarheid van alle categorieën bij elkaar opgeteld (dat wil zeggen de steekproef over alle categorieën aanbestedende diensten heen) moet 5% respectievelijk 95% zijn. Dit in verband met de gewenste statistische betrouwbaarheid voor de primaire onderzoeksvraag.
- Betrouwbaarheid per categorie minimaal 90%.
- Foutenmarge per categorie maximaal 10%.

Cluster van aanbestedende dienst	Aantal aanbestedingen in de periode 2008 - 2009	Operationele populatie (E=EU & N= nationaal)	Steekproefomvang (percentage van populatie)	Foutenmarge & Betrouwbaarheid
Rijksoverheid Groot en centraal	911	E: 243	90 (37%)	8% / 94%
		N: 668	62 (9%)	10% / 90%
Provincie Groot en decentraal	500	E: 313	56 (18%)	10% / 90%
		N: 187	50 (27%)	10% / 90%
Gemeente > 100.000 inwoners Groot en decentraal	1206	E: 708	62 (9%)	10% / 90%
		N: 498	68 (14%)	10% / 92%
Gemeente < 100.000 inwoners Klein decentraal	1934	E: 1.212	80 (7%)	9% / 90%
		N: 722	111 (15%)	8% / 93%
Overigen Klein decentraal	1413	E: 504	75 (15%)	9% / 90%
		N: 909	49 (5%)	10% / 85%
Totaal	5964		703	3,5% / 95%

Figuur 4: overzicht omvang deelpopulaties en steekproeven

Voor de gehele operationele populatie van 5964 en een steekproef van 703 is de betrouwbaarheid 95% en de foutenmarge 3,5%. De omvang van de steekproeven per hoofdcategory is weergegeven in bovenstaande tabel. Doordat er uit de gehele populatie een aselechte steekproef is getrokken en niet per categorie, verschilt de steekproefomvang per categorie. Dit leidt vervolgens ook tot lichte verschillen in de betrouwbaarheid en de foutenmarge per categorie. Alleen de betrouwbaarheid van de categorie nationaal overig ligt iets lager dan de door ons gestelde streefwaarde.

2.4 Gehanteerd beoordelingskader

Op basis van de onderzoeksvragen zijn de volgende *afhankelijke* variabelen gebruikt:

- eisen ter toetsing van “financieel en economische draagkracht”;
- eisen ter toetsing van “technische en beroepsbekwaamheid”;
- in te leveren bijlagen;
- termijn indienen selectiegegevens;
- termijn indienen offerte;
- termijn sluitingsdatum tot gunning;
- percentage vergoeding offertekosten;
- samenvoeging opdrachten in combinatie met aanbesteding in percelen.

Voor de meeste van deze variabelen zijn verdiepende vragen gesteld. In bijlage 1 worden alle vragen beschreven die in dit feitenonderzoek zijn meegenomen, inclusief de bijbehorende antwoordcategorieën.

2.5 Gevolgde onderzoeksprocedure

De vragen uit bijlage 1 zijn opgenomen in een database, waarbij voor de meeste vragen standaard antwoordcategorieën zijn opgenomen. Op deze manier wordt een eenduidige invoer gegarandeerd. Daarnaast hebben alle onderzoekers een uitgebreide briefing gehad, evenals een gezamenlijke workshop met eerste feitelijke oefening, zodat iedereen wist wat er exact met elke vraag werd bedoeld. Bij een vraagstuk van wisselende interpretatie rond het antwoord, zijn alle onderzoekers onmiddellijk en gelijktijdig over het eenduidige antwoord geïnformeerd. Bovendien hebben we een aantal bestekken door meerdere onderzoekers laten analyseren, om zo te kijken of er verschillend is gescoord op de verschillende vragen. Deze extra kwaliteitstoets bevestigt het beeld dat er uniform en eenduidig is gewerkt.

De nummers van de te onderzoeken dossiers zijn ad-random getrokken. Om een zo volledig mogelijk beeld te geven, zijn alle aanbestedingen uit de aanbestedingskalender meegenomen, ongeacht of het bestek direct digitaal beschikbaar is. Daar waar de bestekken niet digitaal beschikbaar waren, hebben we per telefoon en/of e-mail vervolgens het desbetreffende bestek dat in de aselechte steekproef is getrokken alsnog opgevraagd en geanalyseerd.

Bij de uitvoering van dit feitenonderzoek zijn we daarbij wel tegen verschillende problemen aangelopen. In de eerste plaats waren de gegevens van de contactpersoon die in de aanbestedingskalender waren opgenomen regelmatig onjuist, zodat de bestekken niet zonder meer konden worden opgevraagd. Daar waar mogelijk hebben we alsnog de juiste gegevens achterhaald. Ten tweede hebben we van een groot aantal opgevraagde bestekken door onbekende oorzaak geen reactie ontvangen. Ten derde kregen we soms wel een reactie, maar geen medewerking (er werden kosten in rekening gebracht voor het opvragen van de bestekken in het kader van dit onderzoek, of het was vertrouwelijk, of niet meer terug te vinden en dergelijke).

Dit resulteert erin dat -gelet op de korte doorlooptijd- er in de uiteindelijke steekproef relatief meer aanbestedingen zijn opgenomen waarvan het bestek wel digitaal beschikbaar was, om zo toch de gewenste steekproefomvang te kunnen behalen. Dit roept de vraag op of dit tot een bias in de

steekproef kan leiden. Om hier meer gevoel bij te krijgen hebben we een validatie-test uitgevoerd. We hebben gecontroleerd of de feiten van de opgevraagde en ontvangen bestanden verschillen van de aanbestedingen die direct digitaal beschikbaar waren. Deze validatie test heeft op zich geen statistische betrouwbaarheid, omdat daarvoor het aantal opgestuurde bestekken verhoudingsgewijs te gering is. We hebben echter geen enkele indicatie gevonden dat er sprake zou kunnen zijn van een verschil in uitkomsten, laat staan van een statistisch significant verschil.

3. Typering Europese/Nationale aanbestedingen en aanbestedende diensten

3.1 Inleiding

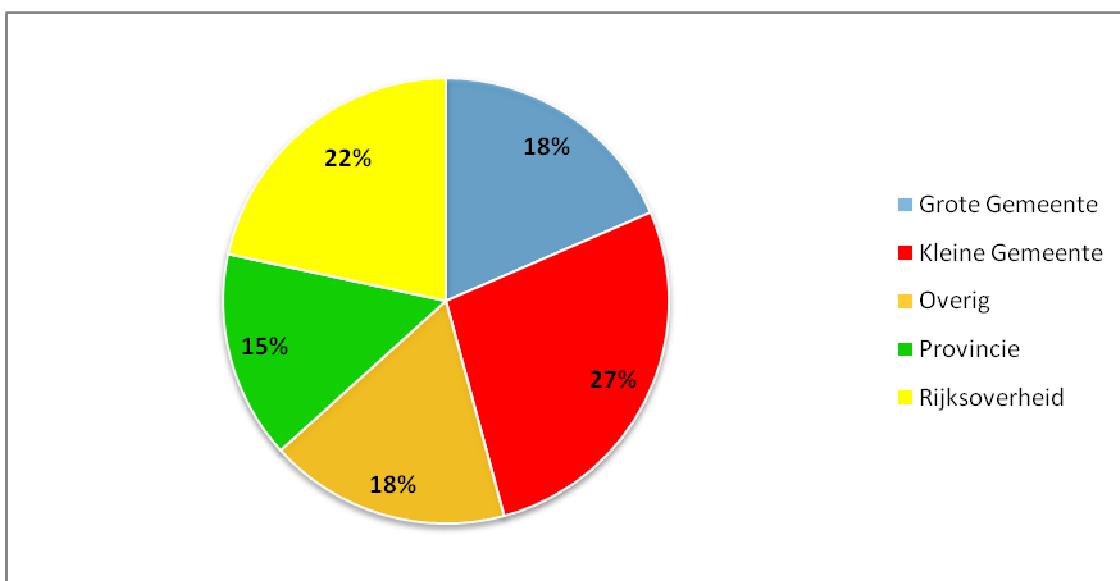
In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de samenstelling van de steekproef.

Het betreft in totaal 703 aanbestedingen die zijn beoordeeld. Bij het beoordelen van aanbestedingen ten einde de onderzoeksvragen te beantwoorden, wordt onderscheid gemaakt naar:

- Soort aanbestedende dienst (rijksoverheid/provincie/grote gemeente/kleine gemeente/overig).
- Type procedure boven en onder de drempelwaarde van Europees Aanbesteden.
- Soort aanbesteding (leveringen, werken en diensten).

3.2 Soort aanbestedende dienst

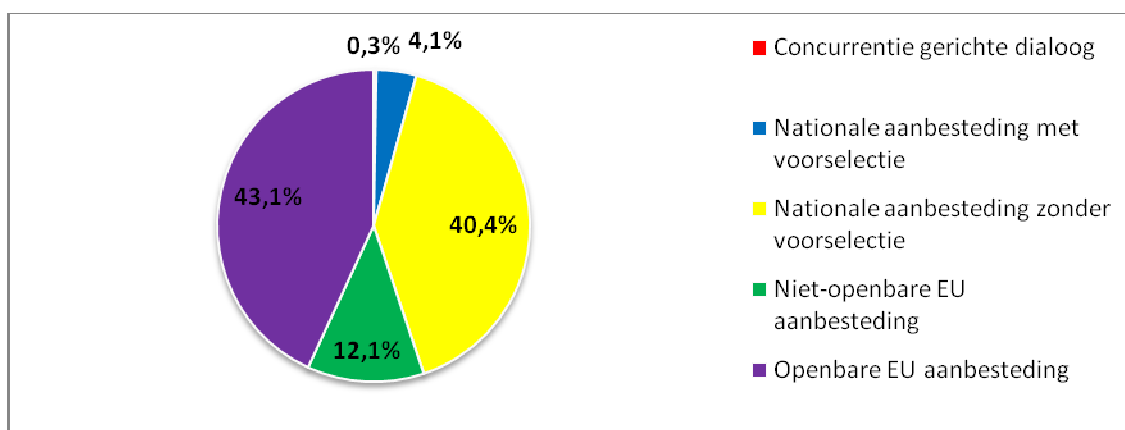
De in figuur 5 genoemde percentages geven de mate weer waarin de genoemde soorten aanbestedende diensten in de steekproef van 703 aanbestedingen is aangetroffen. Dit is overigens dus niet noodzakelijkerwijs de verdeling van alle aanbestedende diensten.

Figuur 5: verdeling soorten aanbestedende dienst in de steekproef

3.3 Type procedure

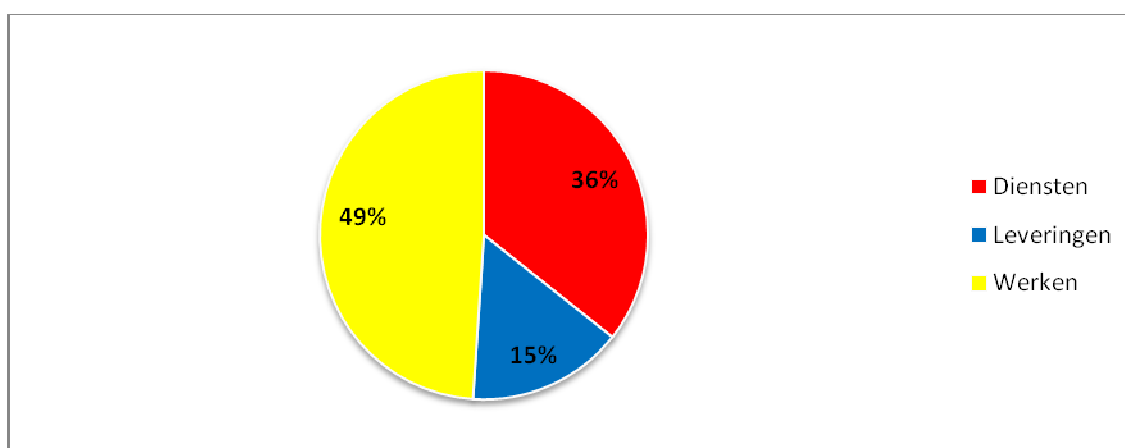
De in figuur 6 genoemde percentages geven de mate weer waarin de genoemde typen procedures in de steekproef van 703 aanbestedingen is aangetroffen. Dit is overigens dus niet noodzakelijkerwijs ook de verdeling van soorten procedures over alle uitgevoerde aanbestedingen.

Figuur 6: verdeling typen procedure in de steekproef

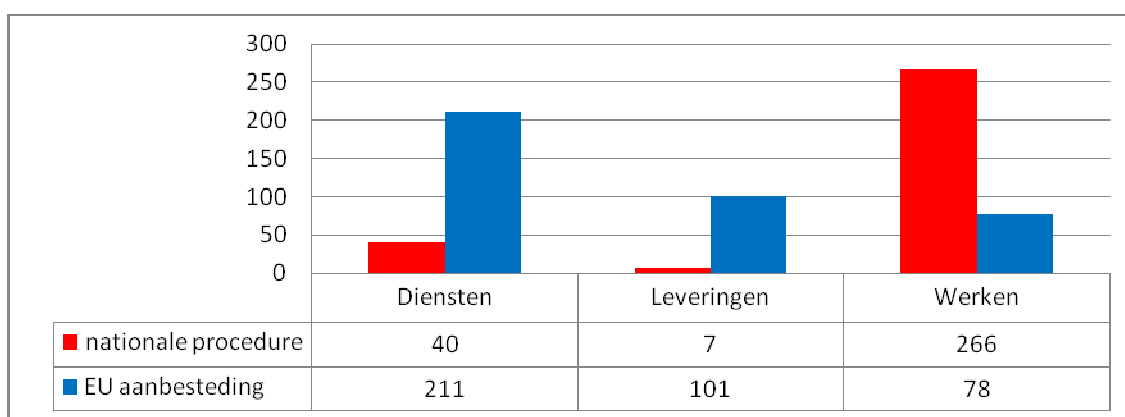
3.4 Soort aanbesteding

De in figuur 7 genoemde percentages geven de mate weer waarin de genoemde soorten aanbesteding in de steekproef van 703 aanbestedingen is aangetroffen. Dit is overigens dus niet noodzakelijkerwijs ook de verdeling van soorten aanbestedingen over alle uitgevoerde aanbestedingen.

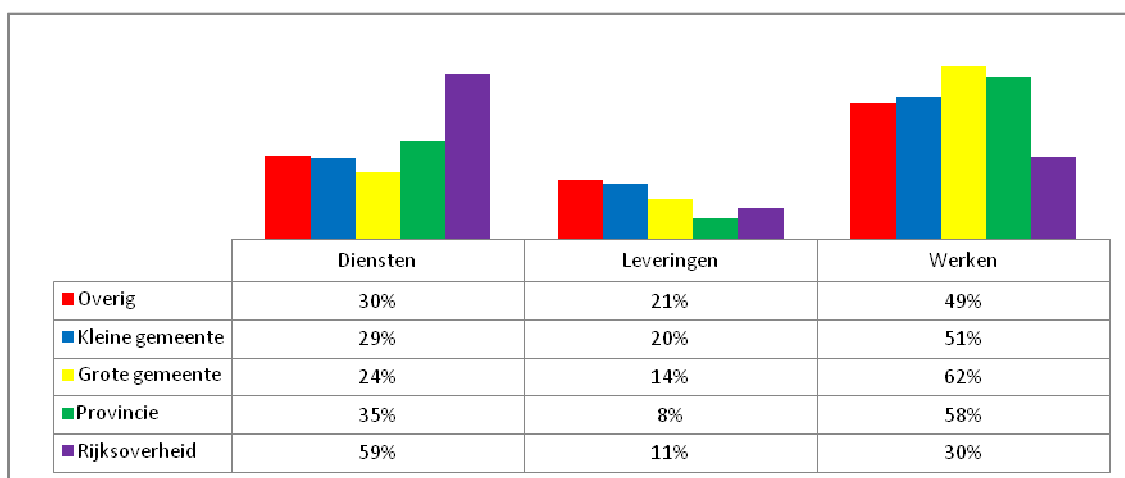
Figuur 7: verdeling soort aanbesteding (diensten/leveringen/werken) in de steekproef

Vanwege de oververtegenwoordiging van werken bij de nationale procedure (als gevolg van de veel hogere financiële grenzen bij de EU procedure), ontstaat er een vertekening bij de analyses indien er gesproken wordt over *het gemiddelde*. Om dit te voorkomen wordt bij de analyses indien dat opportuun is een onderscheid gemaakt tussen nationale procedure/EU procedure en/of werken/diensten/levering. In onderstaande figuur 8 is deze opsplitsing weergegeven. De in figuur 8 genoemde aantallen zijn de feitelijke aantallen aanbestedingen van dat soort zoals dit in de steekproef van 703 aanbestedingen is aangetroffen.

Figuur 8: verdeling soort aanbesteding in de steekproef (dienst/levering/werk en nationaal/EU)

Er blijken in de steekproef van de populatie verschillen in de mate waarin de verschillende aanbestedende diensten specifieke soorten aanbestedingen doen (diensten/leveringen/werken). In figuur 9 is dit weergegeven. De genoemde percentages geven weer welk percentage aanbestedingen bij dat type aanbestedende dienst dat soort aanbesteding betrof (diensten/leveringen/werken). De rijksoverheid heeft significant meer diensten en minder werken aanbesteed.

Figuur 9: verhouding diensten/leveringen/werken per type aanbestedende dienst

Berenschot

DEEL 2 BEVINDINGEN ONDERZOEK EUROPESE EN NATIONALE PROCEDURES

4. Bevindingen toetsing financiële en economische draagkracht

4.1 Inleiding

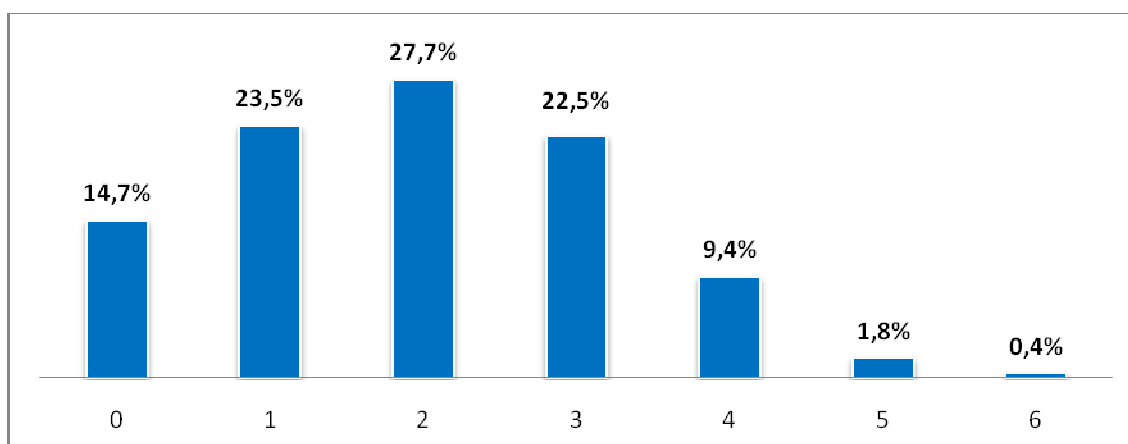
In dit hoofdstuk bespreken we de bevindingen met betrekking tot de onderzoeksvraag: welke eisen worden er door aanbestedende diensten gesteld ter toetsing van financieel en economische draagkracht? Het betreft hier aspecten rond BAO artikel 48, met vragen die spelen zoals:

- Bij hoeveel aanbestedingen en hoe intensief (met hoeveel bewijsstukken) wordt gevraagd om de draagkracht aan te tonen?
- Op welke manieren (met welke bewijsstukken) wordt gevraagd om draagkracht aan te tonen?
- In hoeverre is er een verband tussen de financiële omvang van de opdracht enerzijds en de mate waarin men de financieel-economische draagkracht moet aantonen anderzijds?
- Wordt er gevraagd naar een eigen verklaring van de ondernemer dat hij voldoet aan de gestelde eisen, dan wel worden bewijsstukken van derden vereist?
- Hoe recent dienen de bewijsstukken van derden te zijn?
- Over hoeveel jaren dienen de bewijsstukken betrekking te hebben?
- In hoeverre is er sprake van expliciet benoemde eisen ten aanzien van de behaalde omzet?

Daar waar er verschillen gevonden zijn in de analyse naar type aanbesteding, aanbestedende dienst en/of procedure wordt dit in de desbetreffende paragraaf expliciet weergegeven.

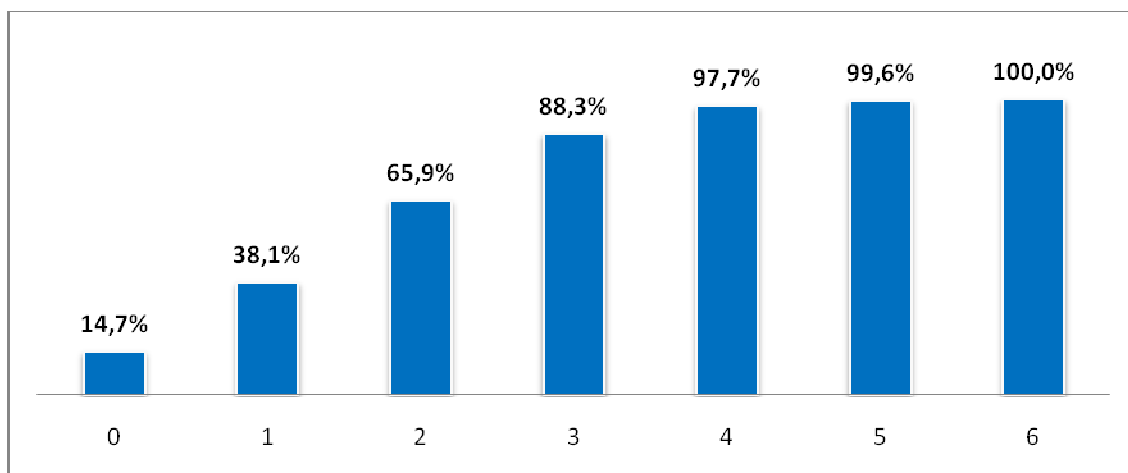
4.2 Aantal gevraagde bewijsstukken

Financieel-economische draagkracht kan op verschillende manieren worden aangetoond (bijvoorbeeld met jaarverslag, een omzetverklaring, een bankverklaring en dergelijke). De eerste indicatie van de mate waarin eisen worden gesteld, is het aantal verschillende typen bewijsstukken dat wordt opgevraagd. De in figuur 10 genoemde percentages geven aan bij welk deel van de totale populatie aanbestedingen dat aantal typen bewijsstukken wordt opgevraagd.

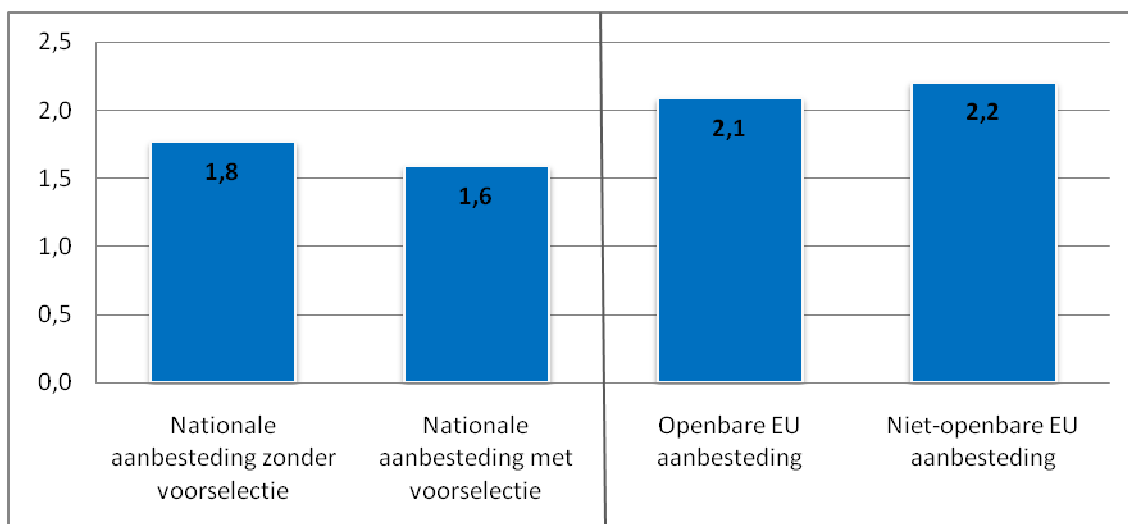
Figuur 10: aantal gevraagde verschillende typen fin-ec bewijsstukken

De in figuur 11 genoemde percentages geven aan bij welk deel van de totale populatie aanbestedingen maximaal dat aantal typen bewijsstukken wordt opgevraagd (cumulatief weergegeven).

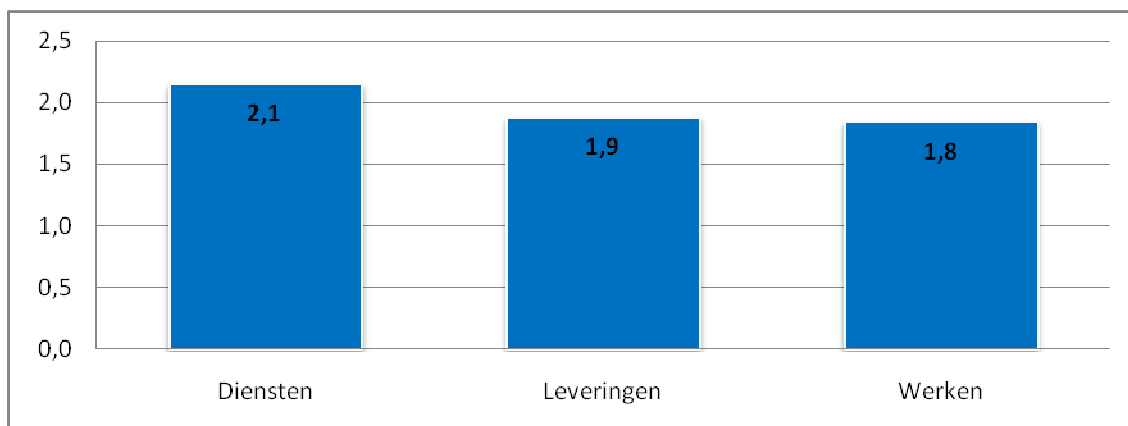
Figuur 11: cumulatief % aanbestedingen met aantal gevraagde typen fin-ec bewijsstukken

Er worden gemiddeld circa 2 typen bewijsstukken gevraagd. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen bewijsstukken per soort procedure. In figuur 12 is dat verschil weergegeven. De genoemde getallen in de figuur geven weer hoeveel verschillende typen bewijsstukken in verband met financieel/economisch draagkracht er gemiddeld worden gevraagd bij dat soort procedure.

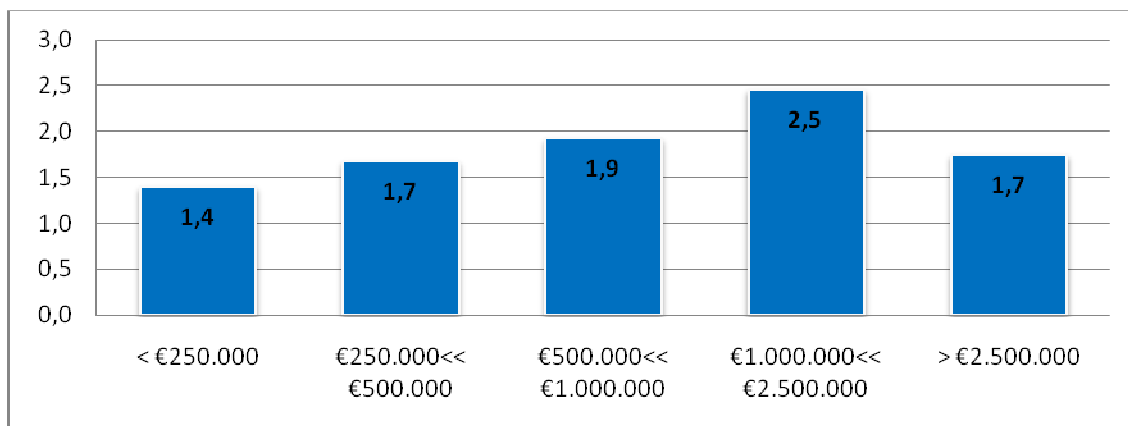
Figuur 12: aantallen typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure boven/onder EU grens

Er zijn ook verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde bewijsstukken per soort aanbesteding (diensten/leveringen/werken). In figuur 13 is dat verschil weergegeven. De genoemde getallen in de figuur geven weer hoeveel verschillende typen bewijsstukken in verband met financieel-economisch draagkracht er gemiddeld worden gevraagd bij dat soort aanbesteding.

Figuur 13: gemiddeld aantal typen fin-ec bewijsstukken naar diensten/leveringen/werken

Een laatste aspect betreffende het aantal typen bewijsstukken, is de relatie met de financiële omvang van de betreffende aanbesteding. Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hiervan waren overigens 23 een nationale procedure. De genoemde getallen in de figuur 14 geven weer hoeveel verschillende typen financieel-economische bewijsstukken er gemiddeld worden gevraagd bij een aanbesteding met een gegunde opdrachtwaarde van die financiële omvang. Het blijkt dat naar mate de opdrachtwaarde stijgt, het aantal gevraagde financieel-economische bewijsstukken ook mee oploopt. De daling bij aanbestedingen boven €2.500.000 is deels te verklaren door het hogere percentage werken bij die financiële omvang (zie ook figuur 13). Hoewel het aantal van 75 aanbestedingen uiteraard niet dezelfde hoge statistische validiteit biedt als een steekproef van 703, achten we de onderstaande figuur wel illustratief.

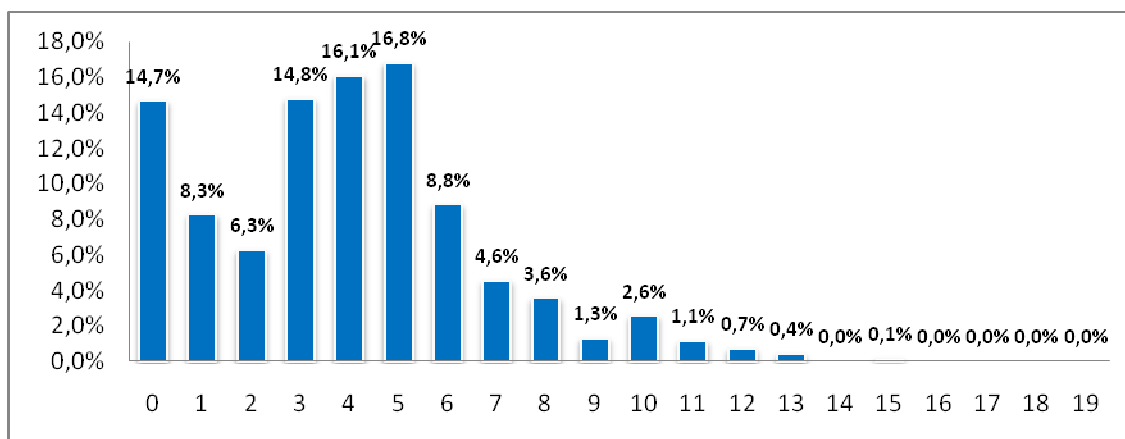
Figuur 14: relatie gegunde opdrachtwaarde en aantal typen financieel bewijsstukken

Een andere indicatie van de mate waarin bewijsstukken worden gevraagd, naast het aantal typen in te leveren bewijsstukken, is de wijze waarop alle verschillende type bewijsstukken moeten worden aangeleverd. Dus bijvoorbeeld in plaats van “verstrekken jaarverslagen” als type bewijsstuk, als indicator het “aantal jaren waarover jaarverslagen meegeleverd moet worden”. De categorieën van 1 tot en met 19 op de X-as in figuur 15 zijn een optelsom van de volgende begrippen (mogelijke waarden van de getallen zijn tussen haakjes weergegeven):

- Bankverklaring wordt gevraagd, ja/nee (1/0)
- Aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd, ja/nee (1/0)
- Aantal jaren waarover balansuittreksels KvK moeten aangeleverd (3/2/1/0)
- Aantal jaren waarover complete jaarverslagen moeten aangeleverd (3/2/1/0)
- Aantal jaren waarover omzet moet worden opgegeven (3/2/1/0)
- Accountantsverklaring omtrent niveau omzet wordt gevraagd, ja/nee (1/0)
- Aantal financiële gegevens dat wordt opgevraagd (3/2/1/0)
- Aantal jaren waarover kengetallen moeten worden berekend (3/2/1/0)
- Een ander financieel bewijsstuk wordt opgevraagd, ja/nee (1/0)

Voorbeeld. Een aanbesteding waar een aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd (1/0), over 2 jaar jaarverslagen moeten aangeleverd (3/2/1/0), over 3 jaren de omzet moet worden opgegeven (3/2/1/0) en een accountantsverklaring omtrent niveau omzet wordt gevraagd (1/0), komt op een waarde van 7 uit.

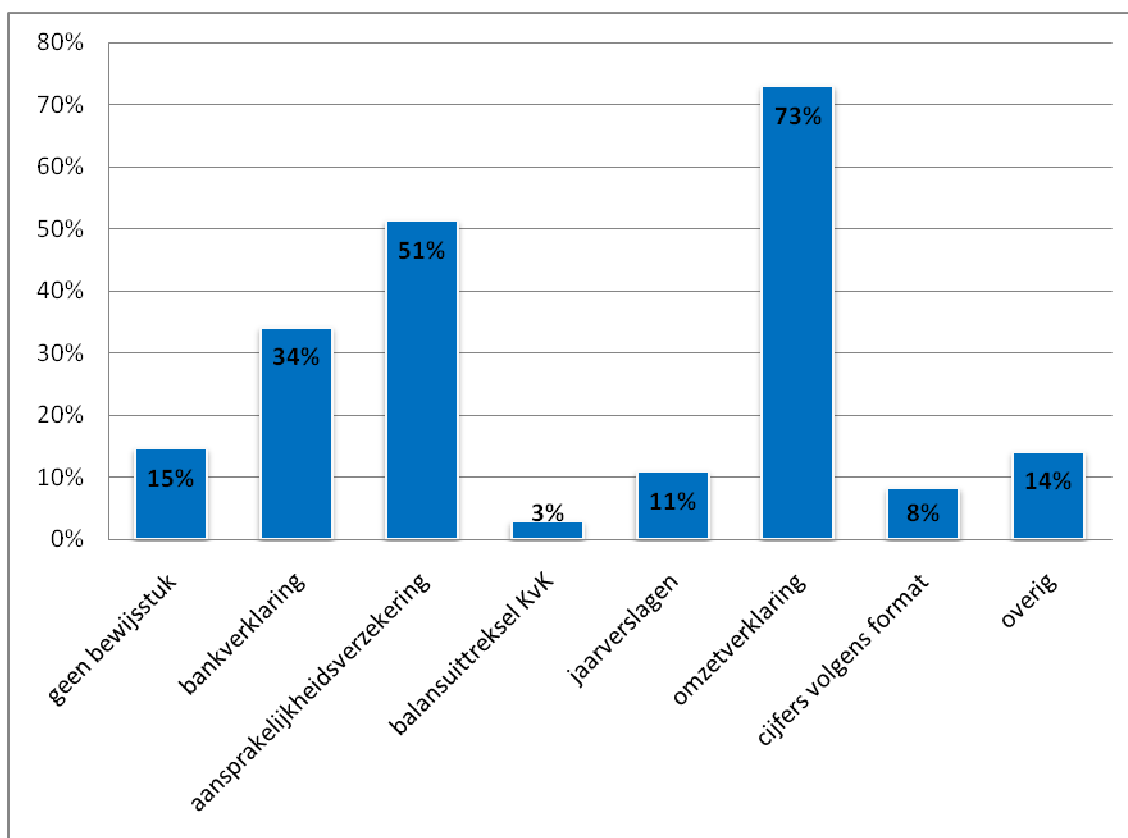
Het minimum is uiteraard nul (er worden geen financiële bewijsstukken opgevraagd), het maximum is 19. Dit getal is een optelsom van een scala van aspecten van verschillend belang, verschillende classificatie en verschillende mogelijke belasting voor inschrijvers. Feitelijke interpretatie van het getal is dus onmogelijk. Het kan wel worden gebruikt als indicatie van de mate waarin er veel en diepgaand bewijsstukken worden opgevraagd (net als figuur 10), evenals de spreiding waarin dat gebeurt. De in figuur 15 genoemde percentages geven aan bij welk deel van de populatie de getallen van de bovenstaand genoemde begrippen opgeteld die waarde vormden.

Figuur 15: illustratie van diepgang fin-ec toetsing door "aantal en soort" bewijsstukken

4.3 Type gevraagde bewijsstukken

Zoals genoemd in paragraaf 4.2 zijn er verschillende typen bewijsstukken voor de toetsing van de financieel-economische draagkracht. In figuur 16 is weergegeven hoe vaak elk type bewijsstuk wordt gevraagd. De percentages benoemen het procentuele deel van het totaal aantal aanbestedingen waarbij dat type bewijsstuk wordt gevraagd.

Figuur 16: overzicht welk type fin-ec bewijsstuk wordt gevraagd

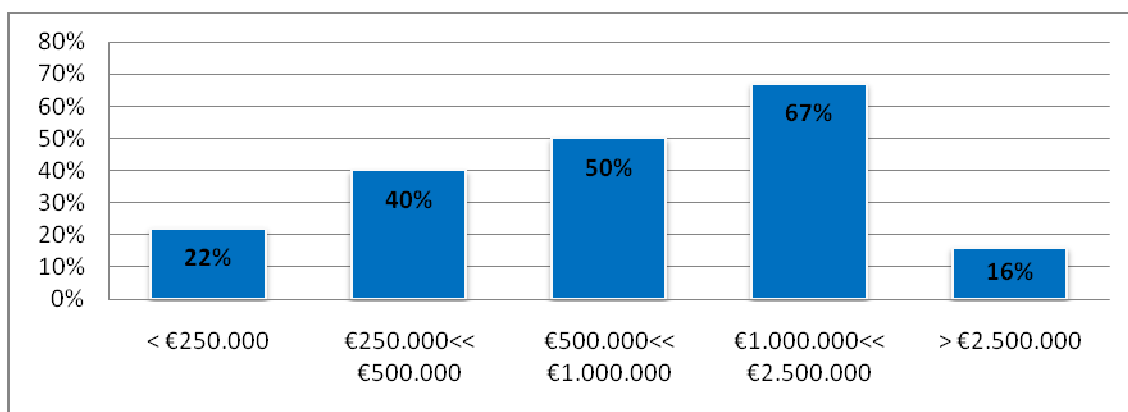
Als bewijsstukken voor financiële en economische draagkracht wordt dus vooral gevraagd naar omzetverklaringen (73%), aansprakelijkheidsverzekering (51%) en bankverklaringen (34%). In de volgende paragrafen worden daarom deze drie aspecten nader besproken:

- Paragraaf 4.4: bankverklaring, figuren 17 tot en met 19.
- Paragraaf 4.5: aansprakelijkheidsverzekering, figuren 20 tot en met 22.
- Paragraaf 4.6: omzetverklaring, figuren 23 tot en met 28.

We sluiten het hoofdstuk af met paragraaf 4.7 waar in figuur 29 een nadere uitleg wordt gegeven over de bewijsstukken die worden gevraagd onder de noemer "overig" (laatste kolom van 14% in bovenstaande figuur 16).

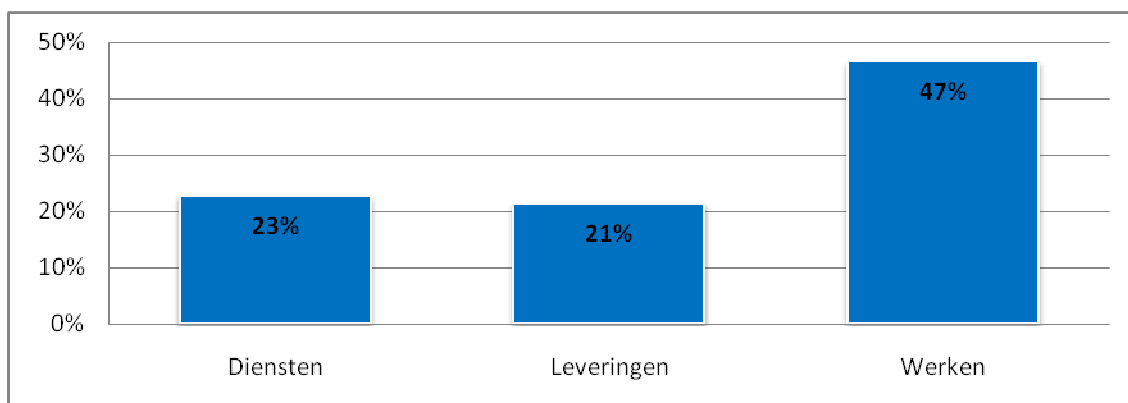
4.4 Bankverklaring

In figuur 16 is te zien dat in 34% van de aanbestedingen een bankverklaring wordt gevraagd. Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hierbij blijkt een samenhang te zijn met de gegunde opdrachtwaarde en de mate waarin een bankverklaring wordt gevraagd. Dat is in figuur 17 weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk percentage aanbestedingen in die categorie een bankverklaring is gevraagd. Er is vanuit de voor het onderzoek beschikbare gegevens geen verklaring voor de scherpe daling in de hoogste financiële categorie. Hoewel het aantal van 75 aanbestedingen uiteraard niet dezelfde hoge statistische validiteit biedt als een steekproef van 703, achten we de onderstaande figuur wel illustratief.

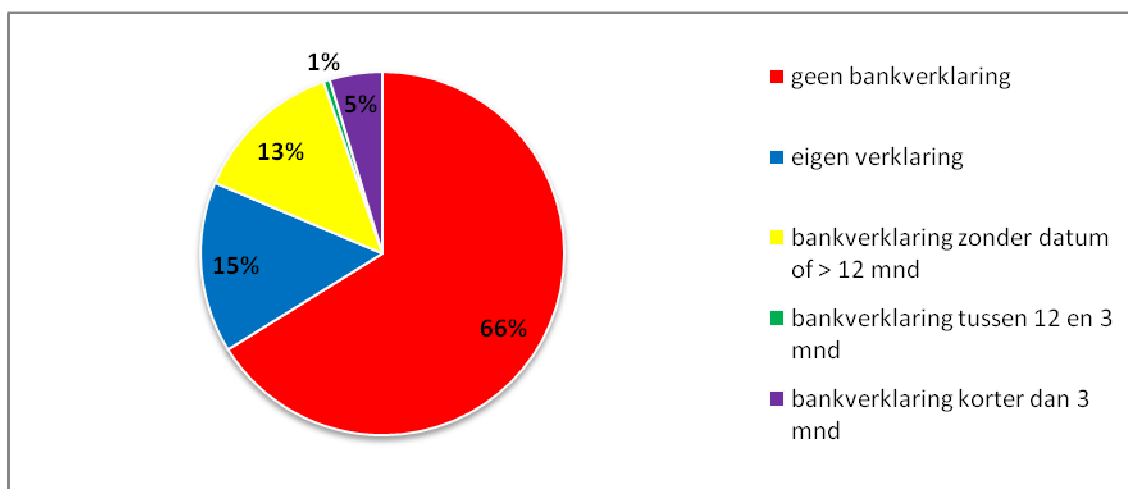
Figuur 17: relatie gegunde opdrachtwaarde en mate van vragen bankverklaring

In figuur 16 is te zien dat in 34% van de aanbestedingen een bankverklaring wordt gevraagd. Hierbij blijken verschillen te bestaan naar soort aanbesteding. Dat is in figuur 18 weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk percentage aanbestedingen een bankverklaring is gevraagd. Bankverklaringen worden vooral gevraagd bij de aanbesteding van werken.

Figuur 18: mate waarin bankverklaringen worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken

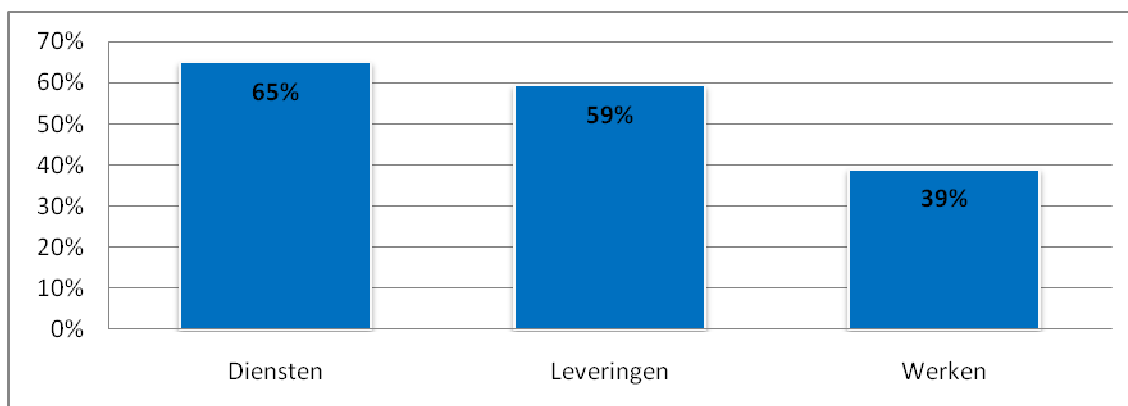
In figuur 16 is te zien dat in 34% van de aanbestedingen een bankverklaring wordt gevraagd. Dat kan op verschillende manieren. In figuur 19 is dat weergegeven. Met eigen verklaring wordt hier bedoeld op de verklaring van de inschrijver dat hij zelf verklaart aan de financiële vereisten te voldoen. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen dat soort bewijsstuk is gevraagd. Bij een verwaarloosbaar aantal aanbestedingen wordt overigens behalve deze eigen verklaring tevens het meesturen van de bankverklaring van de bank gevraagd.

Figuur 19: percentage aanbestedingen waar bepaald type bankverklaring wordt gevraagd

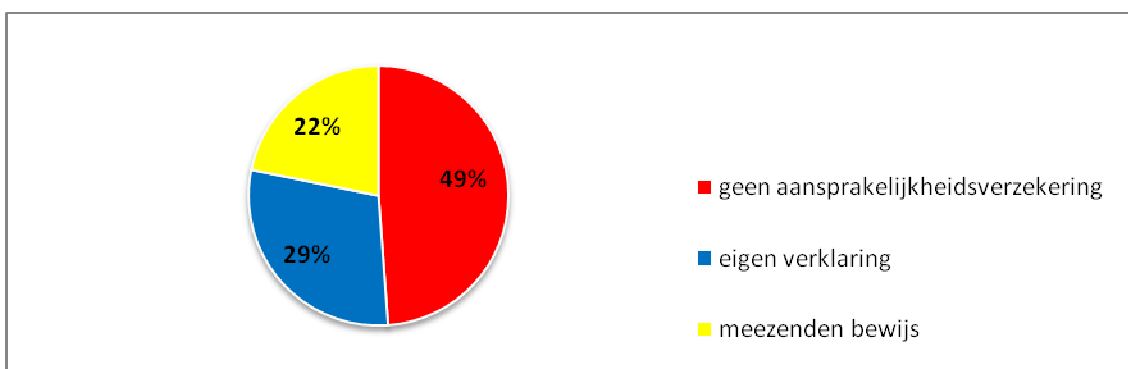
4.5 Aansprakelijkheidsverzekering

In figuur 16 is te zien dat in circa 51% van de aanbestedingen een aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd. Hierbij blijken verschillen te bestaan naar soort aanbesteding. Dat is in figuur 20 weergegeven. De genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen een aansprakelijkheidsverzekering is gevraagd. Aansprakelijkheidsverzekering wordt vooral gevraagd bij de aanbesteding van diensten.

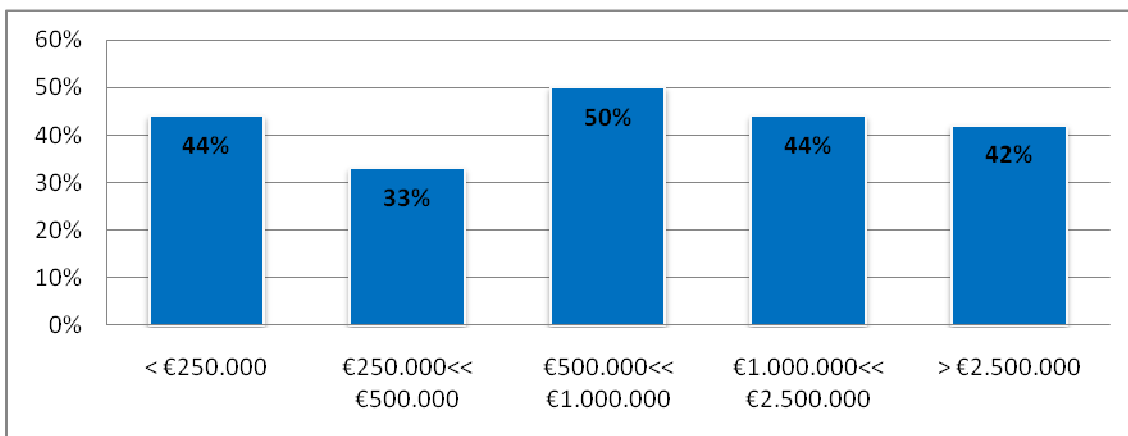
Figuur 20: mate van vragen aansprakelijkheidsverzekering bij diensten/leveringen/werken

In figuur 16 is te zien dat in 51% van de aanbestedingen een aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd. Het hebben van die verzekering kan worden aangetoond door middel van het opsturen van het verzekeringsbewijs (kopie polis inclusief prolongatieblad), dan wel door een eigen verklaring. Met eigen verklaring wordt hier bedoeld op de verklaring van de inschrijver dat hij zelf verklaart een passende verzekering te hebben. De in figuur 21 genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen dat soort bewijsstuk is gevraagd. Bij minder dan 1% van de aanbestedingen wordt behalve de eigen verklaring tevens het meesturen van het verzekeringsbewijs gevraagd.

Figuur 21: wijze van aantonen hebben van een aansprakelijkheidsverzekering

In figuur 16 is te zien dat in 51% van de aanbestedingen een aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd. Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hierbij blijkt geen samenhang te zijn met de gegunde opdrachtwaarde en het percentage waarbij een aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd. Dat is in figuur 22 weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk percentage aanbestedingen in die categorie een aansprakelijkheidsverzekering is gevraagd. Hoewel het aantal van 75 aanbestedingen uiteraard niet dezelfde hoge statistische validiteit biedt als een steekproef van 703, achten we de grote spreiding in onderstaande figuur wel illustratief.

Figuur 22: relatie gegunde opdrachtwaarde en opvragen aansprakelijkheidsverzekering

4.6 Omzetverklaring

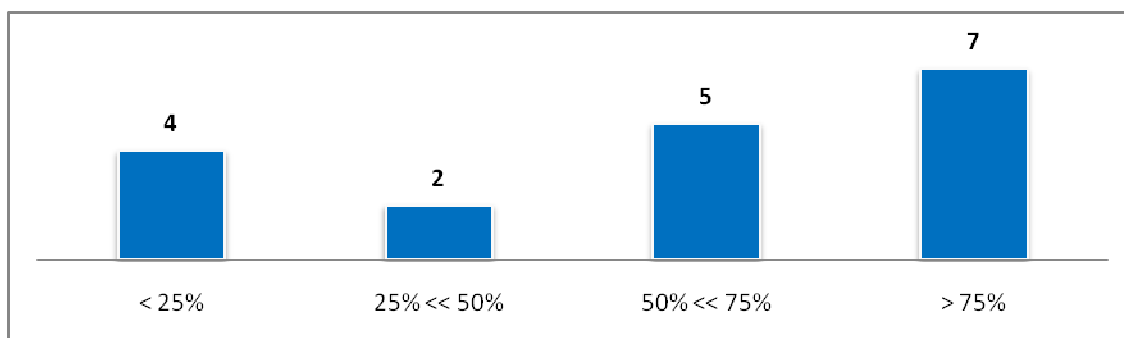
In figuur 16 is te zien dat in circa 73% van de aanbestedingen een omzetverklaring wordt gevraagd. Hierbij kan een keus worden gemaakt tussen een eis van algemene omzet dan wel van specifieke omzet (gerelateerd aan type opdrachten zoals de onderhavige aanbesteding). Daarbij speelt uiteraard de verhouding van de benoemde minimale omzet in relatie tot de opdrachtwaarde.

Ter indicatie in onderstaande figuur 23 een overzicht van de gevraagde omzeteisen, voor die aanbestedingen waarbij de omvang van de opdracht was vermeld in de aanbestedingsstukken. Hieruit blijkt dat de verhouding tussen de waarde van de opdracht en de vereiste minimale omzet van de inschrijver grofweg varieert van 1:1 tot 1:3. Het betreft in deze figuur slechts een beperkt aantal aanbestedingen, simpelweg omdat het niet vaak voorkomt dat de omvang van de opdracht wordt vermeld in combinatie met een bedrag voor de gevraagde minimale omzet.

Omvang van de opdracht	Gevraagde algemene omzet	Gevraagde specifieke omzet	Toelichting	Verhouding omzet-eis t.o.v. opdrachtwaarde
80.000		3.000	Gevraagde omzet gerelateerd aan percelen.	Niet bekend
80.000		3.000	Gevraagde omzet gerelateerd aan percelen.	Niet bekend
70.000	115.000	40.000	Gevraagde omzet gerelateerd aan percelen.	Niet bekend
3.500	2.000		Gevraagde omzet gerelateerd aan percelen.	Niet bekend
3.000	2.000		Gevraagde omzet gerelateerd aan percelen.	Niet bekend
1.400	500		Gevraagde omzet gerelateerd aan percelen.	Niet bekend
1.100	1.000			90%
15.900	15.000			94%
450	450			100%
300	400			133%
5.500	10.000			181%
11.500	30.000			261%
180		500		278%
150		450		300%
300	1.000			333%

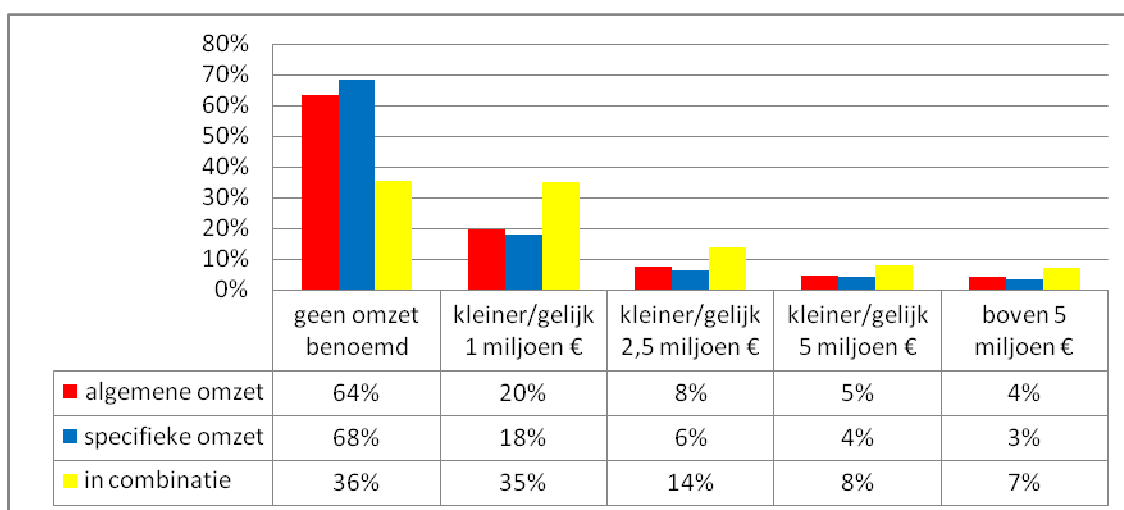
Figuur 23: verhouding vooraf gepubliceerde opdrachtwaarde versus gevraagde omzeteis (bedragen in duizenden euro)

In 75 van de onderzochte aanbestedingen hebben we in de latere publicatie van de opdracht de gegunde opdrachtwaarde kunnen achterhalen. Van deze 75 aanbestedingen was bij 18 aanbestedingen ook een vereiste minimale algemene omzet genoemd. Gemiddeld was de gegunde opdrachtwaarde bij deze 18 aanbestedingen 66% van de vereiste minimale algemene omzet. Er is ook hierbij een grote spreiding gevonden; van 6% tot 149%. In figuur 24 is deze spreiding grofweg aangegeven. De categorie “25% << 50%” impliceert de groep aanbestedingen waar de gegunde opdrachtwaarde tussen 25% en 50% van de vereiste minimale algemene omzet is. Het getal in de grafiek geeft het aantal aan van de 18 aanbestedingen waar de verhouding conform die categorie is. Hoewel het aantal aanbestedingen statistisch gezien niet hoog is, achten we de grote spreiding wel illustratief.

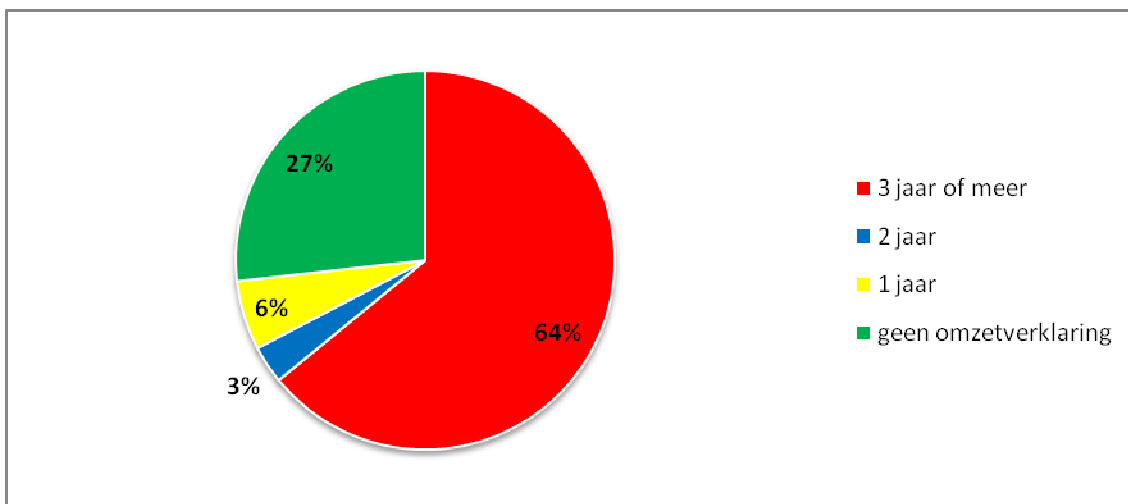
Figuur 24: relatie gegunde opdrachtwaarde en gevraagde omzeteis

In figuur 25 is de spreiding van de genoemde hoogte van de gevraagde minimale omzet opgenomen. In circa 64 procent van de aanbestedingen wordt er hetzij een bedrag genoemd voor de algemene omzet, hetzij voor de specifieke omzet. In circa 32 procent van de aanbestedingen wordt een bedrag genoemd voor specifieke omzet.

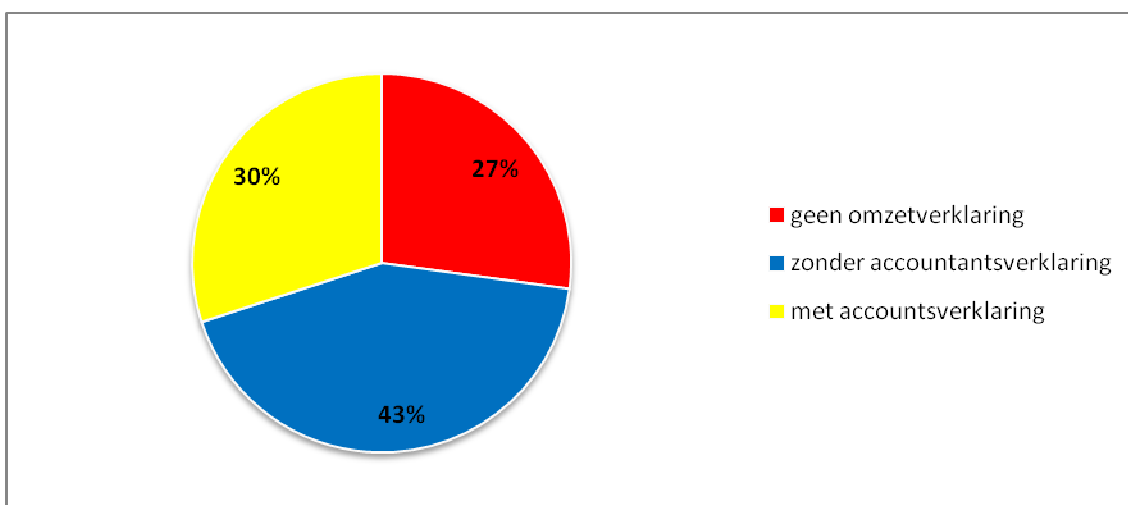
Figuur 25: spreiding van de hoogte van de algemene en specifieke omzeteisen

In figuur 16 is te zien dat in circa 73% van de aanbestedingen een omzetverklaring wordt gevraagd. Dan kan voor 1, 2, 3 of meer jaren. Dat is in figuur 26 weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen een omzetverklaring over dat aantal jaren wordt gevraagd. In het merendeel van de aanbestedingen (64%) worden de omzetverklaringen gevraagd over een periode van 3 of meer jaar.

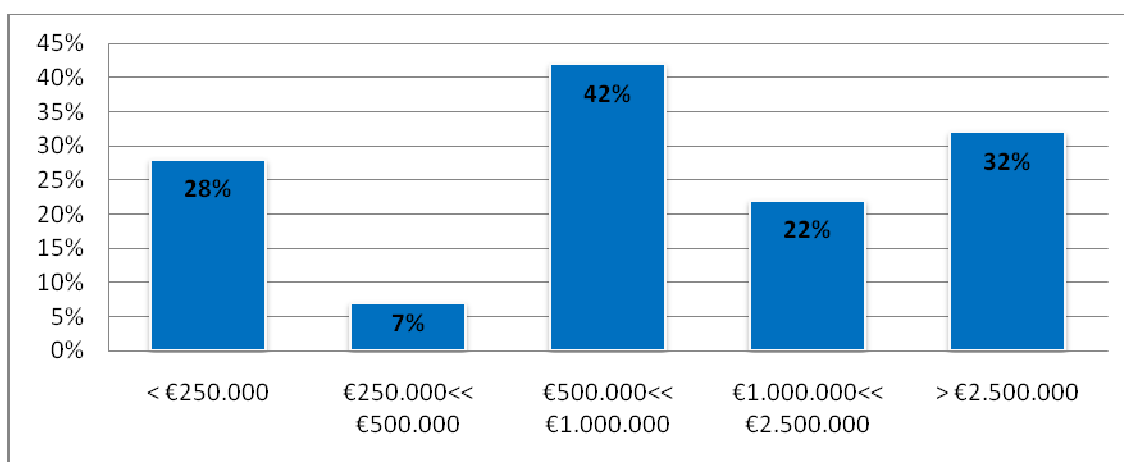
Figuur 26: aantal jaren waarover omzetverklaring gevraagd wordt

Bij het opvragen van een omzetverklaring kan daar al dan niet een accountantsverklaring worden geëist. Dat is weergegeven in figuur 27. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen een accountantsverklaring wordt gevraagd. In 30% van de aanbestedingen dient een accountantsverklaring te worden overlegd.

Figuur 27: mate waarin accountantsverklaring wordt gevraagd bij de omzetverklaring

In figuur 27 is te zien dat in 30% van de aanbestedingen een accountantsverklaring wordt gevraagd. Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hierbij blijkt geen samenhang te zijn met de gegunde opdrachtwaarde en het percentage waarbij een accountantsverklaring wordt gevraagd. Dat is in figuur 28 weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk percentage aanbestedingen in die categorie een accountantsverklaring is gevraagd. Hoewel het aantal aanbestedingen statistisch gezien uiteraard niet hoog is, achten we de grote spreiding wel illustratief.

Figuur 28: relatie gegunde opdrachtwaarde en opvragen accountantsverklaring

4.7 Overig gevraagde typen bewijsstuk voor financieel economische draagkracht

Er worden in 14% van de aanbestedingen diverse aanvullende bewijsstukken gevraagd (zie figuur 14 laatste kolom). In onderstaande figuur 29 is een overzicht opgenomen van alle in de steekproef gevonden soorten opgevraagde bewijsstukken. Het tussen haakjes genoemde percentage geeft aan bij welk deel van de populatie het verzoek om dit bewijsstuk is aangetroffen. Indien er geen percentage staat genoemd is het minder dan 1%, ofwel slechts af en toe aangetroffen.

Omschrijving
Beschrijving wijze van financiering (4%)
Holdingverklaring (3%)
Bankgarantie (2%)
Accountantsverklaring dient geen opmerkingen te bevatten met betrekking tot continuïteit (1%)
Voldoende draagkracht en continuïteit (1%)
Opdrachtgever vraagt een bankgarantie van 5% of 10% van de opdrachtwaarde (1%)
Specifiek benoemde eisen aan financiële ratio (1%)
Hebben KvK balansuittreksels 3 jaar, op eerste verzoek sturen (1%)
Beoordeling op Graydon of Dun&Bradstreet rapportage
Een bereidverklaring van de bank voor het verlenen van een bankgarantie
Collectieve ongevallenverzekering
Bodemsaneringverzekering
Milieu verzekering
Construction All Risk (CAR)-verzekering
Eis eigen vermogen per perceel
Financiële ratio's dienen van accountantsverklaring te zijn voorzien
U dient een kredietadvies niet ouder dan 3 maanden van Graydon Nederland of Dun en Bradstreet Nederland toe te voegen.

Figuur 29: overzicht overig gevraagde bewijsstukken fin-ec draagkracht

Berenschot

5. Bevindingen toetsing technische en beroepsbekwaamheid

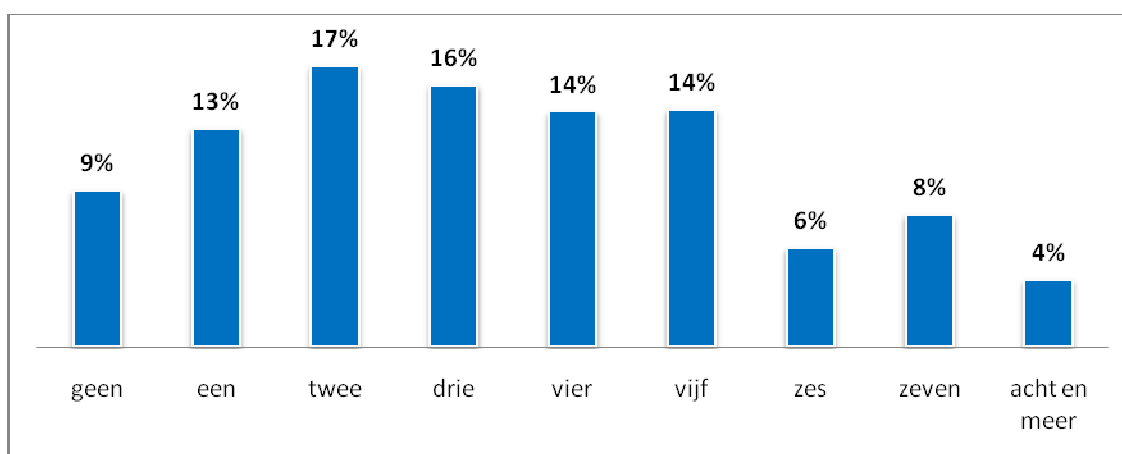
5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken we de bevindingen van de analyse met betrekking tot de onderzoeksvraag: “Welke eisen worden er door aanbestedende diensten gevraagd ter toetsing van technische en beroepsbekwaamheid?”. Het betreft hier derhalve de aspecten rond BAO artikel 49 tot en met 52. De vragen die hierbij spelen zijn onder andere:

- Bij hoeveel aanbestedingen en hoe intensief (ofwel op hoeveel manieren) wordt gevraagd om de technische en beroepsbekwaamheid aan te tonen?
- Op welke manieren wordt gevraagd om de bekwaamheid aan te tonen?
- Hoe diepgaand wordt gevraagd om ervaring aan te tonen uit voorgaande referentieprojecten?
- Wordt er gevraagd naar een eigen verklaring van de ondernemer dat hij voldoet aan de gestelde eisen (bijvoorbeeld kwaliteitsborging), dient een en ander omschreven te worden, dan wel worden bewijsstukken van derden vereist?

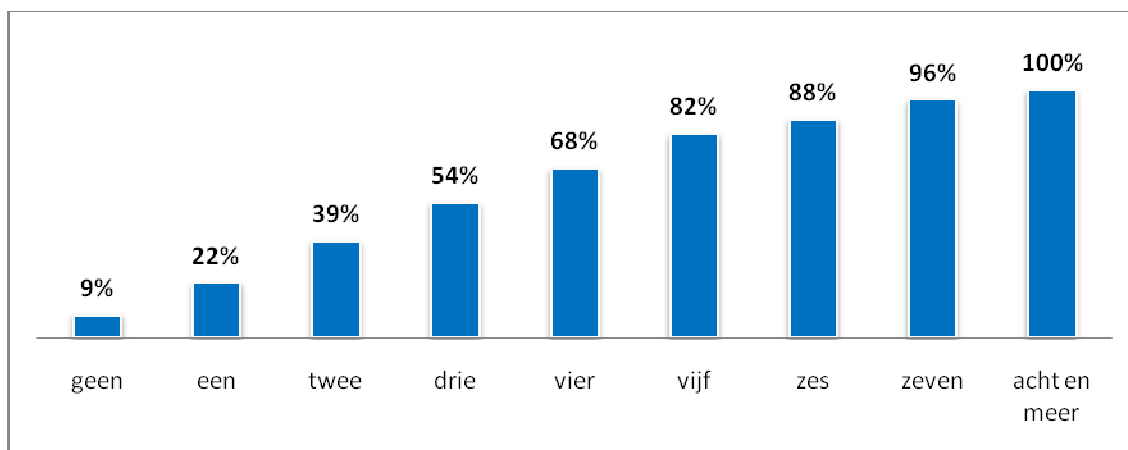
5.2 Aantal aspecten waarop bewijsstukken worden gevraagd

Technische en beroepsbekwaamheid kunnen op verschillende aspecten worden aangetoond (bijvoorbeeld met de beschrijving van referentieprojecten, met het hebben van een kwaliteitssysteemcertificaat, of met een omschrijving van de mogelijkheden voor ontwerp en onderzoek). Een eerste indicatie van de mate waarin eisen zijn gesteld ten aanzien van deze veelal kwalitatieve criteria, is het aantal verschillende aspecten waarop bewijsstukken worden opgevraagd. De in figuur 30 genoemde percentages geven aan bij welk deel van de totale populatie aanbestedingen dat aantal typen bewijsstukken wordt opgevraagd.

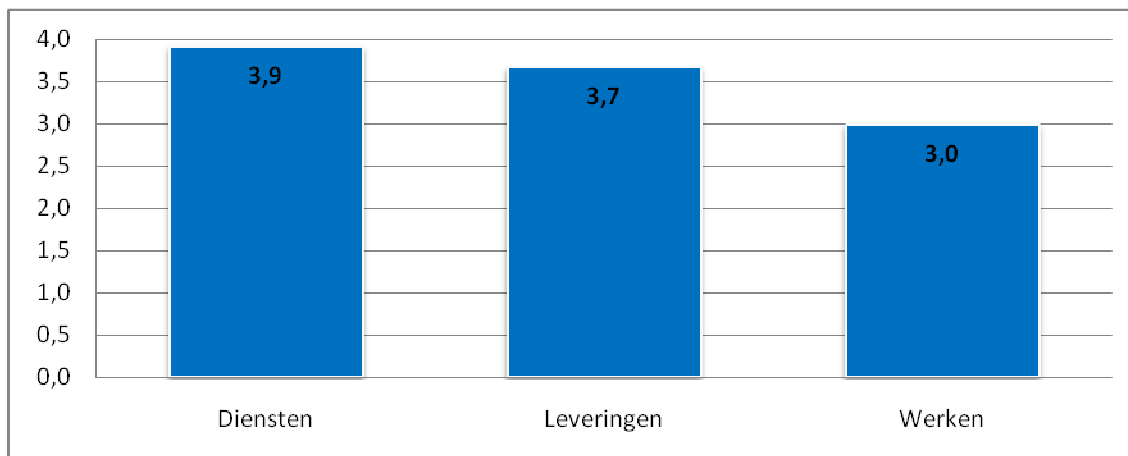
Figuur 30: aantal gevraagde typen bewijsstukken bij technische en beroepsbekwaamheid

De in figuur 31 genoemde percentages geven aan bij welk deel van de totale populatie aanbestedingen maximaal dat aantal typen bewijsstukken wordt opgevraagd (cumulatief weergegeven).

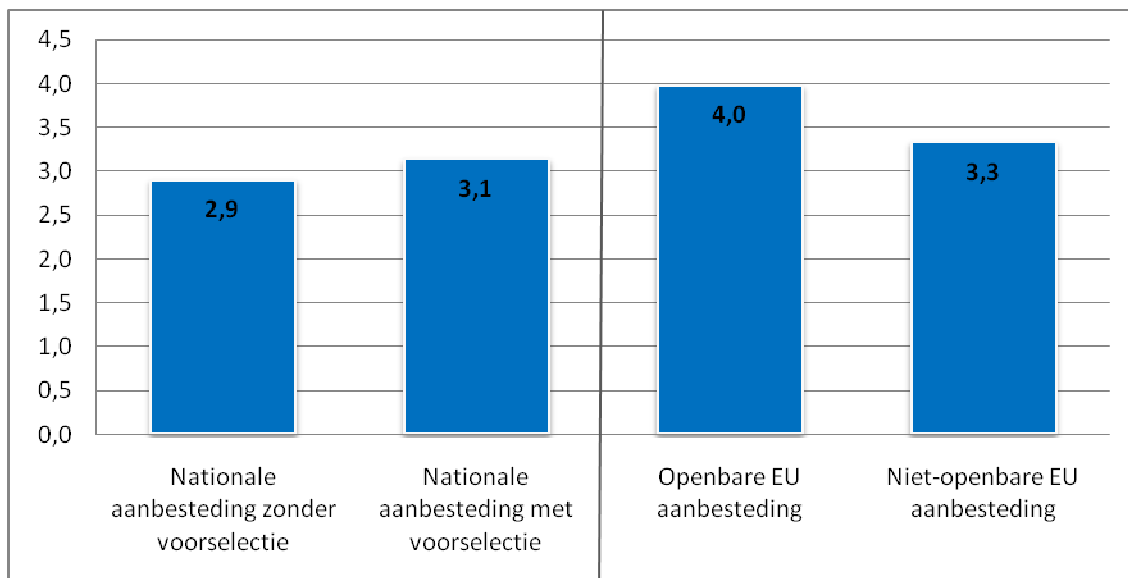
Figuur 31: aantal typen bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid cumulatief

Er worden gemiddeld over de gehele populatie 3,4 typen bewijsstukken gevraagd. Bij diensten wordt er meer toetsing gevraagd dan bij werken en leveringen. In figuur 32 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij dat type aanbesteding gevraagd worden.

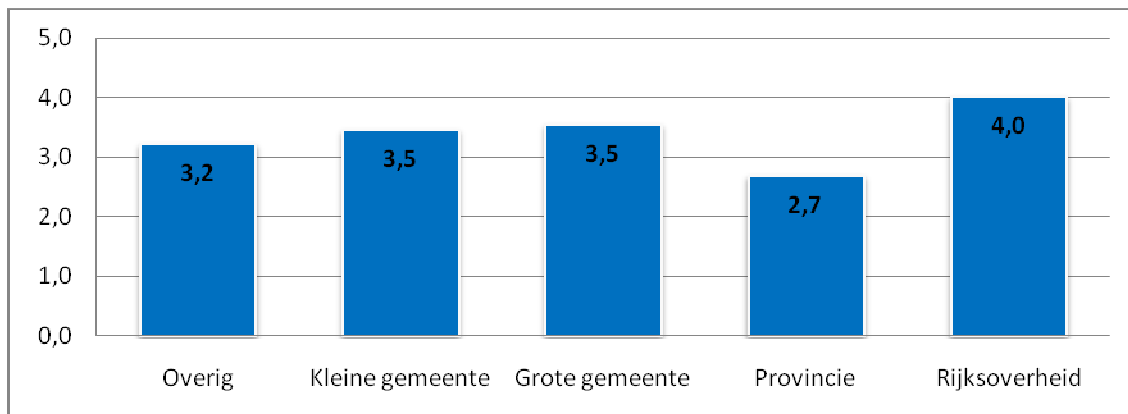
Figuur 32: typen bewijsstuk technische/beroepsbekwaamheid bij diensten/leveringen/werken

Er worden gemiddeld over de gehele populatie 3,4 bewijsstukken gevraagd. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen bewijsstukken per soort procedure. In figuur 33 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij dat soort procedure gevraagd worden.

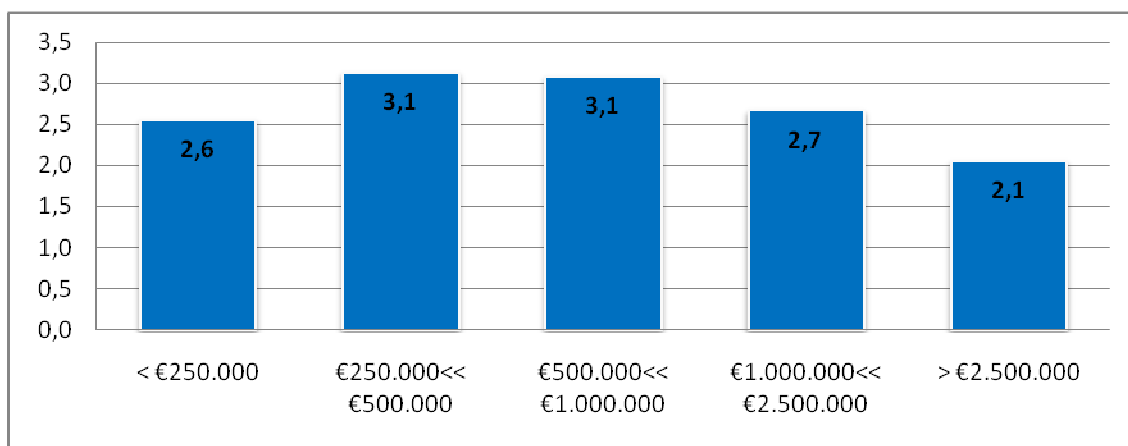
Figuur 33: aantal typen bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid per soort procedure

Er worden gemiddeld over de gehele populatie 3,4 bewijsstukken gevraagd. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen bewijsstukken per soort aanbestedende dienst. In figuur 34 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij dat type aanbestedende dienst gevraagd worden. Een gedeeltelijke verklaring voor het hogere aantal bewijsstukken bij de rijksoverheid is het grotere percentage diensten (zie ook de figuren 9 en 32).

Figuur 34: aantal bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid naar aanbestedende dienst

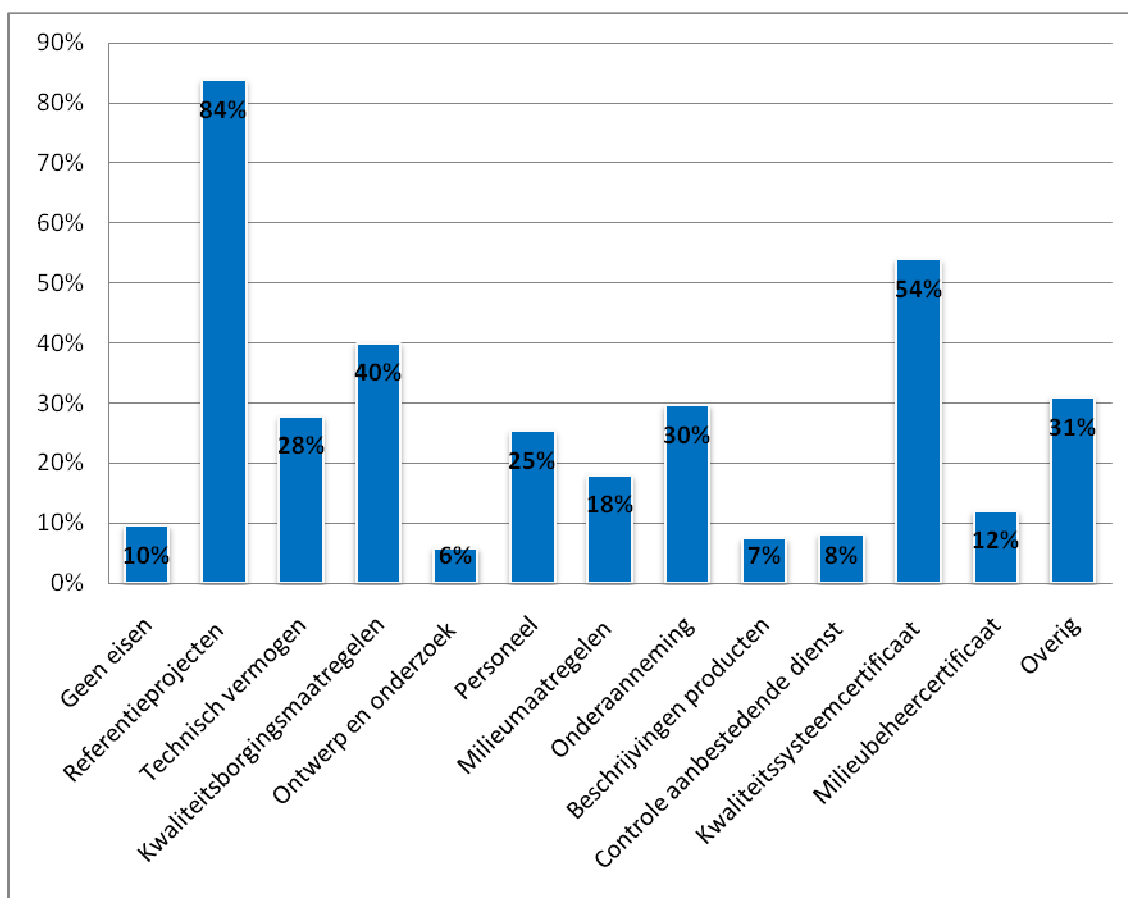
Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hierbij blijkt geen samenhang te zijn tussen de gegunde opdrachtwaarde en het aantal opgevraagde bewijsstukken ten aanzien van technische en beroepsbekwaamheid. In figuur 35 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij die omzetcategorie gevraagd worden. Hoewel het aantal van 75 aanbestedingen uiteraard niet dezelfde hoge statistische validiteit biedt als een steekproef van 703, achten we de onderstaande figuur wel illustratief.

Figuur 35: relatie gegunde opdrachtwaarde en bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid

5.3 Aspecten ter toetsing technische en beroepsbekwaamheid

Technische en beroepsbekwaamheid kunnen op verschillende aspecten worden aangetoond. In figuur 36 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel van de populatie aanbestedingen op dat specifieke aspect bewijsstukken worden gevraagd. De diepgang van de gevraagde bewijsstukken varieert hierbij overigens sterk, van een korte eigen verklaring met enkele cijfers tot aan verzoeken om diepgaande beschrijvingen.

Figuur 36: mate waarin aspecten van technische en beroepsbekwaamheid worden gevraagd

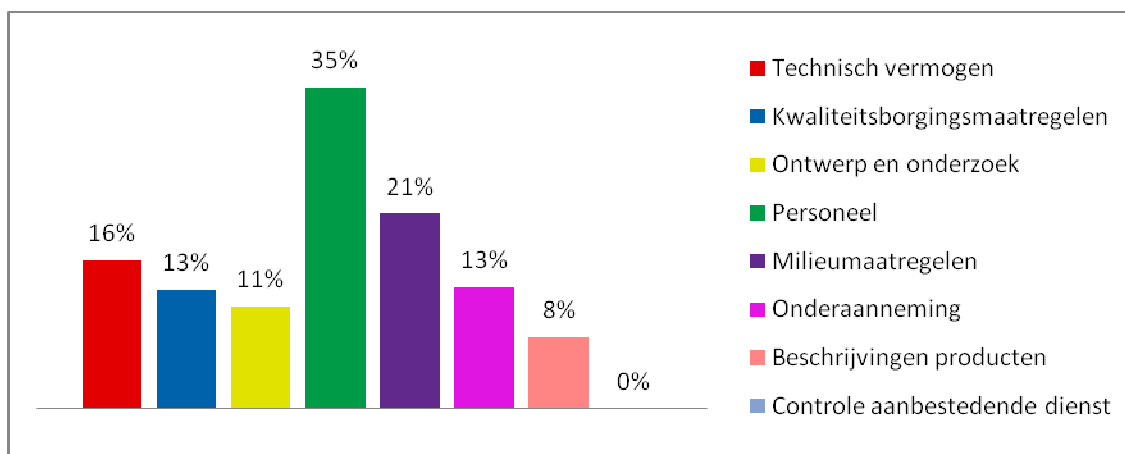
Als bewijsstukken voor technische en beroepsbekwaamheid wordt vrijwel bij alle aanbestedingen gevraagd naar referentieprojecten (84%). Daarnaast zijn kwaliteitsborging en kwaliteitssystemen veel bevroegde onderwerpen (respectievelijk 54% en 40%). In de volgende paragrafen worden daarom deze criteria nader besproken: paragraaf 5.4: referentieprojecten en paragraaf 5.5: kwaliteitsborging. We sluiten in paragraaf 5.6 af met een nadere uitsplitsing van de aspecten die genoemd worden ter zake de toetsing van technische en beroepsbekwaamheid bij de 31% van de aanbestedingen uit de categorie “overig” (meest rechtse kolom uit figuur 36).

Kwalitatieve criteria betreffen zoals besproken in paragraaf 1.3 een negental verschillende aspecten, allen met betrekking tot technische en beroepsbekwaamheid. Bij deze criteria is er sprake van verschillen bij de uitvoering en is er gradatie mogelijk in de mate waarin wordt voldaan.

In figuur 37 is voor de acht kwalitatieve aspecten weergegeven in welk percentage van de aanbestedingen dat het betreffende aspect een selectiecriteria/geschiktheids is, er ook minimum eisen gesteld worden (voor referentieprojecten wordt dat in de volgende paragraaf verder uitgewerkt).

Bij kwaliteitsborging en milieumaatregelen wordt overigens bij het verzoek om een omschrijving van de activiteiten wel gerefereerd aan respectievelijk ISO 9000 en 14000 of vergelijkbaar. Er wordt nauwelijks vermeld op welke onderdelen er dan specifieke eisen zijn en/of hoe die vergelijkbaarheid wordt vastgesteld.

De conclusie is dat in het merendeel van de aanbestedingen geen eisen worden geformuleerd bij de kwalitatieve criteria.

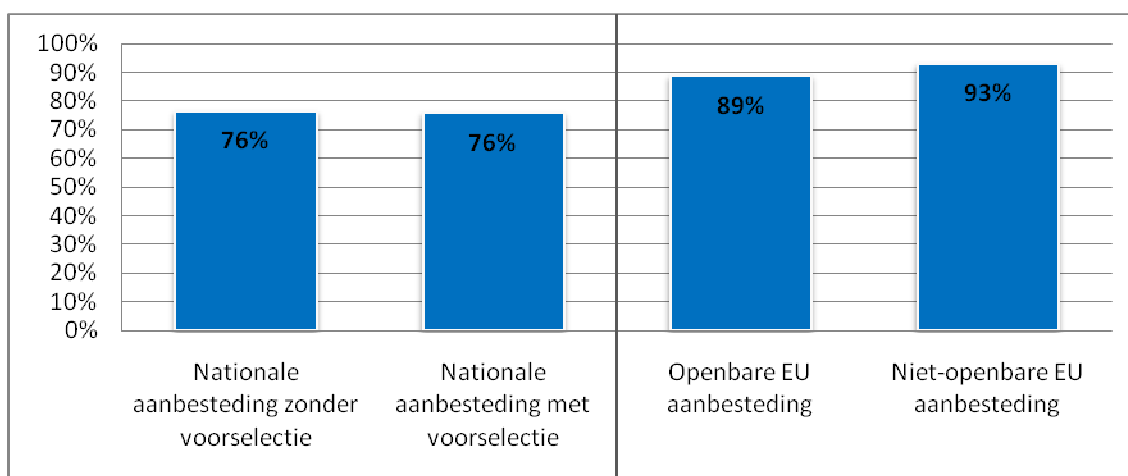

Figuur 37: mate waarin er bij kwalitatieve criteria specifieke eisen worden gesteld

In bijlage 4 is ter illustratie een overzicht van de genoemde eisen opgenomen.

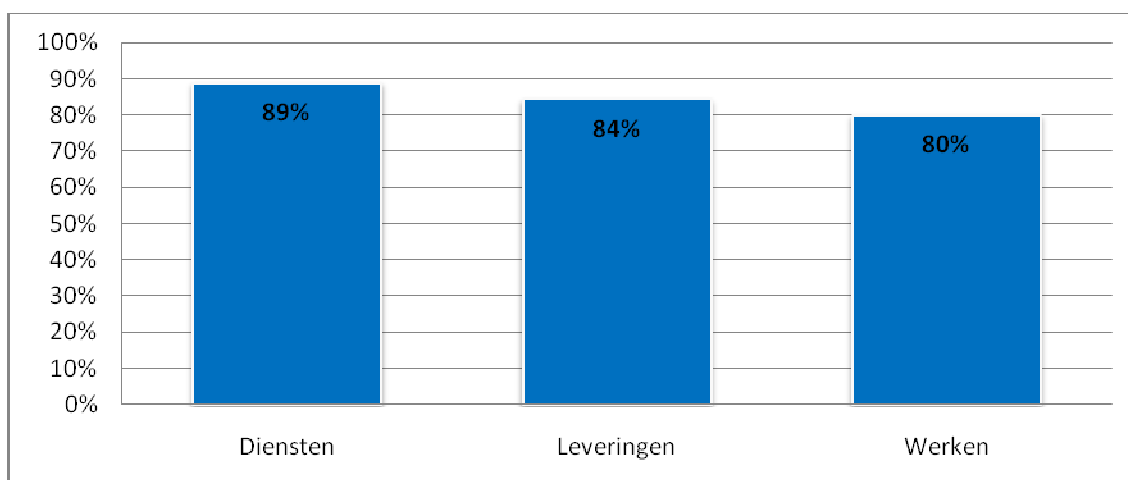
5.4 Referentieprojecten

Gemiddeld wordt er bij 84% van de aanbestedingen gevraagd om referentieprojecten (zie figuur 36). Er blijken verschillen te zijn in de mate waarin dat gebeurt in de EU procedures versus de nationale procedures. Dit is weergegeven in figuur 38. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel van de aanbestedingen met dat type procedure gevraagd wordt om referentieprojecten.

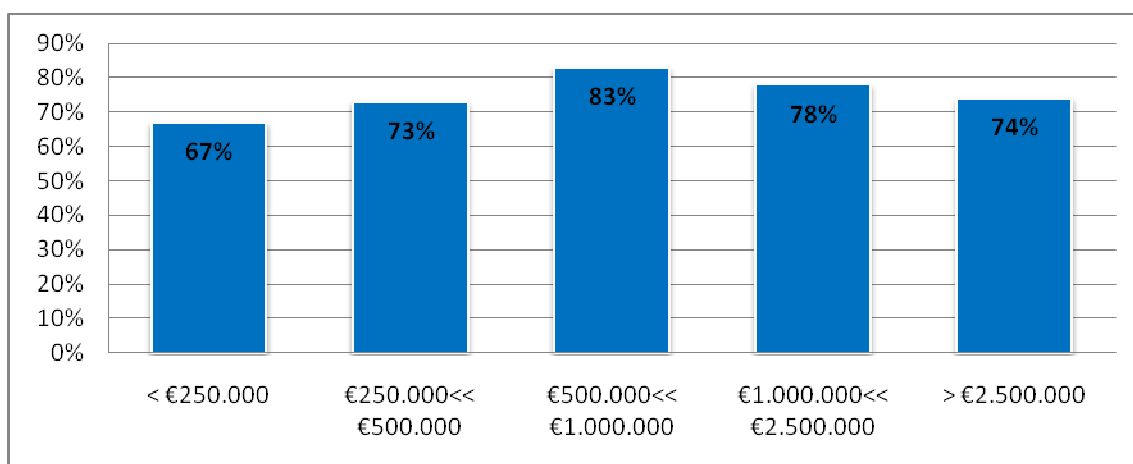
Figuur 38: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd per soort procedure

Gemiddeld wordt er bij 84% van de aanbestedingen gevraagd om referentieprojecten (zie figuur 36). Er blijken verschillen te zijn in de mate waarin wordt gevraagd om referentieprojecten bij respectievelijk diensten, leveringen en werken. Dit is weergegeven in figuur 39. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel van dat type aanbestedingen gevraagd wordt om referentieprojecten.

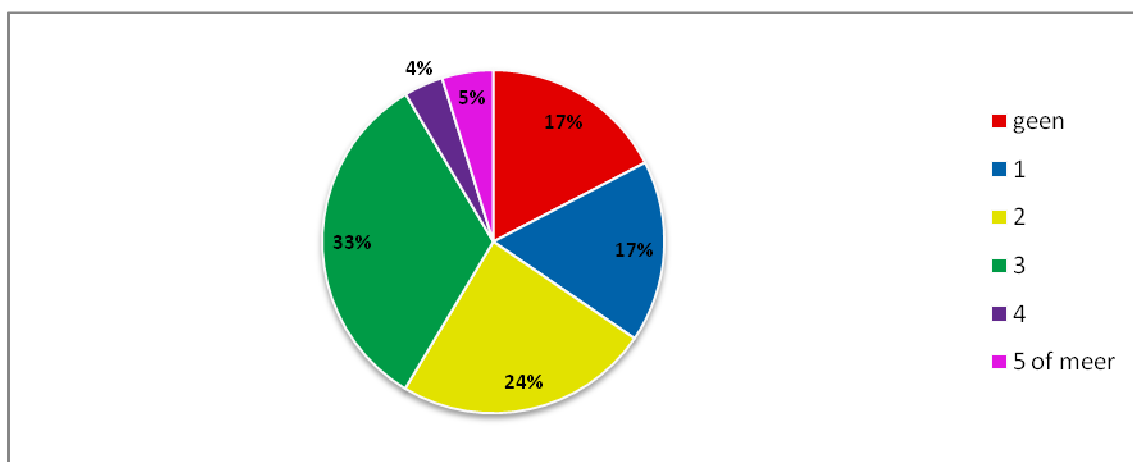
Figuur 39: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken

Gemiddeld wordt er bij 84% van de aanbestedingen gevraagd om referentieprojecten (zie figuur 36). Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hierbij blijkt geen samenhang te zijn tussen de gegunde opdrachtwaarde en de mate waarin referentieprojecten worden geëist. In figuur 40 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel aanbestedingen in die omzetcategorie gevraagd wordt om referentieprojecten. Hoewel het aantal van 75 aanbestedingen uiteraard niet dezelfde hoge statistische validiteit biedt als een steekproef van 703, achten we de onderstaande figuur wel illustratief.

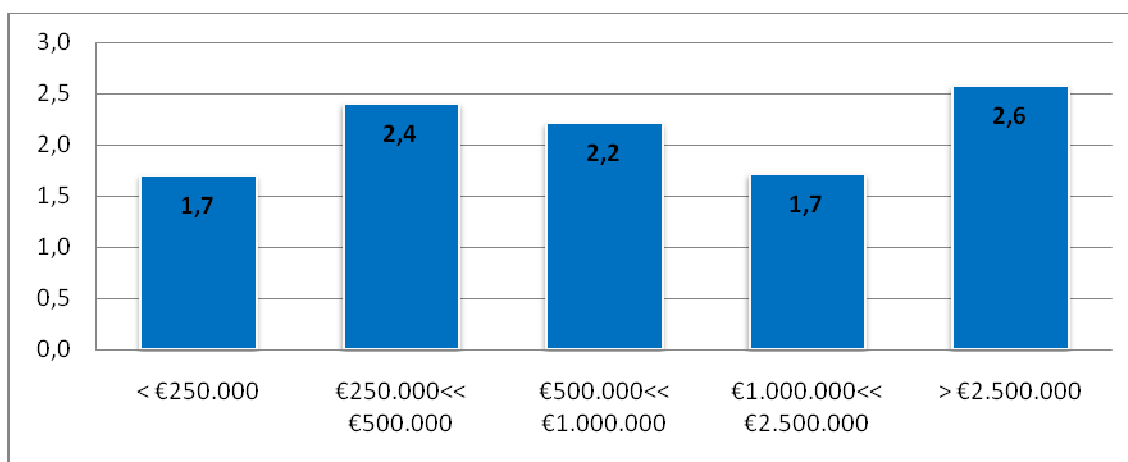
Figuur 40: relatie gegunde opdrachtwaarde en opvragen referentieprojecten

Gemiddeld worden er circa 2,5 referentieprojecten gevraagd voor de gehele populatie. Daarbij blijkt een grote spreiding te bestaan over het aantal geëiste referentieprojecten. In figuur 41 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven weer in hoeveel procent van het totale aantal aanbestedingen dat genoemde aantal referentieprojecten wordt geëist.

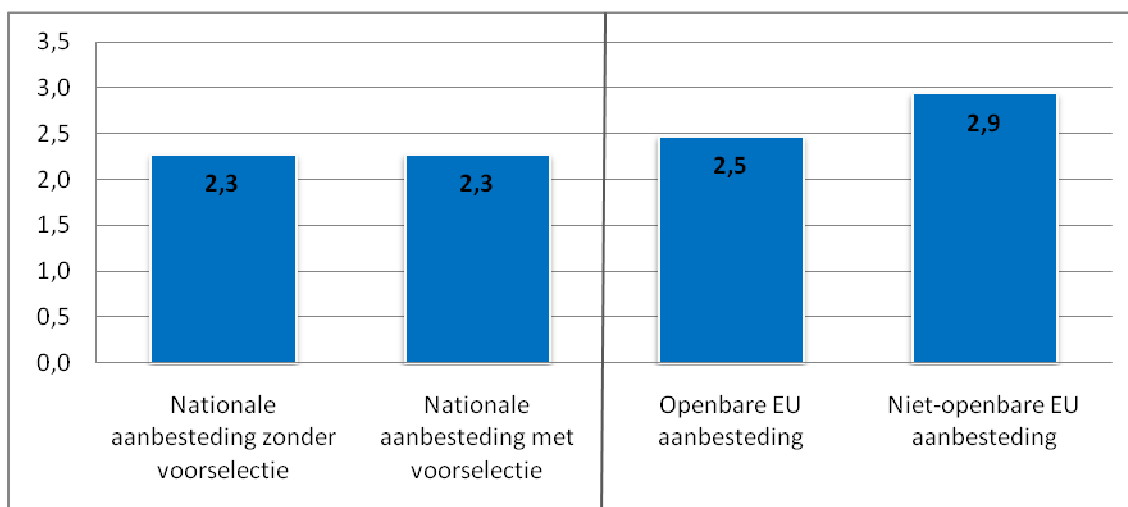
Figuur 41: aantal geëiste referentieprojecten

Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hierbij blijkt geen samenhang te zijn tussen de gegunde opdrachtwaarde en het aantal referentieprojecten dat wordt geëist. In figuur 42 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde getallen geven weer hoeveel referentieprojecten worden gevraagd bij de aanbestedingen in die omzetcategorie. Het aantal van 75 aanbestedingen biedt uiteraard niet dezelfde hoge statistische validiteit als een steekproef van 703, we achten het gebrek aan correlatie in de onderstaande figuur wel illustratief.

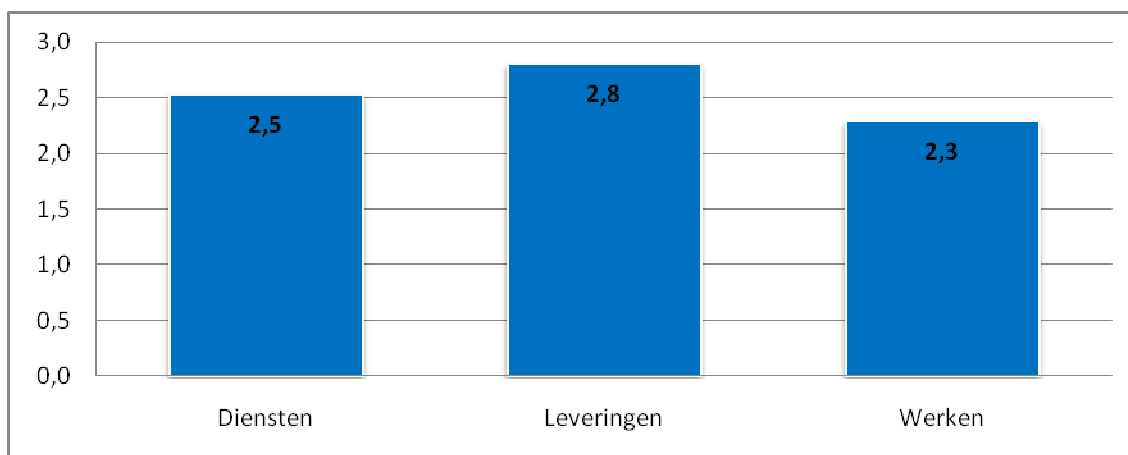
Figuur 42: relatie gegunde opdrachtwaarde en aantal geëiste referentieprojecten

Gemiddeld worden er circa 2,5 referentieprojecten gevraagd voor de gehele populatie. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde referentieprojecten per soort procedure. In figuur 43 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel referentieprojecten er gemiddeld bij dat soort procedure geëist worden.

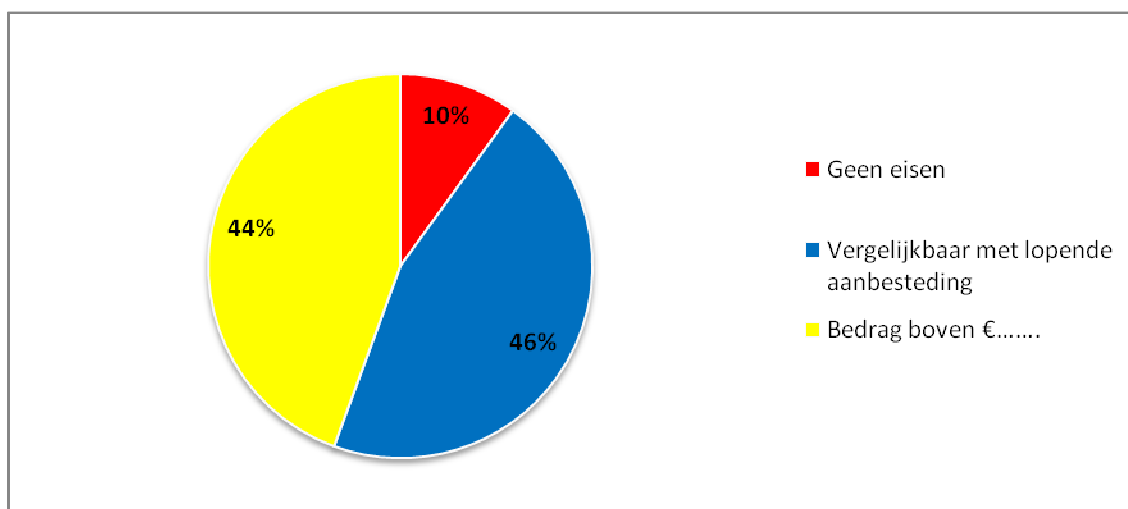
Figuur 43: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten per soort procedure

Gemiddeld worden er circa 2,5 referentieprojecten gevraagd voor de gehele populatie. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde referentieprojecten per soort aanbesteding. In figuur 44 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel referentieprojecten er gemiddeld bij dat soort aanbesteding geëist worden. Bij leveringen worden de meeste referentieprojecten geëist.

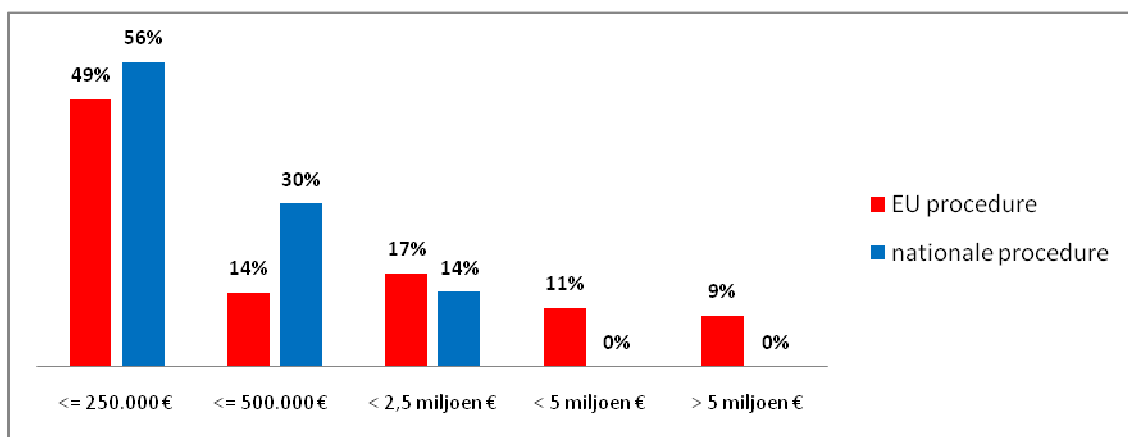
Figuur 44: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten naar diensten/leveringen/werken

Naast het aantal geëiste referentieprojecten is de vereiste minimale omzet van de referentieprojecten een indicatie van de eisen die op dit punt gesteld worden bij aanbestedingen. Hierbij zijn in de praktijk verschillen te constateren. In figuur 45 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan in welke mate er al dan niet sprake is van een benoemde omzeteis.

Figuur 45: mate waarin bij referentieprojecten een minimale omzeteis wordt gesteld

In 44% van de aanbestedingen wordt er een bedrag benoemd als minimale financiële waarde voor de referentieprojecten. (zie figuur 45). Ten aanzien van de benoemde hoogte van die omzeteis zijn in de praktijk grote verschillen te constateren. In figuur 46 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan in welke percentage aanbestedingen er sprake is van een benoemde waarde in die categorie.

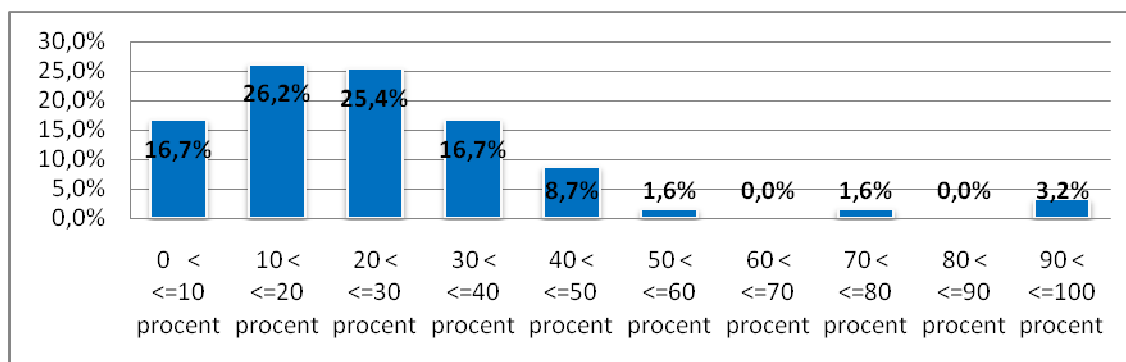
Figuur 46: hoogte van bij referenties genoemde minimale waarde onder/boven EU grens

Het gaat uiteraard niet alleen om de absolute hoogte van de waarde van referentieprojecten, maar ook om de relatieve hoogte ten opzichte van de opdracht. Slechts bij 9 van de onderzochte aanbestedingen waren zowel de omvang van de opdracht als de omzeteis aan referentieprojecten bij de aanbesteding vermeld. Ter indicatie in onderstaande figuur een overzicht van die gevraagde minimale waarde van het referentieproject en omvang van de opdracht.

Omvang opdracht	Minimale waarde referentie	Toelichting	% verhouding waarde referentieproject en omvang opdracht
5.500	300	Gevraagde omzet gerelateerd aan percelen.	Niet bekend
3.500	50	Betreft raamovereenkomst.	Niet bekend
1.000	100		10%
70.000	12.000		17%
300	50		17%
1.400	500		36%
450	225		50%
300	150		50%
11.500	6.500		57%

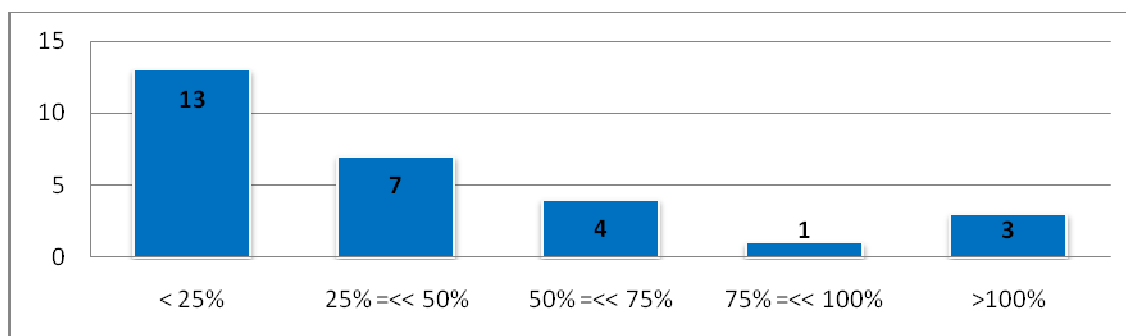
Figuur 47: minimale waarde referentieproject en geraamde financiële omvang van de opdracht (bedragen in duizenden euro)

In 127 van de onderzochte aanbestedingen was zowel de minimaal vereiste algemene omzet als de minimale waarde van de referentieprojecten genoemd in de aanbestedingsstukken. Gemiddeld was de vereiste waarde van de referentieprojecten bij deze 127 aanbestedingen 27% van de minimale algemene omzet. Er is hierbij een grote spreiding gevonden (zie figuur 48). De categorie "0 <= 10 procent" impliceert de groep aanbestedingen waar de minimale waarde van het referentieproject tussen 0 en 10% van de minimale algemene omzet is. Het percentage in de grafiek geeft het gedeelte aan van de 127 aanbestedingen waar de verhouding conform die categorie is. Hoewel het aantal van 127 aanbestedingen uiteraard niet dezelfde hoge statistische validiteit biedt als een steekproef van 703, achten we de spreiding in onderstaande figuur wel illustratief.

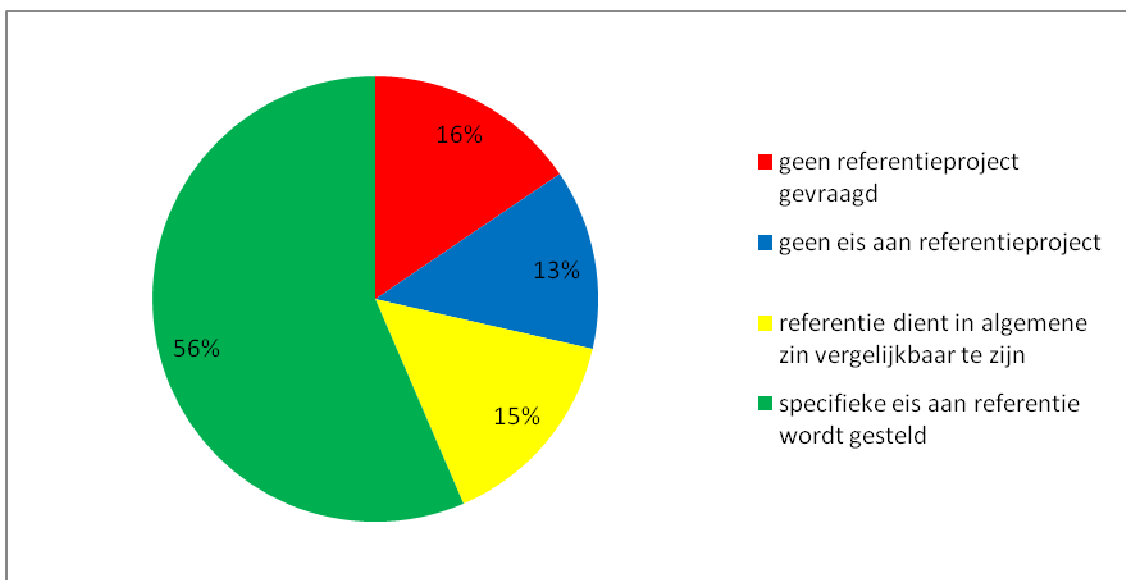
Figuur 48: verhouding minimale waarde referentieproject en minimale niveau algemene omzet

Van 75 aanbestedingen in de steekproef is ten tijde van het schrijven van dit rapport de opdrachtwaarde na gunning gepubliceerd. Hiervan waren er bij 28 aanbestedingen ook minimale waarden voor referentieprojecten genoemd. Gemiddeld was de vereiste waarde van de referentieprojecten bij deze 28 aanbestedingen 53% van de gegunde opdrachtwaarde. Er is hierbij een grote spreiding gevonden. In figuur 49 is deze spreiding aangegeven. De categorie "0 <= 25 %" impliceert de groep aanbestedingen waar de minimale waarde van het referentieproject tussen 0 en 25% is van de gegunde opdrachtwaarde. Het getal in de figuur geeft het concrete aantal aan van de 28 aanbestedingen waar de verhouding conform die categorie is. Het aantal van 28 aanbestedingen biedt uiteraard geen statistische validiteit, we achten de spreiding in onderstaande figuur wel illustratief.

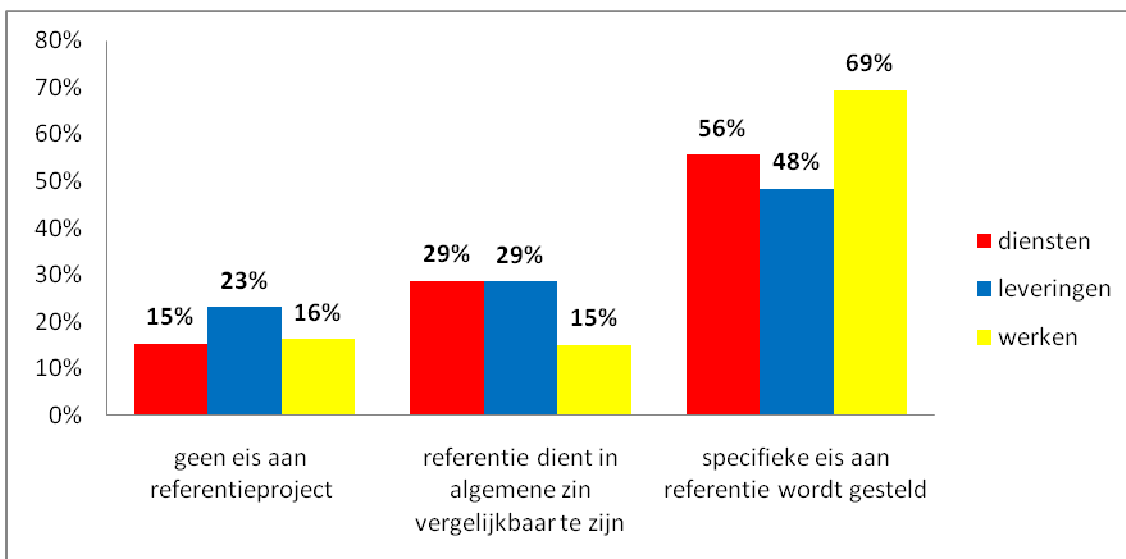
Figuur 49: relatie gegunde opdrachtwaarde en verhouding minimale waarde referentieproject

Gemiddeld wordt er bij 84% van de aanbestedingen gevraagd om referentieprojecten (zie figuur 36). De in de figuur 50 genoemde percentages geven weer bij welk deel van de aanbestedingen eisen worden gesteld aan die referentieprojecten.

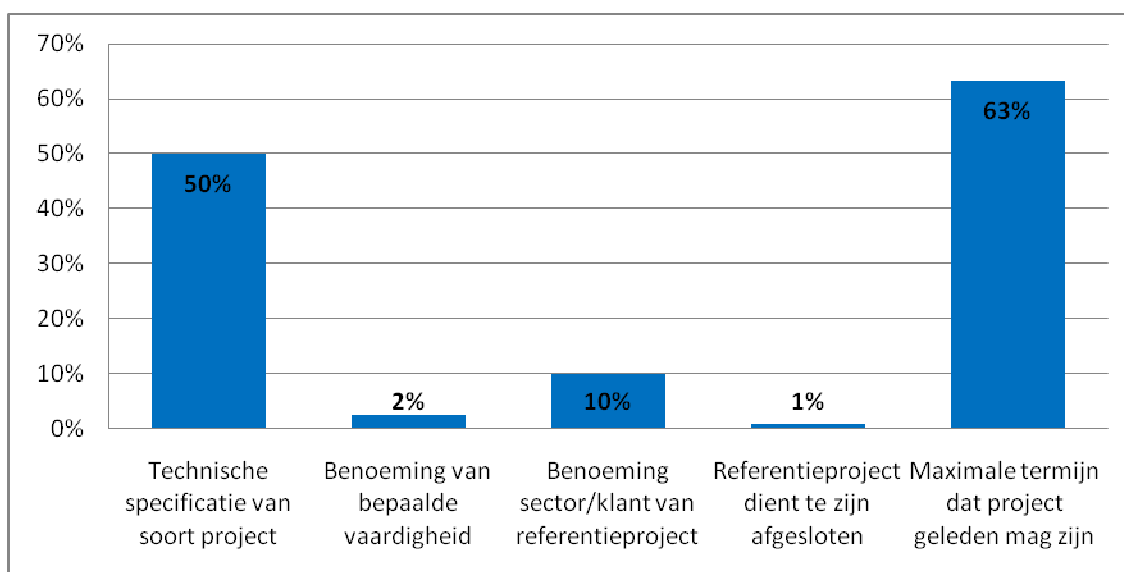
Figuur 50: percentage aanbestedingen waar eisen gesteld worden aan referentieprojecten

De mate waarin eisen worden gesteld blijkt verschillend te zijn naar diensten, leveringen en werken. Bij werken blijken er iets vaker specifieke eisen te worden gesteld. In figuur 51 is dat weergegeven.

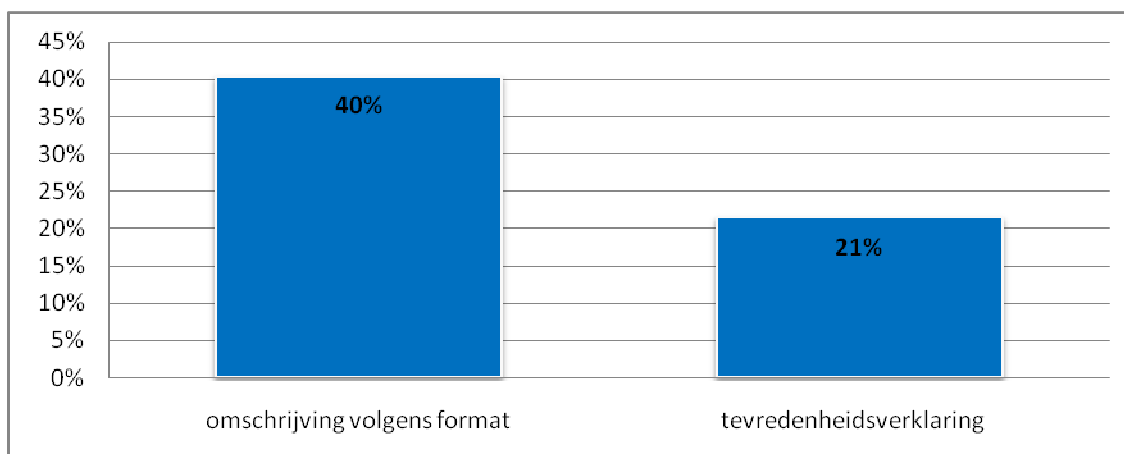
Figuur 51: % aanbestedingen met eisen aan referenties naar diensten/leveringen/werken

De eisen die worden gesteld aan referentieprojecten verschillen uiteraard naar aard en type van de aanbesteding. De eisen worden weergegeven in de onderstaande figuur 52. Het genoemde percentage geeft aan bij welk deel van de populatie die eis is aangetroffen. De percentages tellen op tot meer dan 100% omdat meerdere eisen gesteld kunnen worden (bijvoorbeeld aan sector en aan recentheid). Een overzicht van de genoemde specifieke eisen is weergegeven in bijlage 4.

Figuur 52: overzicht van aan referentieprojecten gestelde eisen

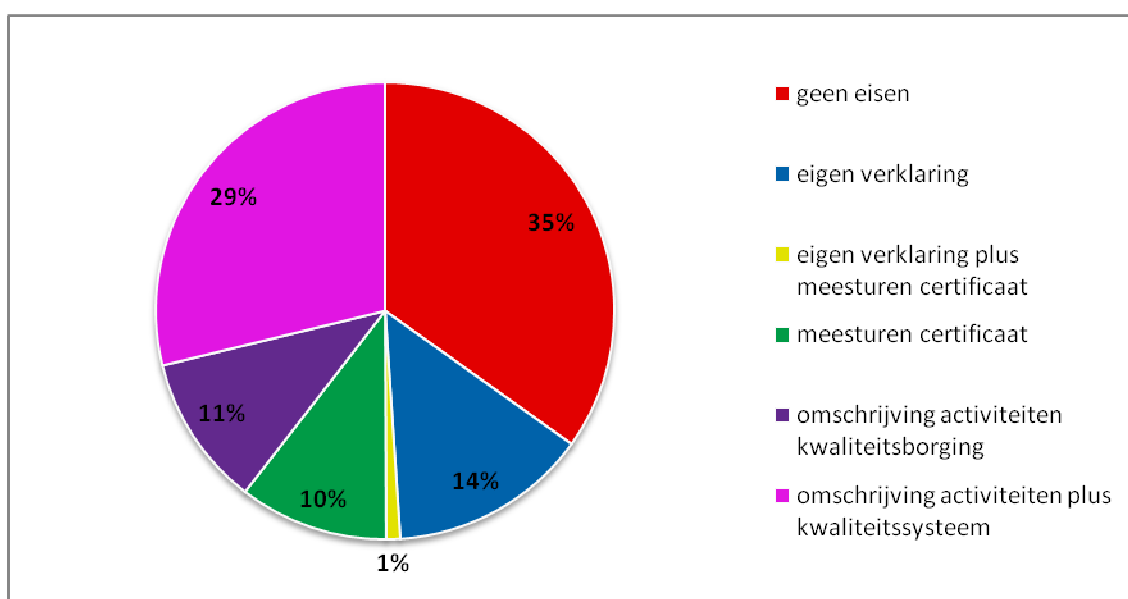
Ten slotte is relevant in welke mate er eisen worden gesteld aan het bewijsstuk rond referentieprojecten. In figuur 53 is dat weergegeven. In 40% van de aanbestedingen wordt gevraagd om de referentieprojecten volgens een voorgeschreven format nader te omschrijven. In 21% van de aanbestedingen wordt gevraagd om een tevredenheidsverklaring van de betreffende opdrachtgever bij te voegen.

Figuur 53: % aanbestedingen met specifieke eisen t.a.v. het bewijsstuk referentieprojecten
5.5 Gevraagde bewijsstukken ten aanzien van borging van de kwaliteit

De borging van de kwaliteit kunnen aanbieders op twee manieren aantonen. Ten eerste door het hebben van een certificaat van een kwaliteitssysteem, zoals ISO 9000 (BAO; artikel 50). Ten tweede door het omschrijven van activiteiten die in de organisatie worden gedaan ten einde de kwaliteit te borgen (BAO; artikel 49 lid 2c).

In bijna de helft van de aanbestedingen waren er geen eisen ten aanzien van kwaliteitsborging, dan wel kon worden volstaan met een eigen verklaring. Bij circa 1% van de aanbestedingen werd behalve de eigen verklaring tevens het meesturen van het certificaat van het kwaliteitssysteem gevraagd. Bij circa 29% van de aanbestedingen was er sprake van zowel het aantonen van een certificaat als het omschrijven van de eigen activiteiten. Veelal hoeft dan overigens die omschrijving van activiteiten uitsluitend plaats te vinden indien men niet in het bezit is van het certificaat (en is er dan dus niet echt sprake van een “dubbele” eis).

Figuur 54: gevraagde bewijsstukken kwaliteitsborging

5.6 Overige bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid

Er worden in 31% van de aanbestedingen diverse aanvullende bewijsstukken en/of eigen verklaringen rond diverse aspecten gevraagd (zie figuur 36, meest rechtse kolom). In de onderstaande figuur 55 een overzicht van alle in de steekproef gevonden soorten bewijsstukken. Het tussen haakjes genoemde percentage geeft aan bij welk deel van de populatie het verzoek om dit bewijsstuk is aangetroffen. Indien er geen percentage staat genoemd is het minder dan 1%, ofwel is dit soort bewijsstuk slechts af en toe aangetroffen.

Omschrijving
In bezit zijn van VCA certificaat (7%)
Specifieke verklaringen (zoals: social return, garantie, gedragscode, ILO, volmacht) (6%)
Beroepsvergunningen, certificaten, beroepsregisters (zoals: KOMO, BRL 7000, K10014) (6%)
Beschrijving bedrijfsprofiel, organogram, kernactiviteiten (3%)
Specifieke beschrijving personeelsbezetting, opleiding en dergelijke (3%)
Omschrijving opzet of certificaat veiligheid en aanpak calamiteiten (3%)
Accountantsverklaring bij referenties (1%)
Omschrijving Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (1%)
Identiteitsbewijs kandidaten
Omschrijving van ervaring
Standard and Poor's ranking van ten minste BBB
24-uurs bereikbaarheidsdienst beschrijven
Omschrijving opzet eigen dienstverlening op basis van 6 uitgebreide cases
Vijf kwaliteitsvragen beantwoorden
Drie type servers kunnen leveren met ieder 3% marktaandeel

Figuur 55: overzicht overige bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid

Berenschot

6. Bevindingen opgevraagde verklaringen

6.1 Inleiding

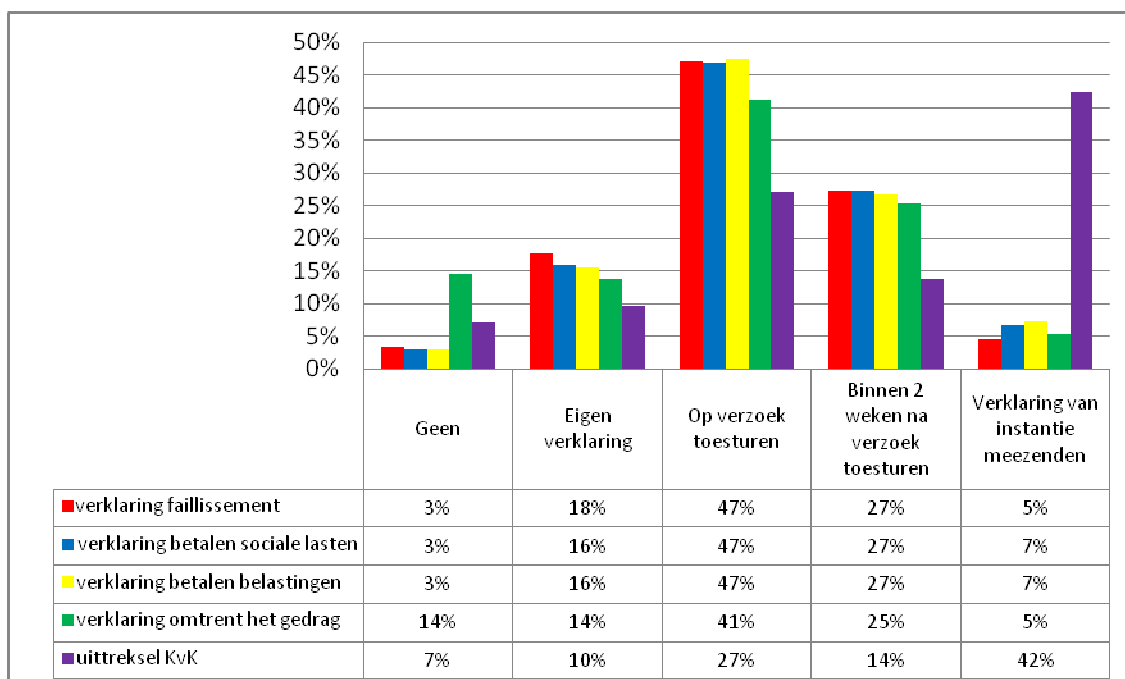
In dit hoofdstuk bespreken we de bevindingen met betrekking tot de onderzoeksvraag: “In welke mate wordt er door de aanbestedende diensten gevraagd bij de offerte diverse verklaringen te voegen?”. Het betreft hier derhalve de binaire knock-out criteria rond BAO artikel 46 en 47:

1. Verklaring omstandigheden faillissement en/of liquidatie (art 46, lid 1).
2. Verklaring omtrent het gedrag (art 46, lid 2).
3. Verklaring belastingdienst t.a.v. betalen sociale lasten (art 46, lid 3).
4. Verklaring belastingdienst t.a.v. betalen belastingen (art 46, lid 4).
5. Uittreksel kamer van Koophandel (art 47, lid 1).

6.2 Gevraagde verklaringen

In circa 3% van de aanbestedingen heeft de aanbieder geen enkele verklaring in te leveren. Bij circa 7% van de aanbestedingen blijven de eisen volledig beperkt tot het opsturen van een eigen verklaring.

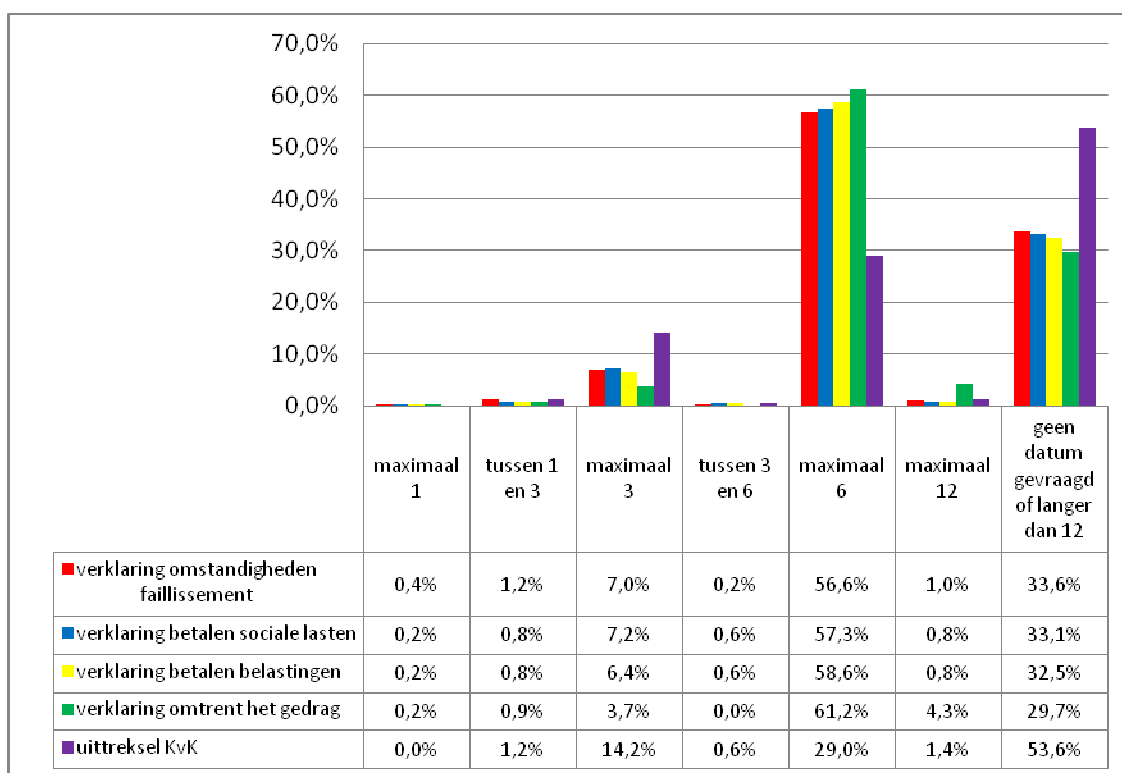
In figuur 56 is weergegeven bij welk % van de aanbestedingen een bepaalde verklaring wordt opgevraagd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar het tijdstip waarop eventueel een verklaring van een derde instantie als bewijsstuk dient te worden overlegd.

Figuur 56: mate waarin verklaringen als bewijsstuk moeten worden ingediend

6.3 Mate waarin verklaring recent dient te zijn

Ook indien de gevraagde verklaring op verzoek dient te worden toegestuurd, is relevant in welke mate de verklaring recent dient te zijn. In figuur 57 is dat weergegeven. De genoemde percentages geven aan welk deel van dat type verklaringen die genoemde mate van recentheid dient te hebben. In het merendeel van de verklaringen c.q. aanbestedingen blijkt dit een termijn te zijn van maximaal 6 maanden (circa 50%) dan wel langer dan 12 maanden c.q. geen datum genoemd (circa 30%).

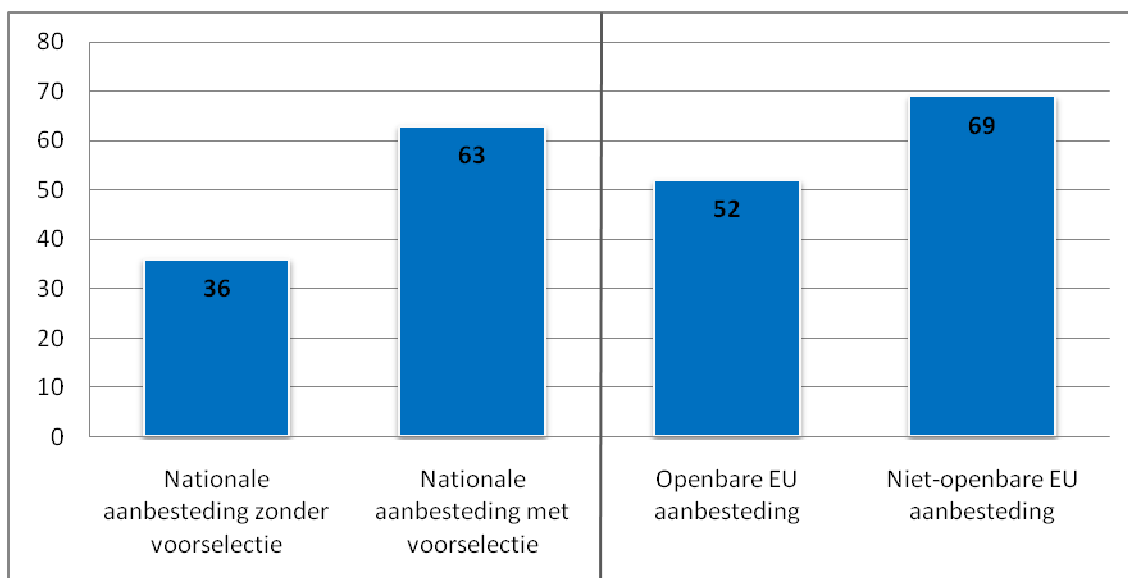
Figuur 57: mate waarin verklaringen recent dienen te zijn

7. Overige bevindingen

7.1 Gehanteerde termijnen

De termijn voor het indienen van de bewijsstukken rond de selectiecriteria bedraagt zowel bij de nationale procedure met voorselectie als bij de niet-openbare EU procedure gemiddeld circa 40 dagen.

De termijn van de eerste aankondiging tot het indienen van de offerte bedraagt gemiddeld 49 dagen. Het onderscheid naar procedure is in onderstaande figuur 58 aangegeven.

Figuur 58: gemiddeld aantal dagen tussen aankondiging en indienen offerte per procedure

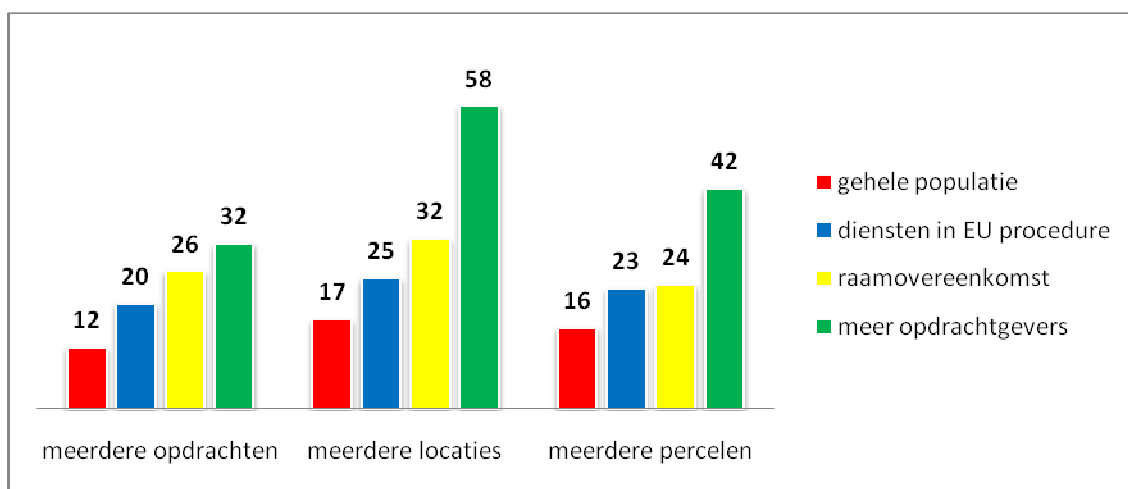
De gemiddelde tijd die een aanbestedende dienst neemt voor de gunningbeslissing bedraagt circa 33 kalenderdagen.

7.2 Vergoeding offerte kosten

In circa 1% van de aanbestedingen is sprake van een vergoeding van de gemaakte kosten voor de offerte.

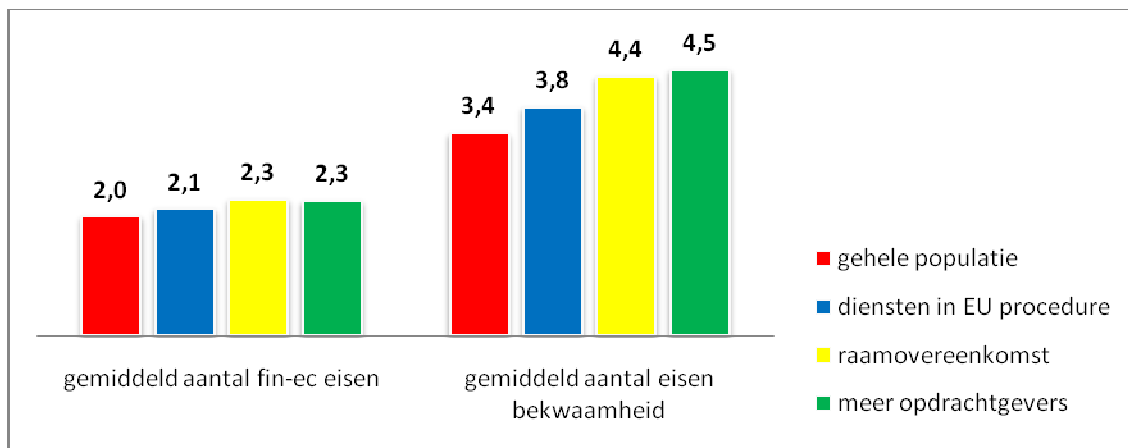
7.3 Samenvoegen en clusteren van opdrachten

Bij circa 3% is er sprake van meerdere opdrachtgevers. Deze aanbestedingen blijken nadrukkelijk complexer te zijn. Ook als de aanbesteding leidt tot het afsluiten van raamovereenkomsten (16% van de aanbestedingen), is sprake van meerdere percelen, locaties en opdrachten. De in de figuur 59 genoemde getallen zijn de percentages hoe vaak het betreffende aspect in die (deel)populatie wordt aangetroffen.

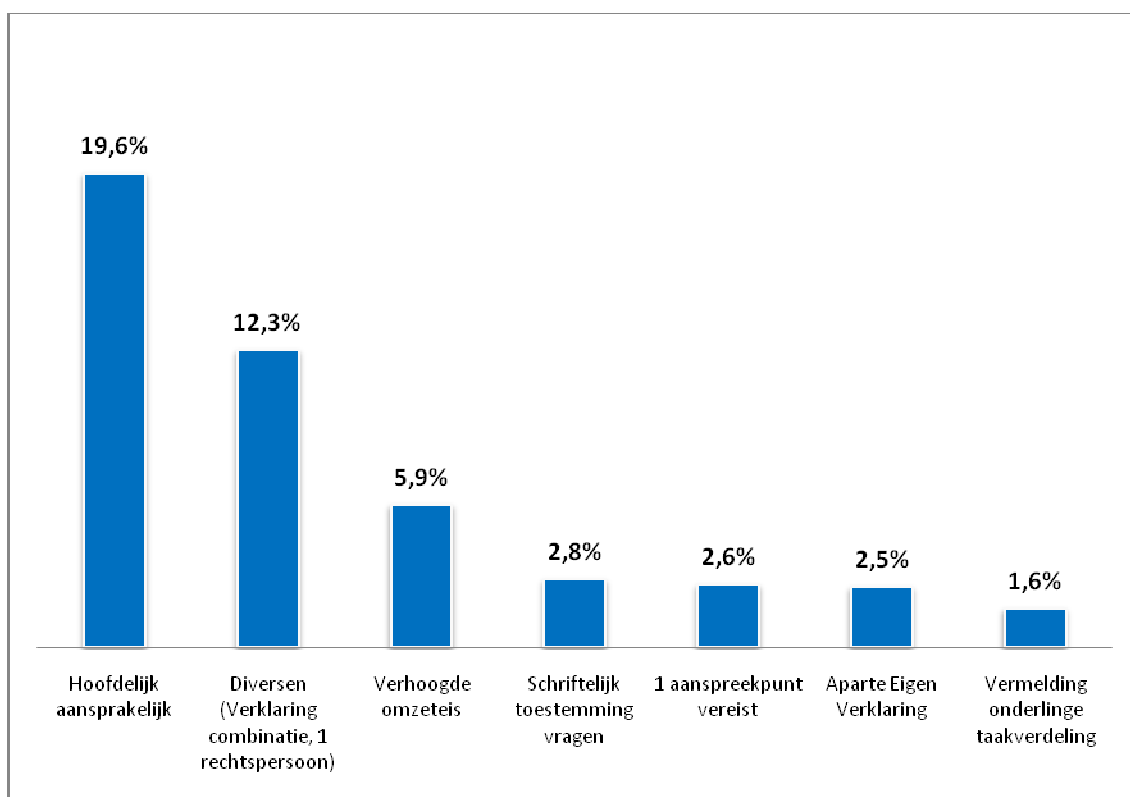
Figuur 59: kenmerken van aanbestedingen in complexere situaties

Er worden bij zowel aanbestedingen van meerdere opdrachtgevers als bij raamovereenkomsten, meer eisen gesteld ten aanzien van de toetsing van technische en beroepsbekwaamheid alsmede ten aanzien van de toetsing van de financieel-economische draagkracht. Een deel van de stijging van het gemiddelde aantal eisen kan worden verklaard doordat er bij meerdere opdrachtgevers en/of raamovereenkomsten veelal sprake is van diensten. Bij diensten worden immers meer eisen gesteld. De in de figuur 60 genoemde getallen zijn de percentages hoe vaak het betreffende aspect in die (deel)populatie wordt aangetroffen.

Figuur 60: gemiddeld aantal gevraagde typen bewijsstukken bij complexere aanbestedingen
7.4 Additionele eisen bij combinatie van inschrijvers

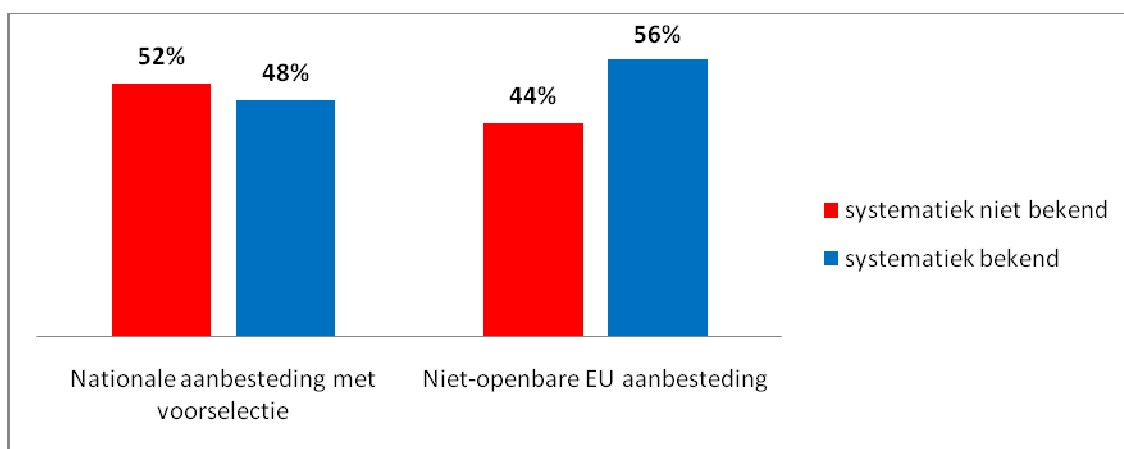
Indien er sprake is van een combinatie van inschrijvers, dan worden in circa 40% van de gevallen additionele eisen gesteld aan het consortium. In figuur 61 treft u een opsomming van die additionele eisen. De getallen refereren aan het percentage van het aantal aanbestedingen waarbij deze eis wordt gesteld.

Figuur 61: additionele eisen bij combinatie van inschrijvers

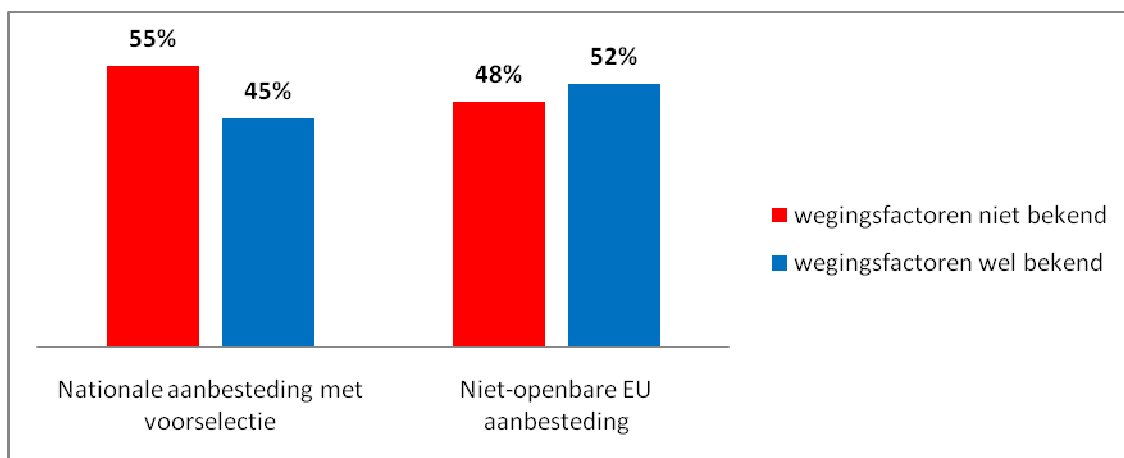
7.5 Systematiek voor shortlisting

In artikel 44 BAO, lid 4, staat ten aanzien van de systematiek voor shortlisting vermeld: “De aanbestedende dienst vermeldt in de aankondiging van de overheidsopdracht de objectieve en niet-discriminerende criteria of voorschriften die hij voornemens is te gebruiken.....” Er blijkt dat in een groot deel van de populatie de systematiek voor beoordeling van de selectie-eisen niet bekend is (of niet bekend wordt gemaakt in de openbare stukken). In figuur 62 is dat weergegeven.

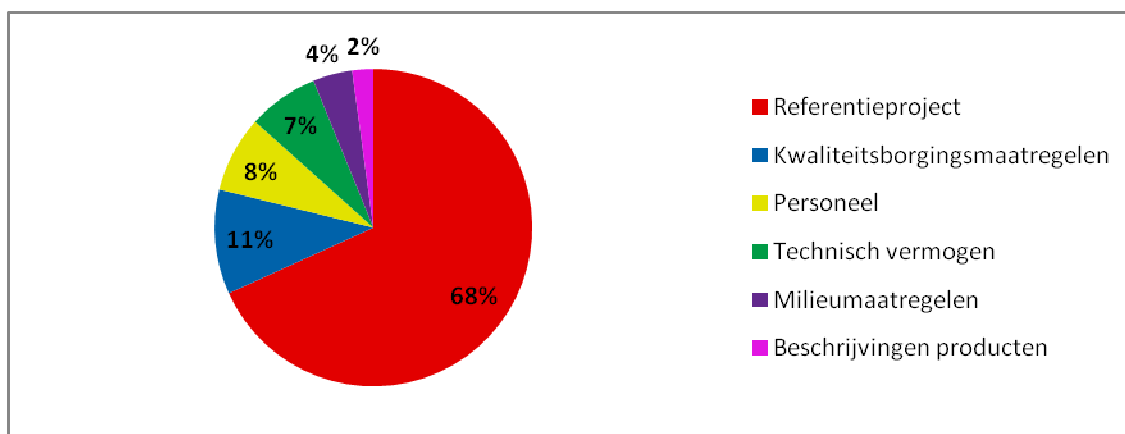
Figuur 62: mate waarin systematiek shortlisting bekend is

De gebruikte wijze van beoordelen bij shortlisting is veelal de gewogen factor scoremethode. Hierbij worden cijfers van beoordeling op verschillende criteria, met een wegingsfactor vermenigvuldigd en bij elkaar opgeteld. In figuur 63 is de mate weergegeven waarin deze wegingsfactoren bekend worden gemaakt.

Figuur 63: mate waarin wegingsfactoren bekend zijn gemaakt

In figuur 64 treft u de gemiddelde waarde van de wegingsfactoren die wel zijn vermeld, uitgedrukt in een percentage. De in deze figuur genoemde percentages geven derhalve aan hoe dat aspect gemiddeld over alle aanbestedingen bij de beoordeling wordt gewogen. De criteria rond onderaanneming, ontwerp en onderzoek en/of controle aanbestedende dienst blijken in de wegingen niet of nauwelijks terug te komen.

Figuur 64: gemiddelde wegingsfactoren bij de beoordeling van selectiecriteria

In circa 11% van de populatie wordt vermeld dat er sprake is van loting, in alle gevallen betreft dat loting bij een eventueel gelijke stand na de gehanteerde weging.

7.6 Beoordeling geschiktheideisen

Normaliter is er bij de beoordeling van geschiktheideisen sprake van een binair proces (voldoet of voldoet niet). In 4% van de Europees Openbare procedures heeft de aanbestedende dienst ook hierbij gekozen voor een gewogen factor score methode en zijn de wegingsfactoren bekend gemaakt. Voldoen aan geschiktheideisen impliceert dan het bereiken van een bepaalde minimale score uit de berekening.

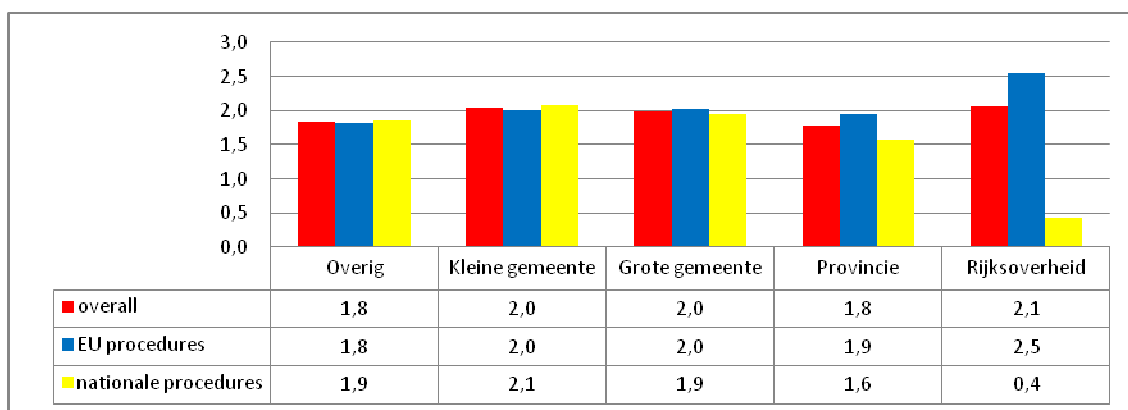
DEEL 3

**BEVINDINGEN ONDERZOEK
EUROPESE EN NATIONALE
PROCEDURES GESPLITST NAAR
DEELSEGMENTEN**

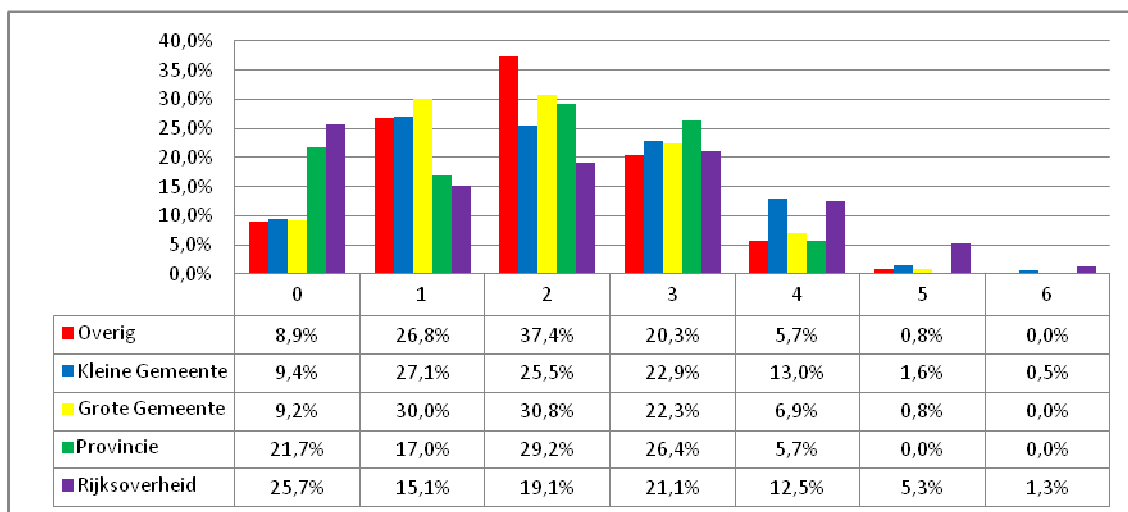
8. Bevindingen gesplitst naar soort aanbestedende dienst

8.1 Toetsing financieel economische draagkracht

Er worden gemiddeld circa 2 typen bewijsstukken gevraagd (zie ook figuur 10). Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen bewijsstukken per soort procedure en type aanbestedende dienst. De genoemde getallen in de figuur 65 geven weer hoeveel verschillende typen fin-ec bewijsstukken er gemiddeld worden gevraagd bij dat soort procedure. De percentages in figuur 66 geven weer in hoeveel procent van de aanbestedingen bij dat type aanbestedende dienst, het genoemde aantal fin-ec bewijsstukken wordt opgevraagd. De rijksoverheid vraagt bij EU procedures nadrukkelijk meer bewijsstukken. Er is binnen de context van het onderzoek geen verklaring voor het lage aantal bewijsstukken bij nationale procedures bij de rijksoverheid (laatste kolom figuur 65).

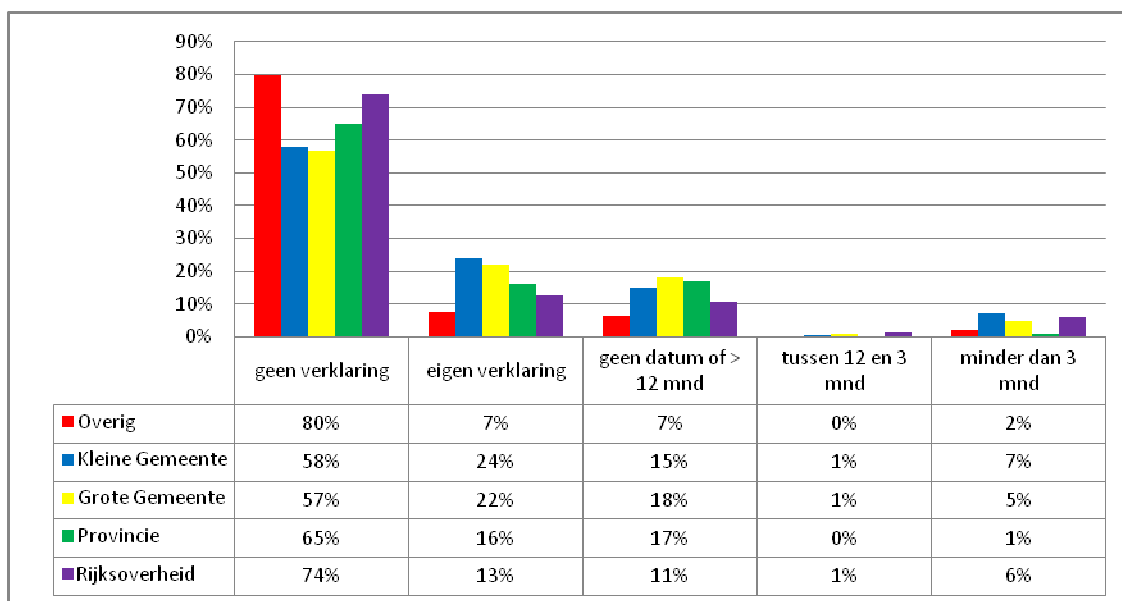

Figuur 65: aantal typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure en type aanbestedende dienst

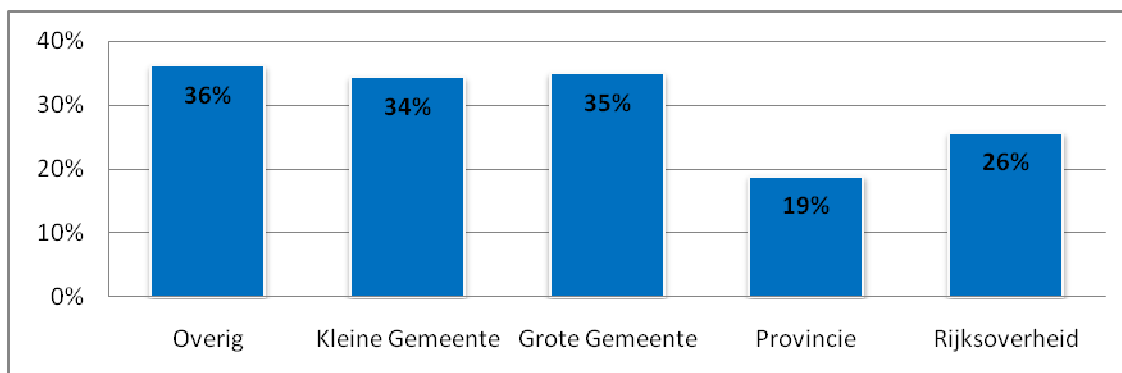
Figuur 66: spreiding aantal fin-ec bewijsstukken naar type aanbestedende dienst

In figuur 14 is te zien dat in 34% van de aanbestedingen een bankverklaring wordt gevraagd. Dat kan met een eigen verklaring of een bankverklaring in verschillende mate van recente datum (zie figuur 19). Er blijken verschillen te bestaan per type aanbestedende dienst. De in de figuur 67 genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen dat soort bewijsstuk is gevraagd. Gemeenten vragen nadrukkelijk meer om bankverklaringen.

Figuur 67: spreiding soort bankverklaring naar type aanbestedende dienst

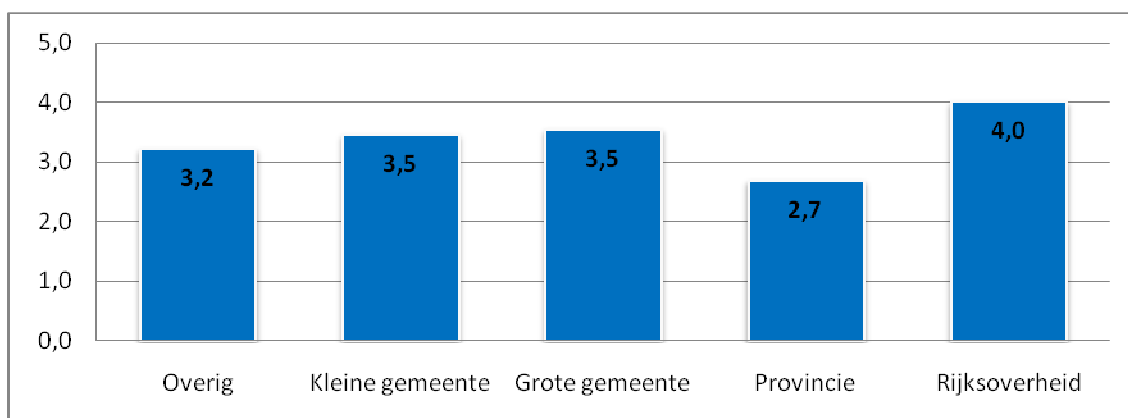
Bij het opvragen van een omzetverklaring kan daar al dan niet een accountantsverklaring worden geëist (zie figuur 27). In 30% van de aanbestedingen dient een accountantsverklaring te worden overlegd. Daarbij blijken verschillen naar type aanbestedende dienst. De in de figuur 68 genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen een accountantsverklaring wordt gevraagd. Provincie en Rijksoverheid zijn beduidend terughoudender bij het opvragen van een accountantsverklaring omtrent de vereiste omzet.

Figuur 68: mate van accountantsverklaring bij omzetverklaring per type aanbestedende dienst

8.2 Toetsing technische en beroepsbekwaamheid

Er worden gemiddeld over de gehele populatie 3,4 bewijsstukken gevraagd ter toetsing van de technische en beroepsbekwaamheid. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen bewijsstukken per soort aanbestedende dienst. In figuur 69 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij dat type aanbestedende dienst gevraagd worden. Net als bij de toetsing van de financiële en economische draagkracht, stelt de provincie de minste eisen. Dat wordt deels verklaard door het relatief iets hogere aantal werken. Een gedeeltelijke verklaring voor het hogere aantal bewijsstukken bij de rijksoverheid is het grotere percentage diensten (zie ook de figuren 9 en 32).

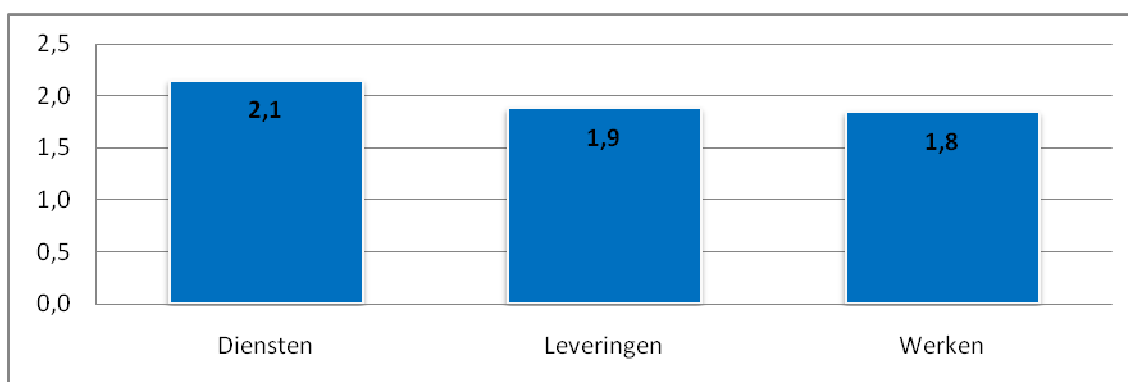

Figuur 69: aantal bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid naar aanbestedende dienst

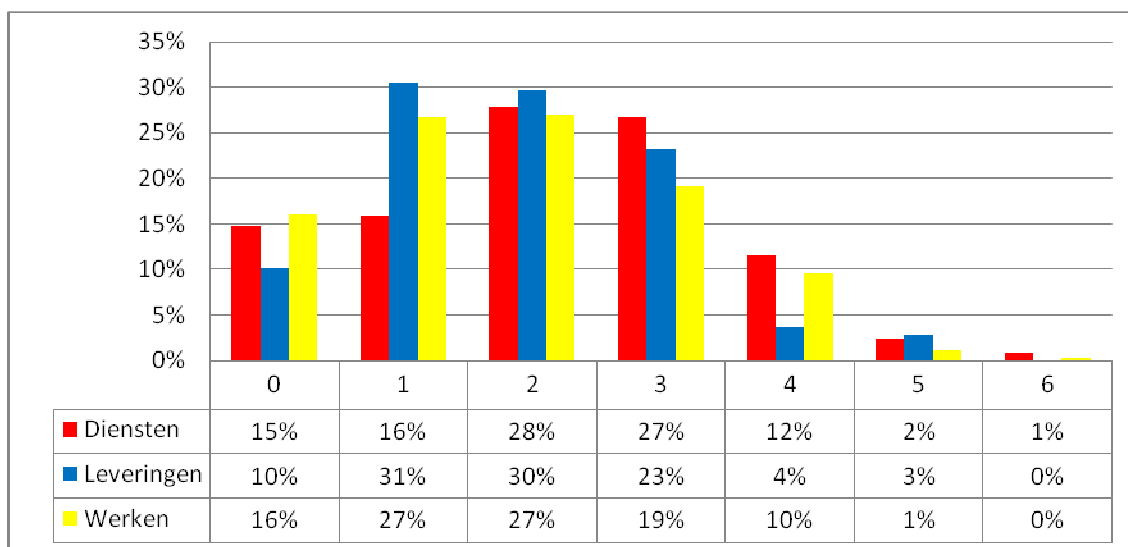
9. Bevindingen gesplitst naar werken/leveringen/diensten

9.1 Toetsing financieel economische draagkracht

Er is enig verschil gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde bewijsstukken per soort aanbesteding (diensten/leveringen/werken). In onderstaande figuren 70 en 71 is dat verschil weergegeven. De genoemde getallen in de figuur geven weer hoeveel verschillende typen bewijsstukken in verband met financieel/economisch draagkracht er gemiddeld worden gevraagd bij dat soort aanbesteding.

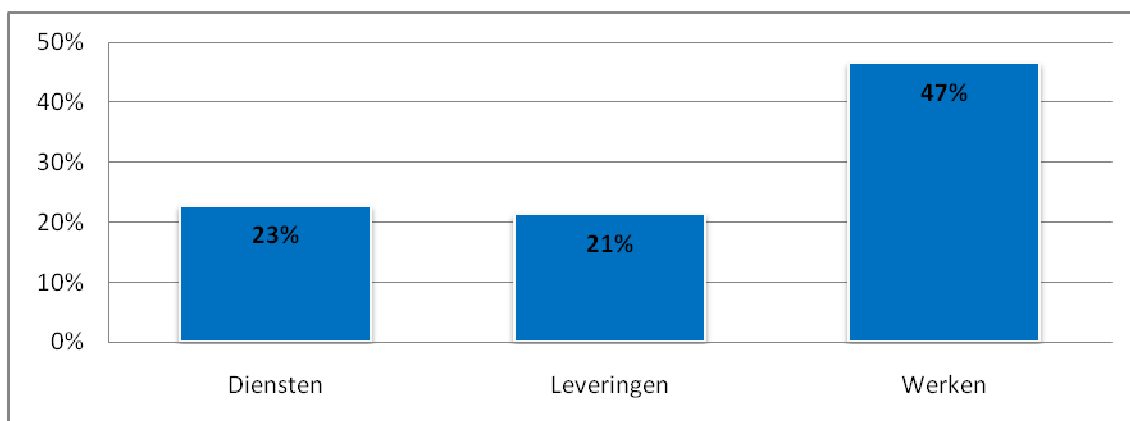

Figuur 70: gemiddeld aantal typen fin-ec bewijsstukken naar diensten/leveringen/werken

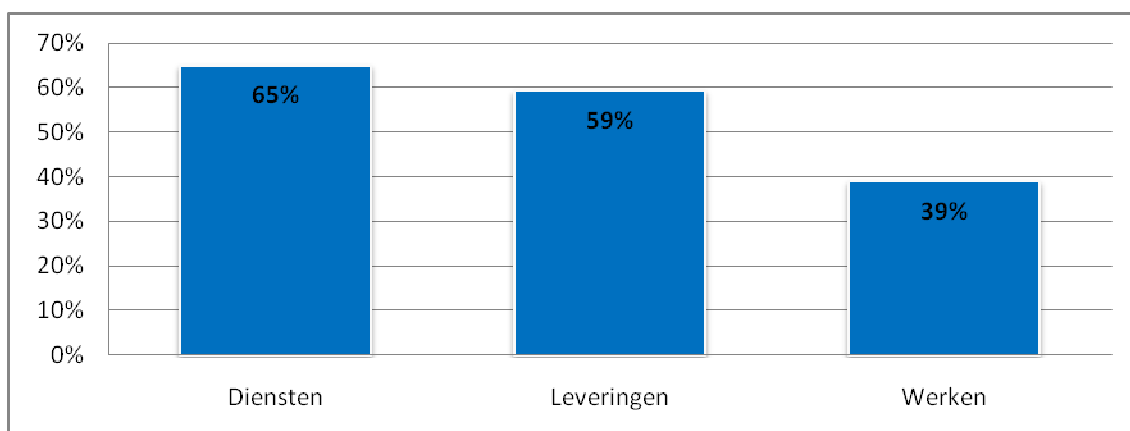
Figuur 71: spreiding aantal typen fin-ec bewijsstukken naar diensten/leveringen/werken

In figuur 16 is te zien dat in 34% van de aanbestedingen een bankverklaring wordt gevraagd. Hierbij blijken verschillen te bestaan naar soort aanbesteding. Dat is in onderstaande figuur 72 weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen een bankverklaring is gevraagd. Bankverklaringen worden vooral gevraagd bij aanbesteding van werken.

Figuur 72: mate waarin bankverklaringen worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken

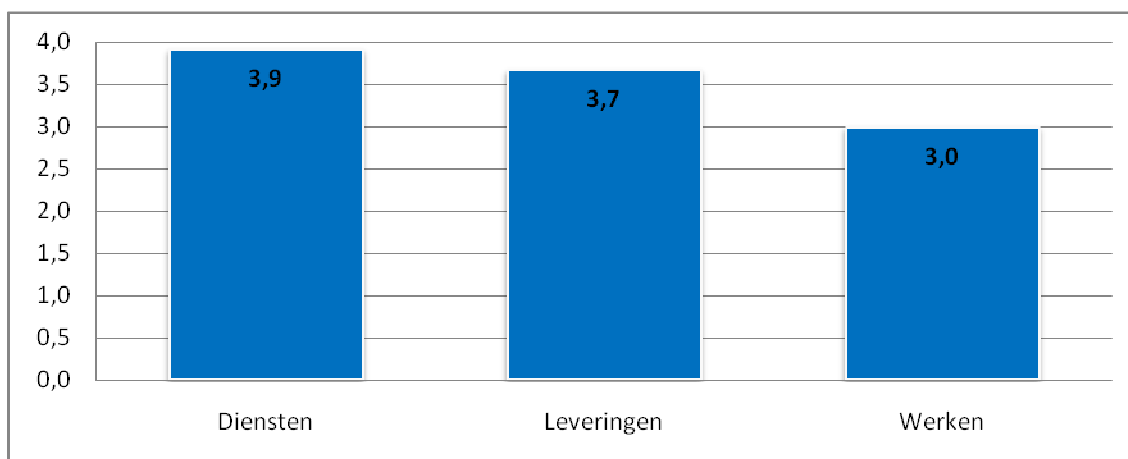
In figuur 16 is te zien dat in circa 51% van de aanbestedingen een aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd. Hierbij blijken verschillen te bestaan naar soort aanbesteding. Dat is in figuur 73 weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen een aansprakelijkheidsverzekering is gevraagd. Aansprakelijkheidsverzekering wordt vooral gevraagd bij de aanbesteding van diensten.

Figuur 73: mate van vragen aansprakelijkheidsverzekering bij diensten/leveringen/werken

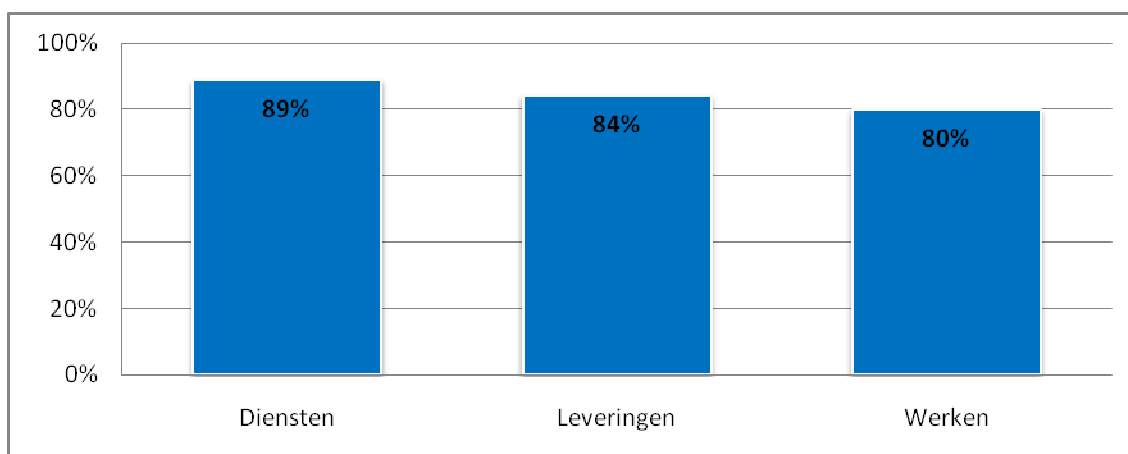
9.2 Toetsing technische en beroepsbekwaamheid

Er worden gemiddeld over de gehele populatie 3,4 bewijsstukken bij de toetsing van de technische en beroepsbekwaamheid gevraagd. Bij diensten wordt er meer toetsing gevraagd dan bij werken en leveringen. In figuur 74 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij dat type aanbesteding gevraagd worden.

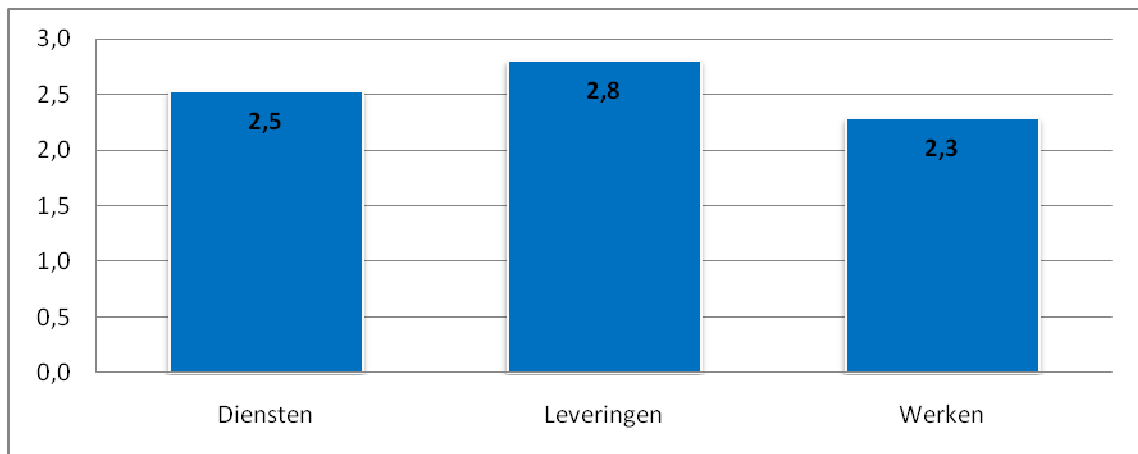
Figuur 74: typen bewijsstuk technische/beroepsbekwaamheid bij diensten/leveringen/werken

Gemiddeld wordt er bij 84% van de aanbestedingen gevraagd om referentieprojecten (zie figuur 36). Er blijken verschillen te zijn in de mate waarin wordt gevraagd om referentieprojecten bij respectievelijk diensten, leveringen en werken. Dit is weergegeven in figuur 75. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel van dat type aanbestedingen gevraagd wordt om referentieprojecten.

Figuur 75: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken

Gemiddeld worden er circa 2,5 referentieprojecten gevraagd voor de gehele populatie. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde referentieprojecten per soort aanbesteding. In figuur 76 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel referentieprojecten er gemiddeld bij dat soort procedure geëist worden. Bij leveringen worden de meeste referentieprojecten geëist.

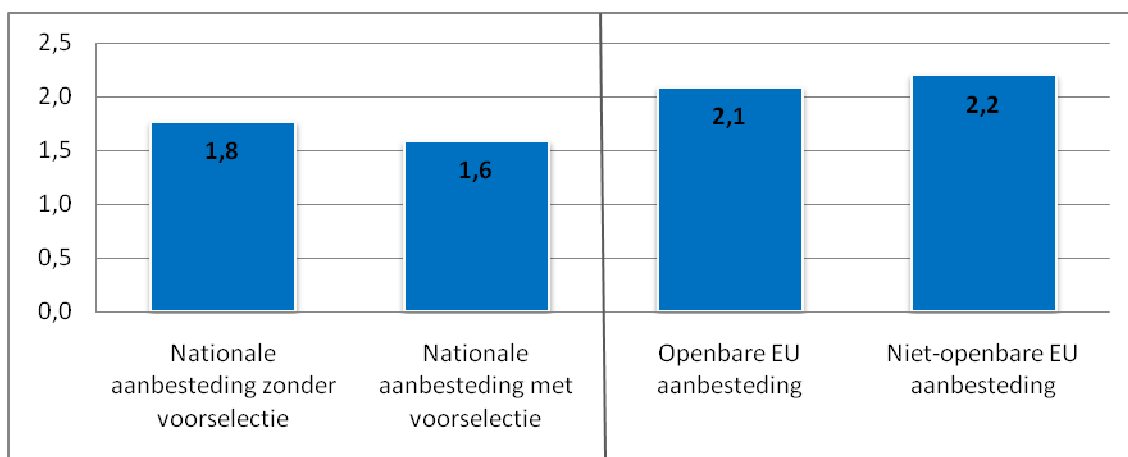

Figuur 76: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten naar diensten/leveringen/werken

10. Bevindingen gesplitst naar procedure (EU/nationaal, niet/wel openbaar)

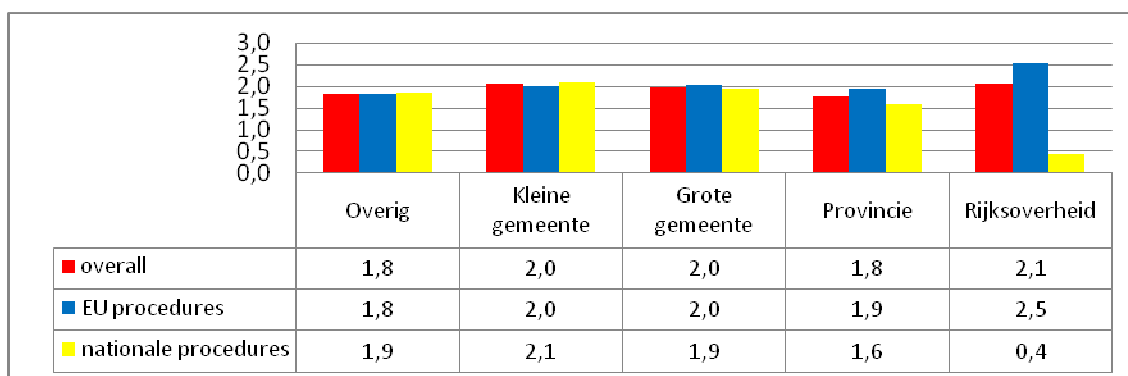
10.1 Toetsing financieel economische draagkracht

Er worden gemiddeld circa 2 typen bewijsstukken gevraagd (zie ook figuur 10). Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen financieel/economische bewijsstukken per procedure. In onderstaande figuur 77 is dat verschil weergegeven. De genoemde getallen in de figuur geven weer hoeveel verschillende typen bewijsstukken in verband met financieel/economisch draagkracht er gemiddeld worden gevraagd bij dat type procedure.

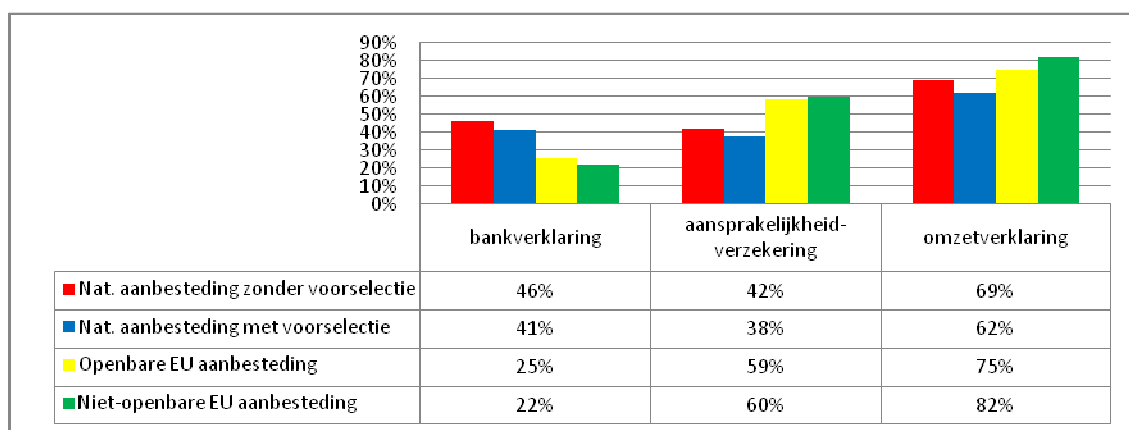
Figuur 77: aantallen typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure boven/onder EU grens

Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen bewijsstukken per soort procedure en type aanbestedende dienst. De genoemde getallen in de figuur 78 geven weer hoeveel verschillende typen fin-ec bewijsstukken er gemiddeld worden gevraagd bij dat type procedure. De rijksoverheid vraagt bij EU procedures nadrukkelijk meer bewijsstukken. Er is binnen de context van het onderzoek geen verklaring voor het lage aantal bewijsstukken bij nationale procedures bij de rijksoverheid (laatste kolom figuur 78).

Figuur 78: aantal typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure en type aanbestedende dienst

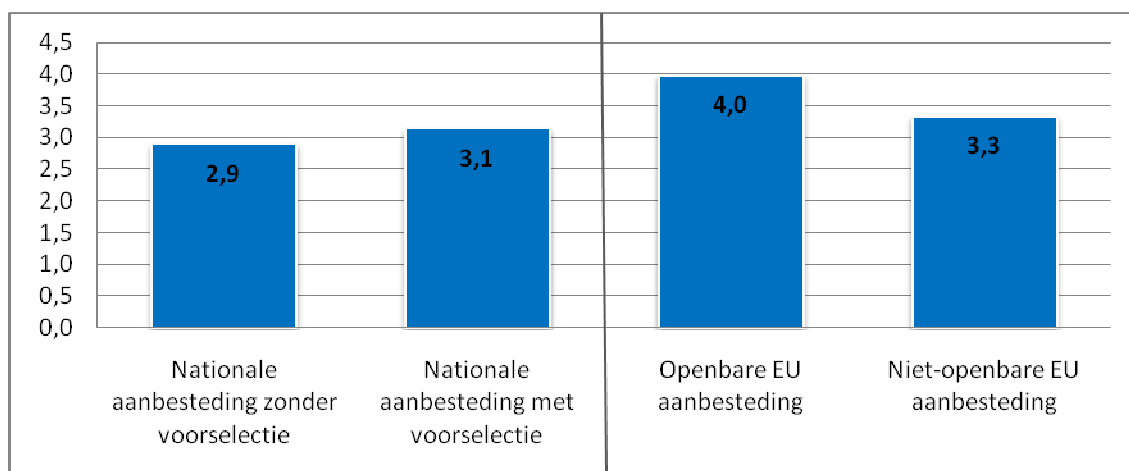
Als bewijsstukken voor financiële en economische draagkracht wordt vooral gevraagd naar omzetverklaringen (73%), aansprakelijkheidsverzekering (51%) en bankverklaringen (34%) (zie ook figuur 16). Hierbij zijn verschillen gevonden naar soort procedure. Dit is weergegeven in figuur 79. De genoemde percentages geven weer hoe vaak dat betreffende bewijsstuk wordt gevraagd bij dat soort procedure. De verschillen worden deels verklaard door de verdeling van diensten/leveringen/werken per soort procedure.

Figuur 79: type financieel economische bewijsstukken per soort procedure

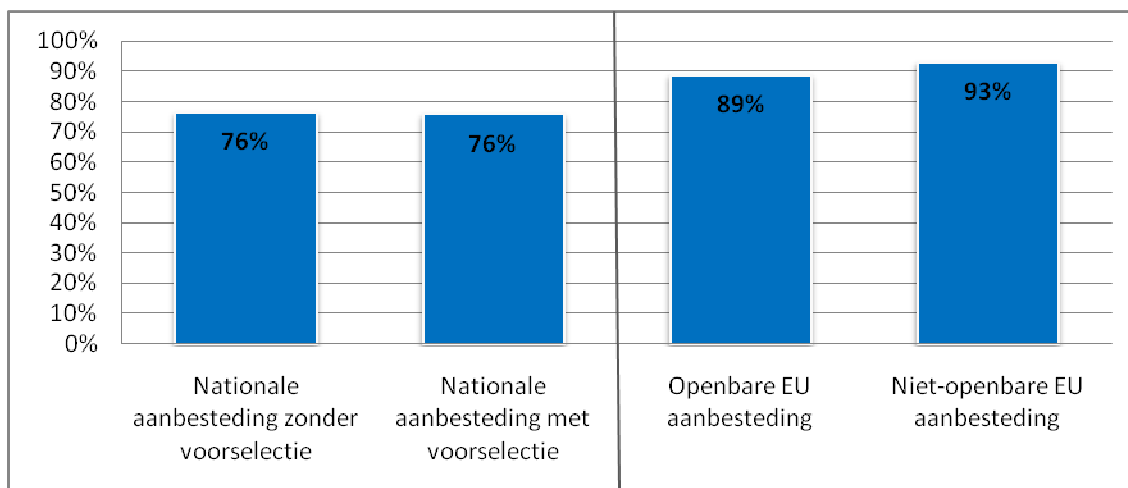
10.2 Toetsing technische en beroepsbekwaamheid

Er worden gemiddeld over de gehele populatie 3,4 bewijsstukken bij de toetsing van de technische en beroepsbekwaamheid gevraagd. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde typen bewijsstukken per soort procedure. In figuur 80 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij dat type procedure gevraagd worden.

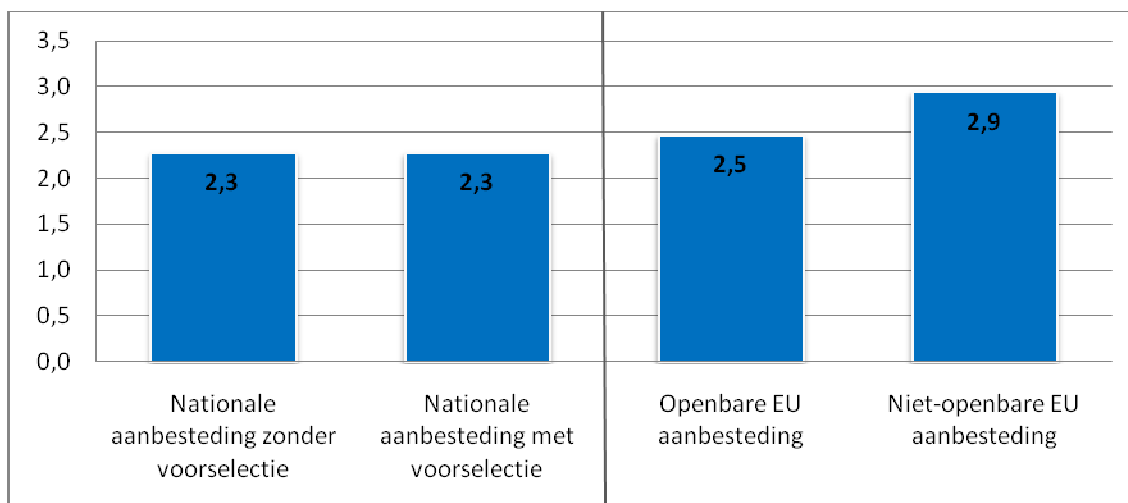
Figuur 80: aantal typen bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid per soort procedure

Gemiddeld wordt er bij 84% van de aanbestedingen gevraagd om referentieprojecten (zie figuur 36). Er blijken verschillen te zijn in de mate waarin dat gebeurt in de EU procedure versus de nationale procedures. Dit is weergegeven in figuur 81. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel van de aanbestedingen met die procedure gevraagd wordt om referentieprojecten.

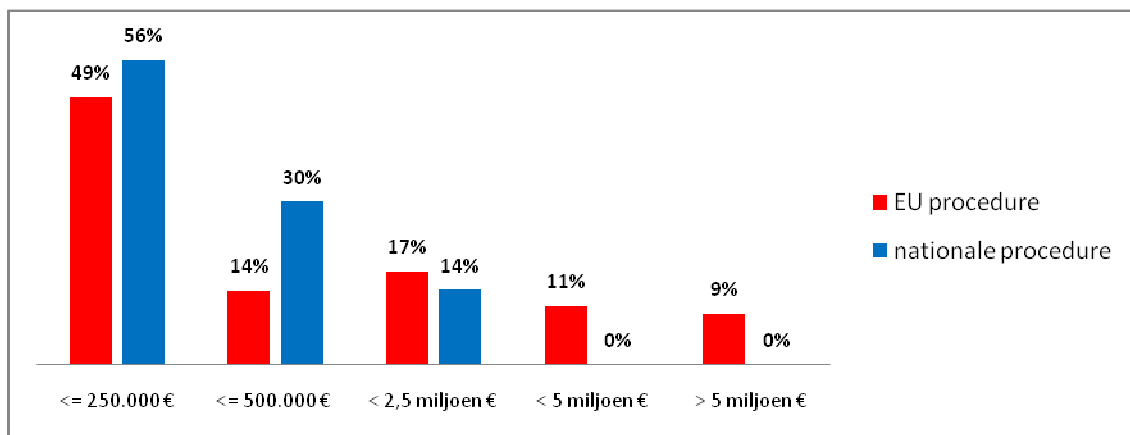
Figuur 81: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd per soort procedure

Gemiddeld worden er circa 2,5 referentieprojecten gevraagd voor de gehele populatie. Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde referentieprojecten per soort procedure. In figuur 82 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel referentieprojecten er gemiddeld bij dat soort procedure geëist worden.

Figuur 82: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten per soort procedure

In 44% van de aanbestedingen wordt er een bedrag benoemd als minimale omzeteis voor de referentieprojecten (zie figuur 45). Ten aanzien van de benoemde hoogte van die omzeteis zijn in de praktijk grote verschillen te constateren. In figuur 83 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven aan in welke mate er sprake is van een specifieke benoemde omzeteis in die categorie.

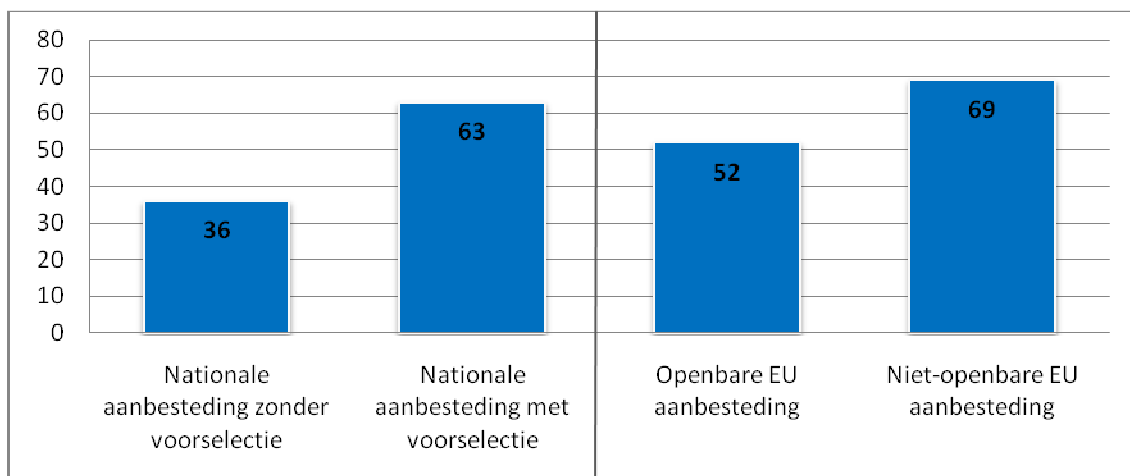

Figuur 83: hoogte van de bij referenties genoemde minimale waarde onder/boven EU grens

10.3 Overige bevindingen

De termijn voor het indienen van de bewijsstukken rond de selectiecriteria bedraagt zowel bij de nationale procedure met voorselectie als bij de niet-openbare EU procedure gemiddeld circa 40 dagen.

De termijn van de eerste aankondiging tot het indienen van de offerte bedraagt gemiddeld 49 dagen. Het onderscheid naar procedure is in onderstaande figuur 84 aangegeven.

Figuur 84: gemiddeld aantal dagen tussen aankondiging en indienen offerte per procedure

DEEL 4 BEVINDINGEN ONDERZOEK MEERVOUDIG ONDERHANDSE PROCEDURES

11. Opzet van het onderzoek

11.1 Methodologie

Het aantal aanbestedingen in de publieke sector onder de aanbestedingsgrens bevat uiteraard zeer vele honderdduizenden aanschaffingen. De meervoudig onderhandse aanbestedingen worden daarenboven niet centraal in een digitale database ontsloten. Het is daarom moeilijk om exact aan te geven hoe groot de populatie is van meervoudig onderhands in een bepaalde periode.

Gelet op de orde van grootte van de omvang van de populatie, zou voor eenzelfde hoge statistische betrouwbaarheid als in het onderzoek naar Europese en nationale aanbestedingen, ook een steekproefgrootte vereist zijn die niet in verhouding staat tot de scope van dit onderzoek. Als gevolg hiervan kunnen we geen betrouwbaarheidspercentages en foutenmarges berekenen voor deze categorie aanbestedingen en dus geen statistisch verantwoorde uitspraken doen. **Dit geldt derhalve voor alle uitspraken die in dit deel van de rapportage over meervoudig onderhandse aanbestedingen staan vermeld.**

Met de opdrachtgever is afgesproken om een steekproef van circa 300 aanbestedingsdossiers te beoordelen op de onderzoeksvragen. De uitkomsten hiervan kunnen vanwege de betrokkenheid van 24 verschillende aanbestedende diensten enerzijds (zie bijlage 5) en de gevonden eenduidigheid van de uitkomsten anderzijds, naar onze mening wel als illustratief beschouwd worden voor de gemiddelde praktijk bij meervoudig onderhandse aanbestedingen.

Op basis van de onderzoeksvragen zijn gelet op de gevonden resultaten voor het beoordelen van de meervoudig onderhandse aanbestedingen met name de volgende aspecten gezien:

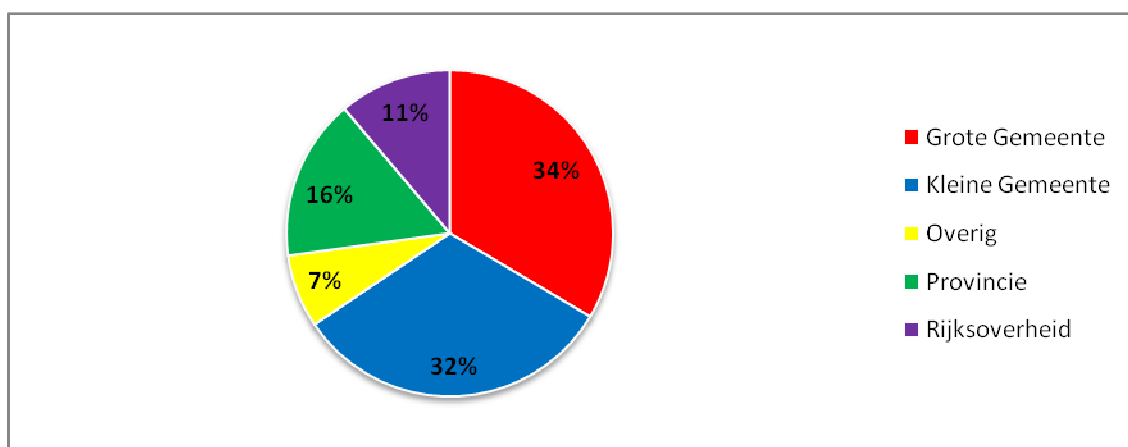
- eisen ter toetsing van “financieel en economische draagkracht”;
- eisen ter toetsing van “technische en beroepsbekwaamheid”;
- in te leveren bijlagen;
- termijn voor het indienen van de offerte.

Het is noodzakelijk geweest om de verschillende aanbestedende diensten te bezoeken om ter plekke de aanbestedingsdocumenten in te zien ter beantwoording van de onderzoeksvragen. De aanbestedende diensten zijn a-select gekozen.

11.2 Typering aanbestedingen en aanbestedende diensten

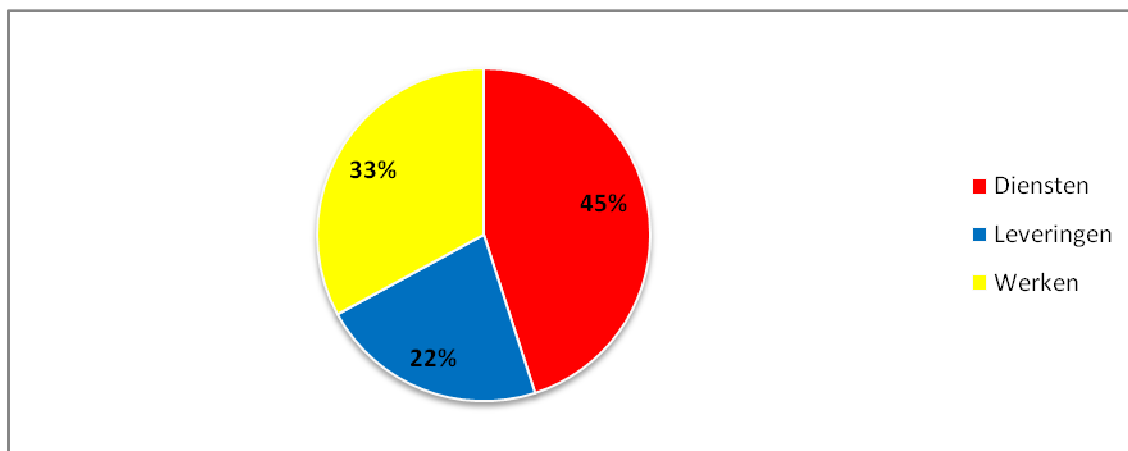
Het betreft in totaal 331 aanbestedingen die zijn beoordeeld. Daar waar er verschillen gevonden zijn in de analyse naar bijvoorbeeld type aanbesteding wordt dit in de desbetreffende paragraaf expliciet weergegeven.

De in figuur 85 genoemde percentages geven weer hoe de onderzochte 331 aanbestedingen zijn verdeeld over de betrokken soorten aanbestedende diensten. Dit is overigens dus niet noodzakelijkerwijs de verdeling van alle aanbestedende diensten.

Figuur 85; verdeling aanbestedende diensten in de steekproef

De in figuur 86 genoemde percentages geven de mate weer waarin diensten/leveringen en werken in de steekproef van 331 aanbestedingen zijn aangetroffen. Dit is overigens dus niet noodzakelijkerwijs ook de verdeling van deze soorten aanbestedingen over alle uitgevoerde aanbestedingen.

Figuur 86: verdeling diensten/leveringen/werken in de steekproef

12. Resultaten toetsing financiële en economische draagkracht

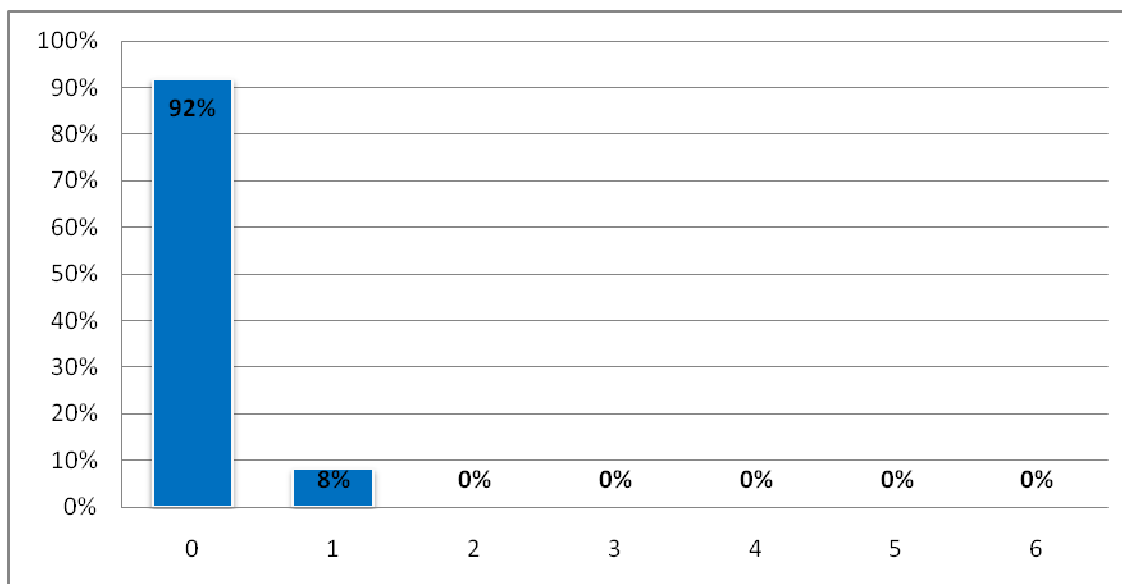
12.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van de analyse met betrekking tot de onderzoeksvraag: “Welke eisen worden er door aanbestedende diensten gesteld ter toetsing van “financieel en economische draagkracht?”. De vragen die hierbij spelen zijn:

- Bij hoeveel aanbestedingen en hoe intensief (ofwel op hoeveel manieren) wordt gevraagd om de draagkracht aan te tonen?
- Op welke manieren wordt gevraagd om de draagkracht aan te tonen?
- Wordt er gevraagd naar een eigen verklaring van de ondernemer dat hij voldoet aan de gestelde eisen, dan wel worden bewijsstukken van derden vereist?

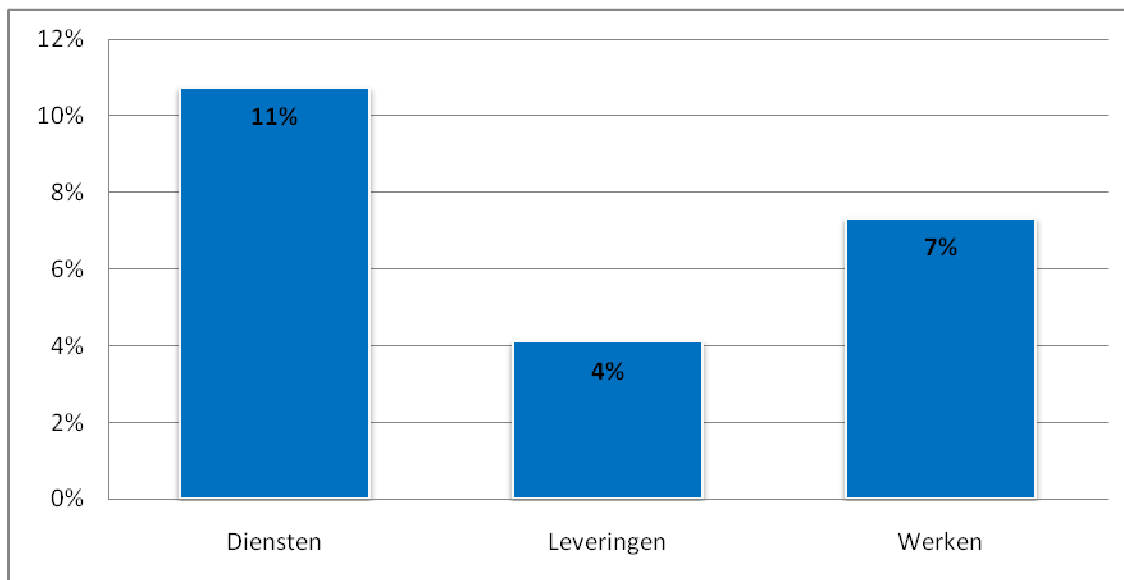
12.2 Aantal gevraagde bewijsstukken

Financieel-economische draagkracht kan op verschillende manieren worden aangetoond (bijvoorbeeld met jaarverslag, een omzetverklaring, een bankverklaring en dergelijke). De eerste indicatie van de mate waarin eisen worden gesteld, is het aantal verschillende typen bewijsstukken dat wordt opgevraagd. De in figuur 87 genoemde percentages geven aan bij welk deel van de totale populatie aanbestedingen in de steekproef dat aantal typen bewijsstukken wordt opgevraagd.

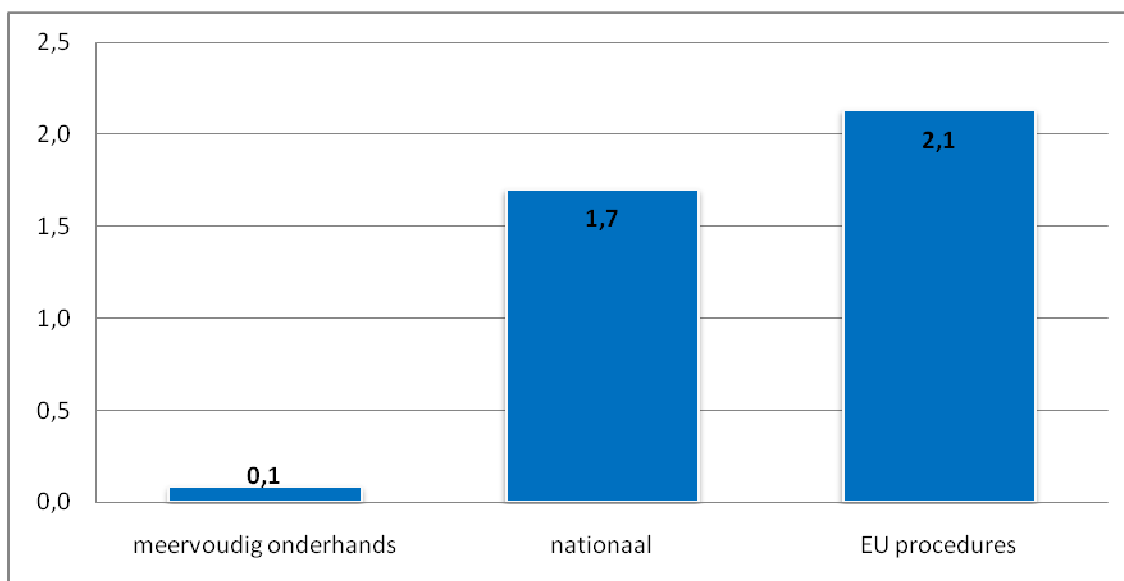
Figuur 87: aantal gevraagde verschillende typen fin-ec bewijsstukken

Er wordt gemiddeld in circa 8% van de aanbestedingen in de steekproef 1 bewijsstuk gevraagd (zie figuur 87). Er zijn verschillen gevonden ten aanzien van het aantal gevraagde bewijsstukken per soort aanbesteding (diensten, levering, werken). In figuur 88 is dat uitgewerkt.

Figuur 88: percentage opvragen financieel/economisch bewijsstuk diensten/leveringen/werken

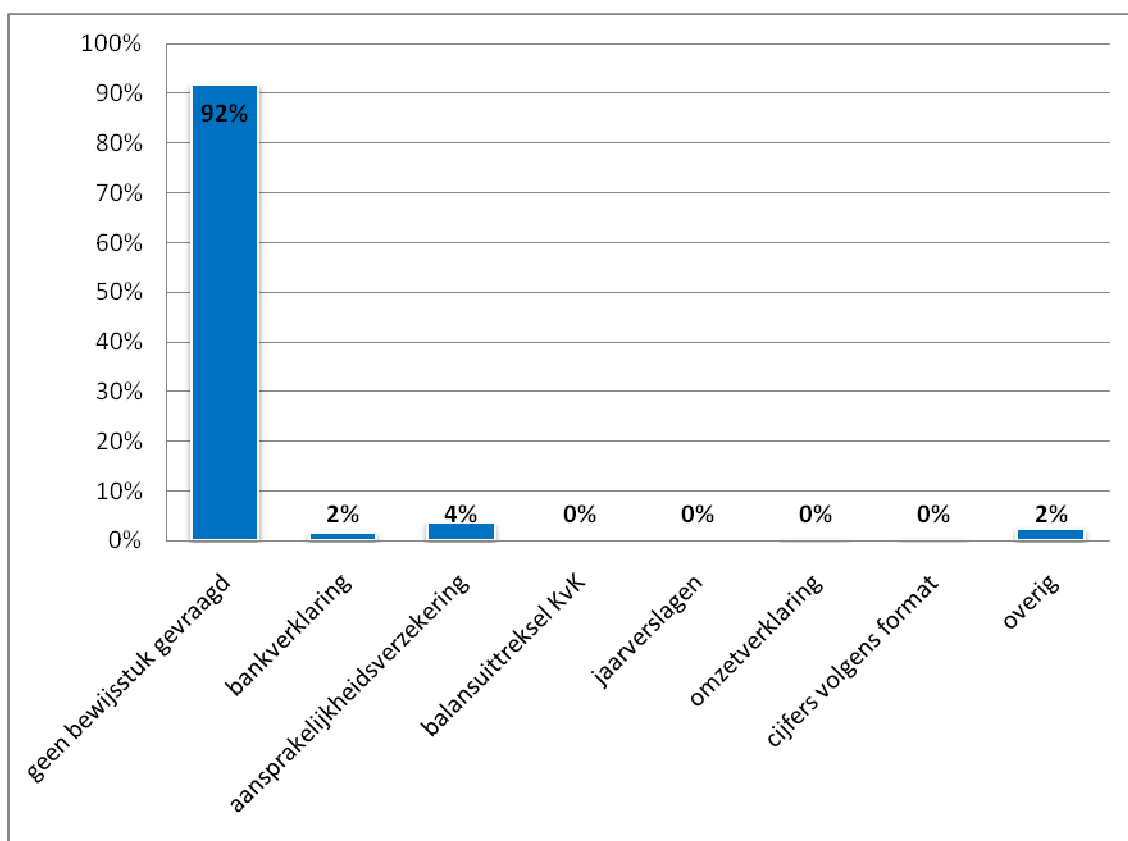
Er wordt bij 8% van de meervoudig onderhandse aanbestedingen in de steekproef 1 bewijsstuk opgevraagd, ofwel gemiddeld per aanbesteding dus circa 0,08 bewijsstuk. In figuur 89 zijn ter illustratie de cijfers opgenomen in relatie tot andere aanbestedingsprocedures.

Figuur 89: gemiddeld aantal opgevraagde fin-ec bewijsstukken naar type procedure

12.3 Type gevraagde bewijsstukken

Er zijn verschillende typen bewijsstukken voor de toetsing van de financieel-economische draagkracht. In figuur 90 is weergegeven hoe vaak elk type bewijsstuk wordt gevraagd. De percentages benoemen het procentuele deel van het aantal aanbestedingen in de steekproef waarbij dat type bewijsstuk wordt gevraagd.

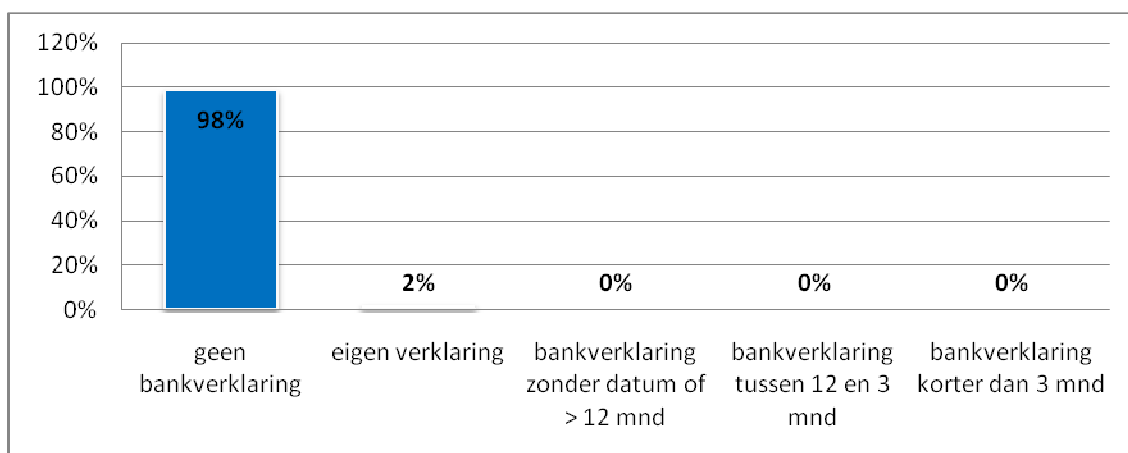
Figuur 90: overzicht welk type fin-ec bewijsstuk wordt gevraagd

Als er bewijsstukken gevraagd worden, betreft dit dus een aansprakelijkheidsverzekering (4%) of een bankverklaring (2%). In de categorie “overig” vallen:

- Bankgarantie van 5% (3 keer)
- Inleveren Graydon rapport (2 keer)
- Positief bedrijfsresultaat (2 keer)
- Concernverklaring (1 keer)

12.4 Bankverklaring

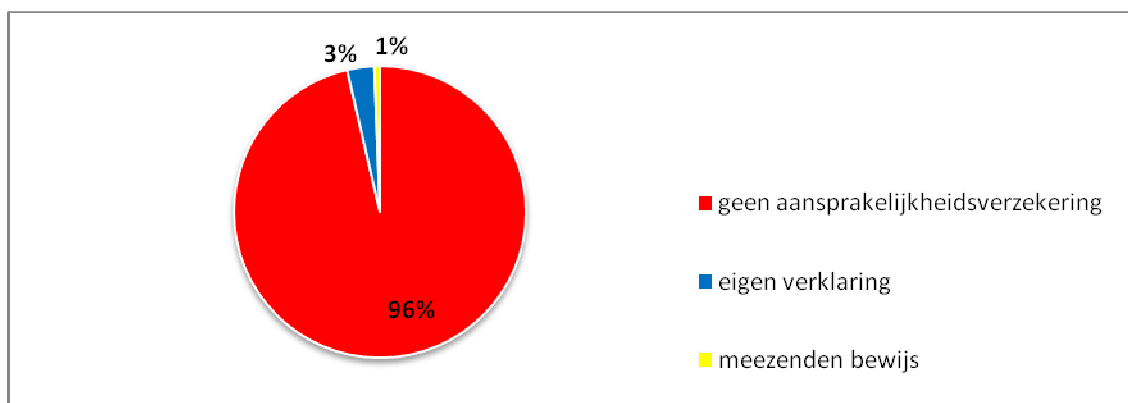
In figuur 90 is te zien dat in 2% van de aanbestedingen in de steekproef een bankverklaring wordt gevraagd. Dat kan op verschillende manieren. In figuur 91 is dat weergegeven. Met eigen verklaring wordt hier bedoeld op de verklaring van de inschrijver dat hij zelf verklaart aan de financiële vereisten te voldoen. De in de figuur genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen in de steekproef dat soort bewijsstuk is gevraagd.

Figuur 91: % aanbestedingen waar bepaald type bewijsstuk bankverklaring wordt gevraagd

12.5 Aansprakelijkheidsverzekering

In figuur 90 is te zien dat in 4% van de aanbestedingen een aansprakelijkheidsverzekering wordt gevraagd. Het hebben van die verzekering kan worden aangetoond door middel van het opsturen van het verzekeringsbewijs (kopie polis inclusief prolongatieblad), dan wel door een eigen verklaring. Met eigen verklaring wordt hier bedoeld op de verklaring van de inschrijver dat hij zelf verklaart een passende verzekering te hebben. De in figuur 92 genoemde percentages geven aan bij welk deel van het aantal aanbestedingen in de steekproef dat soort bewijsstuk is gevraagd.

Figuur 92: wijze van aantonen hebben van een aansprakelijkheidsverzekering

Berenschot

13. Resultaten toetsing technische en beroepsbekwaamheid

13.1 Inleiding

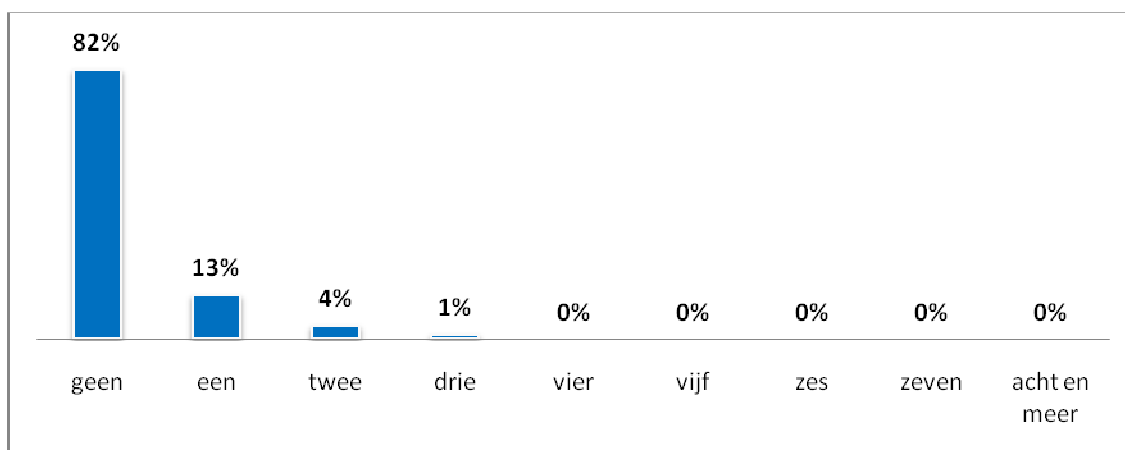
In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van de analyse met betrekking tot de onderzoeksvraag: “Welke eisen worden er door aanbestedende diensten gevraagd ter toetsing van technische en beroepsbekwaamheid?”.

De vragen die hierbij spelen zijn onder andere:

- Bij hoeveel aanbestedingen en hoe intensief (ofwel op hoeveel manieren) wordt gevraagd om de technische en beroepsbekwaamheid aan te tonen?
- Op welke manieren wordt gevraagd om de bekwaamheid aan te tonen?

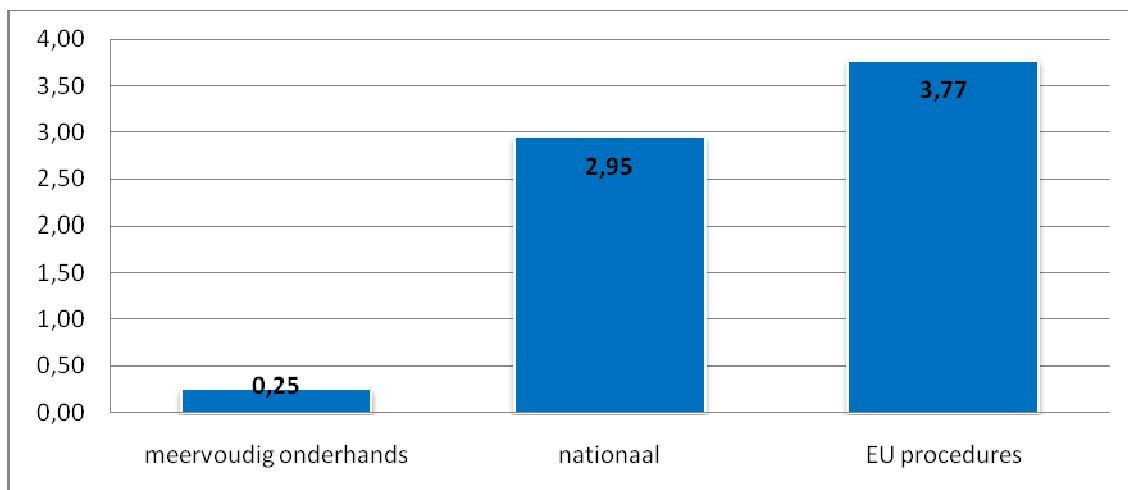
13.2 Aantal aspecten waarop bewijsstukken worden gevraagd

Technische en beroepsbekwaamheid kunnen op verschillende aspecten worden aangetoond (bijvoorbeeld met de beschrijving van referentieprojecten, met het hebben van een kwaliteitssysteemcertificaat, of met een omschrijving van de mogelijkheden voor ontwerp en onderzoek). Een eerste indicatie van de mate waarin eisen zijn gesteld ten aanzien van deze veelal kwalitatieve criteria, is het aantal verschillende aspecten waarop bewijsstukken worden opgevraagd. De in figuur 93 genoemde percentages geven aan bij welk deel van de totale populatie aanbestedingen in de steekproef dat aantal typen bewijsstukken wordt opgevraagd.

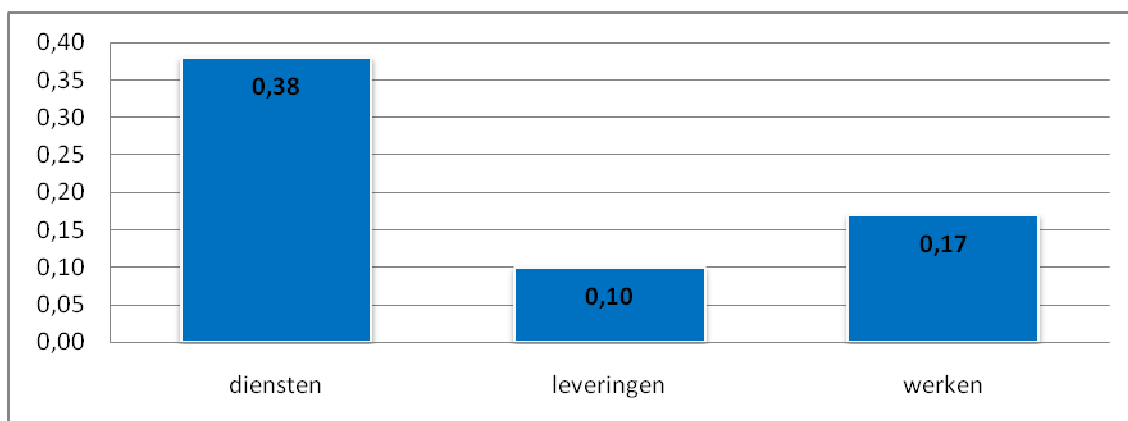
Figuur 93: aantal gevraagde typen bewijsstukken bij technische en beroepsbekwaamheid

Er wordt gemiddeld over de populatie aanbestedingen in de steekproef circa 0,25 bewijsstuk gevraagd per aanbesteding. In figuur 94 zijn ter illustratie de cijfers opgenomen in relatie tot andere aanbestedingsprocedures.

Figuur 94: gemiddeld aantal bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid per procedure

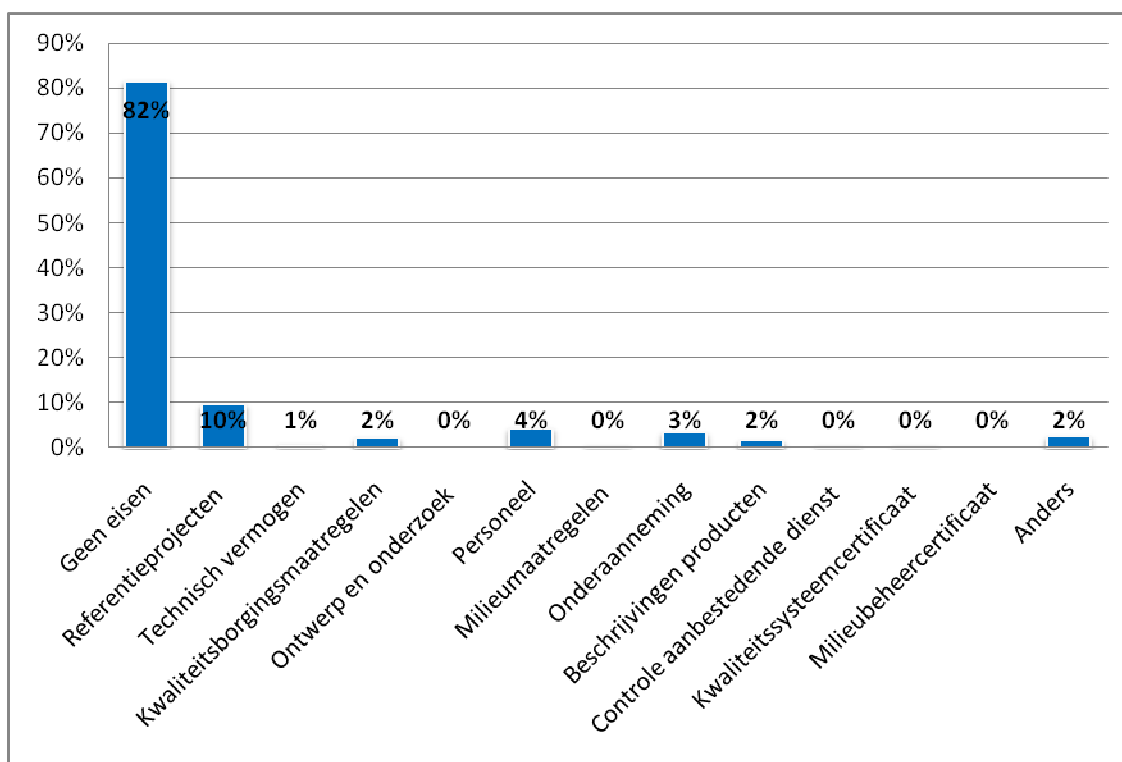
Er worden gemiddeld over de gehele populatie aanbestedingen in de steekproef 0,25 typen bewijsstukken gevraagd. Bij diensten wordt er beduidend meer toetsing gevraagd dan bij werken en leveringen. In figuur 95 is dat weergegeven. De cijfers in de figuur geven aan hoeveel verschillende typen bewijsstukken er gemiddeld bij dat type aanbesteding gevraagd worden.

Figuur 95: typen bewijsstuk technische/beroepsbekwaamheid bij diensten/leveringen/werken

13.3 Soort gestelde eisen

Technische en beroepsbekwaamheid kunnen op verschillende aspecten worden aangetoond. In figuur 96 is dat weergegeven. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel van de populatie aanbestedingen op dat specifieke aspect bewijsstukken worden gevraagd.

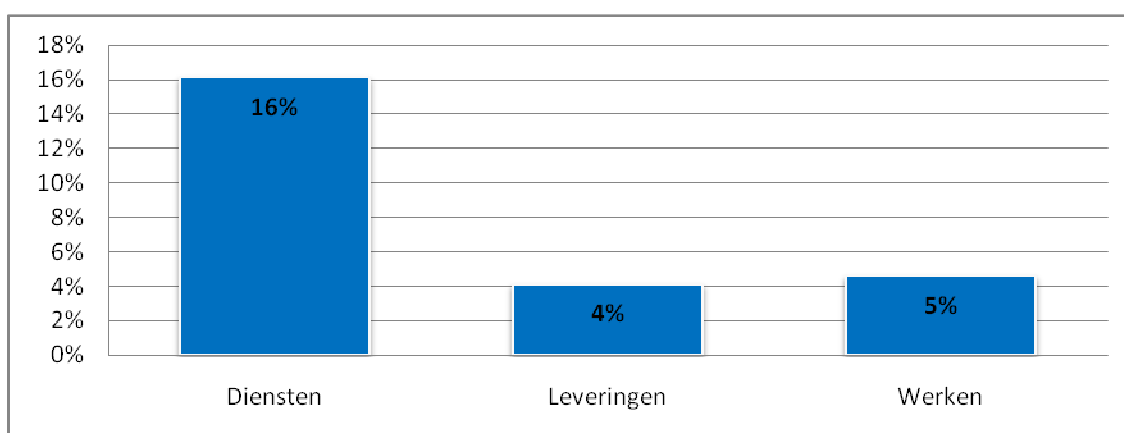

Figuur 96: mate waarin aspecten van technische en beroepsbekwaamheid worden gevraagd

Als bewijsstukken voor technische en beroepsbekwaamheid wordt met name gevraagd naar referentieprojecten (10%). Daarna zijn omschrijving personeel (met name opvragen CV's) en omschrijving onderaanneming de meest bevroegde onderwerpen.

13.4 Referentieprojecten

Gemiddeld wordt er bij circa 10% van de aanbestedingen in de steekproef gevraagd om referentieprojecten (zie figuur 96). Er blijken verschillen te zijn in de mate waarin wordt gevraagd om referentieprojecten bij respectievelijk diensten, leveringen en werken. Dit is weergegeven in figuur 97. De in de figuur genoemde percentages geven weer bij welk deel van dat type aanbestedingen gevraagd wordt om referentieprojecten.

Figuur 97: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken

Een aantal gegevens van de aanbestedingen uit de steekproef waar om referentieprojecten wordt gevraagd, is verder het volgende:

- Gemiddeld worden er circa 2 referentieprojecten gevraagd.
- In circa 20% van de keren dat gevraagd wordt om referentieprojecten, wordt er een tevredenheidsverklaring gevraagd. Hier is zelden een eis aan gesteld ten aanzien van recentheid.
- Er worden geen minimum omzeteisen genoemd.
- In circa 25% van de aanbestedingen dat wordt gevraagd om referentieprojecten, wordt gevraagd om de projecten volgens format te omschrijven.

Berenschot

14. Overige bevindingen

14.1 Additionele eisen bij combinatie van inschrijvers

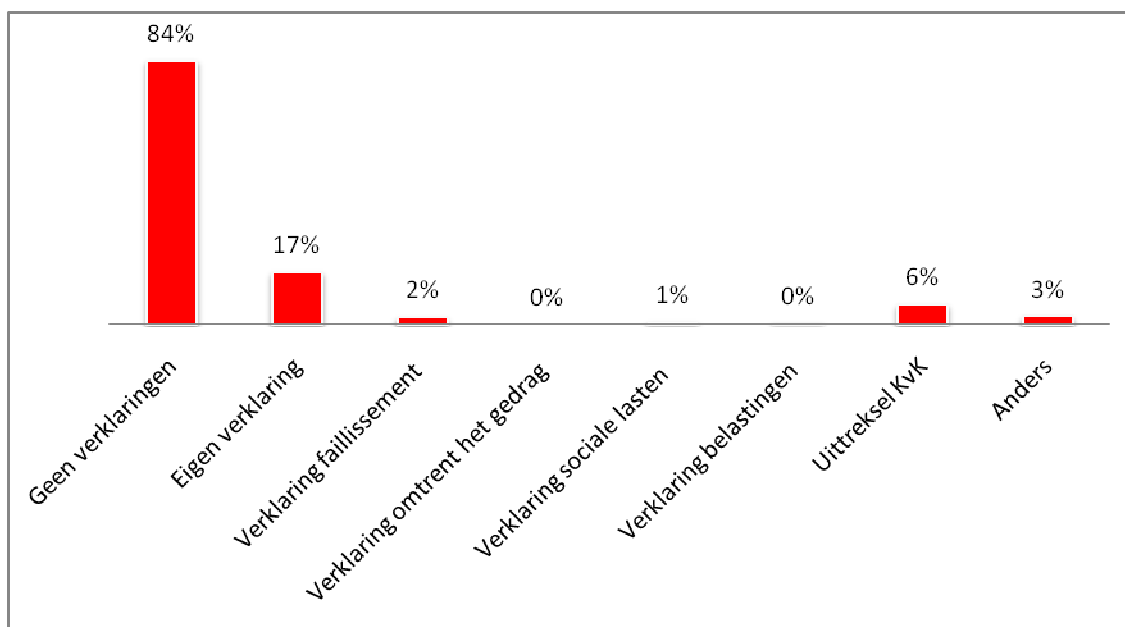
Er worden in circa 2% van de aanbestedingen uit de steekproef additionele eisen benoemd voor het consortium, indien er sprake is van een combinatie van inschrijvers. Onderstaand treft u een opsomming van die additionele eisen. De getallen refereren aan het aantal aanbestedingen in de steekproef waarbij deze eis wordt gesteld.

- Hoofdelijke aansprakelijkheid (4)
- Een penvoerder (2)
- Uitgewerkt plan van aanpak (1)

14.2 Gevraagde verklaringen

In deze paragraaf bespreken we de bevindingen met betrekking tot de onderzoeksvraag: “In welke mate wordt er door de aanbestedende diensten gevraagd bij de offerte diverse verklaringen te voegen?”. Het betreft hier derhalve de uitsluitingcriteria rond BAO artikel 46 en 47.

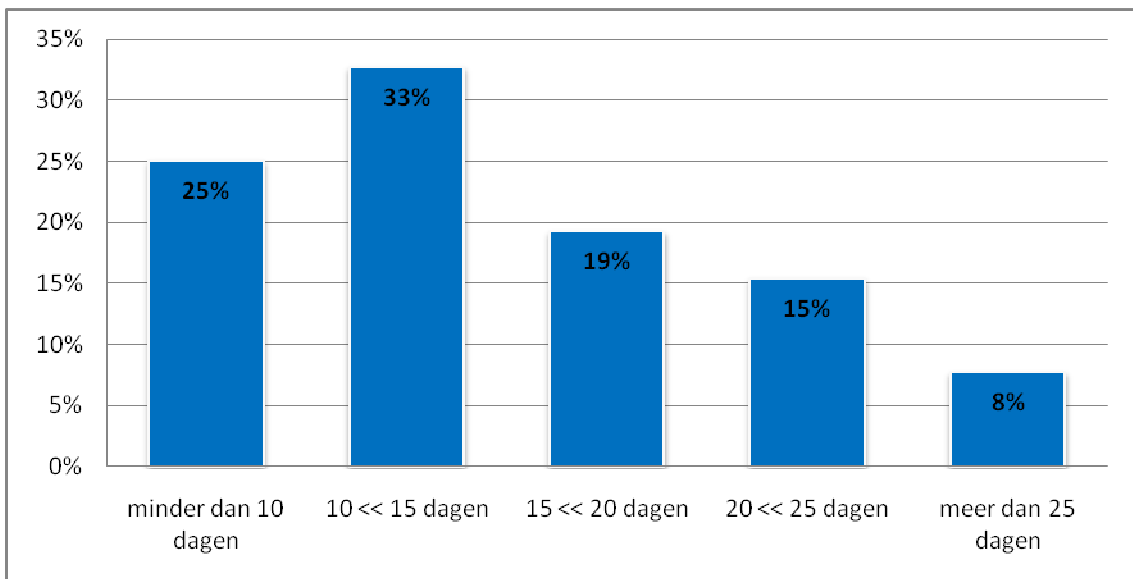
In figuur 98 is weergegeven bij welk % van de aanbestedingen een bepaalde verklaring wordt opgevraagd. Meestal is daar overigens geen termijn van recentheid bij genoemd.

Figuur 98: mate waarin verklaringen als bewijsstuk moeten worden ingediend

14.3 Gehanteerde termijnen

De termijn van de datum van verzending offerteaanvraag tot het indienen van de offerte bedraagt gemiddeld 16 kalenderdagen. Hierbij zijn grote verschillen vastgesteld in de populatie aanbestedingen in de steekproef. De spreiding is in onderstaande figuur 99 aangegeven.

Figuur 99: spreiding aantal dagen voor het indienen van de offerte

DEEL 5

BIJLAGEN

Bijlage 1 Beoordelingskader

Vragen in het feitenonderzoek

1. *Typologie aanbestedende dienst en aanbesteding*

- Type aanbestedingsprocedure (Openbare EU aanbestedingsprocedure, Niet-openbare EU aanbestedingsprocedure, Concurrentiegericht dialog, Nationale aanbesteding zonder voorselectie, Nationale aanbesteding met voorselectie, meervoudig onderhandse procedure).
- Rijksoverheid / grote gemeente / provincie / kleine gemeente / overig.
- Is er sprake van meerdere opdrachtgevers (ja/leeg).
- Type aanbesteding (Werk/levering/dienst).
- Bedrag van de aanbesteding (€.....).
- Leidt de aanbesteding tot een raamovereenkomst (ja/leeg).
- Is er sprake van meerdere verschillende opdrachten binnen de aanbesteding (ja/leeg).
- Is er sprake van verschillende percelen (ja/leeg).
- Is er sprake van verschillende locaties (ja/leeg).
- Wijze van inleveren offerte (uitsluitend digitaal, 1, 2, 3, meer dan 3voud).
- Worden aan combinaties van inschrijvers hogere eisen gesteld? (ja/leeg).
- Zo ja: namelijk:

1. *Welke eisen worden er door aanbestedende diensten gevraagd ter toetsing van “financieel en economische draagkracht”? (meerdere antwoorden mogelijk)*

- Geen eisen.
- Bankverklaring (art 48 lid 1a) (ja/leeg).
 1. Eigen verklaring dat er bankverklaring is (ja/leeg).
 2. Bankverklaring (geen datum eis of langer dan 1 jaar, 12 < 3 maanden, < 3 maanden).
- Aansprakelijkheidsverzekering (art 48 lid 1a) (ja/leeg).
 1. Eigen verklaring dat er verzekering is (ja/leeg).
 2. Meezenden bewijs/polis en/of prolongatieblad (ja/leeg).
- Aanleveren balansuittreksels KvK (art 48 lid 1b) (ja/leeg).
 1. Hoe recent moet uittreksel zijn (geen datum eis, 12 < 3 maanden, < 3 maanden).
 2. Aantal jaren (1, 2, 3 of meer).
- Aanleveren complete jaarverslagen van recente jaren (art 48 lid 1b) (ja/leeg).
 1. Aantal jaren (1, 2, 3 of meer).
- Verklaring omzet laatste jaren (art 48 lid 1c) (ja/leeg).
 1. Aantal jaren waarover omzet moet worden opgegeven (1, 2, 3 of meer).
 2. Gevraagd minimum niveau algemene omzet (€.....).
 3. Gevraagd minimum niveau relevante omzet (€.....).
 4. Meezenden accountantsverklaring omtrent niveau relevante omzet (ja/leeg).
- Meerdere financiële gegevens inclusief het conform een vastgesteld format berekenen van opgegeven indicatoren zoals rentabiliteit (art 48, lid 4) (ja/leeg).
 1. Aantal financiële gegevens (1, 2, 3 of meer).
 2. Aantal jaren waarover kengetallen moeten worden berekend (1, 2, 3 of meer).
- Anders (ja/leeg).
 1. Omschrijving

2. Welke eisen worden er door aanbestedende diensten gevraagd ter toetsing van “technische en beroepsbekwaamheid”? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Geen eisen.
- Referentieprojecten (art 49 lid 2 a/b en art 52) (ja/leeg).
 1. Aantal gevraagde projecten (1, 2, 3, 4, 5 of meer).
 2. Gevraagde omzet eis referentieprojecten (geen eis, vergelijkbaar als lopende aanbesteding, €.....).
 3. Met een tevredenheidsverklaring (geen datum eis, 12 < 3 maanden, < 3 maanden).
 4. Met een omschrijving van de projecten volgens format (ja/leeg).
- Omschrijving waarom inschrijver in staat is om opdracht technisch gezien uit te voeren (art 49, lid 2c, 2d, 2i) (ja/leeg).
- Omschrijving van maatregelen om de kwaliteit te borgen (art 49 lid 2c, 2d) (ja/leeg).
- Omschrijving van de mogelijkheden voor ontwerp en onderzoek (art 49 lid 2d) (ja/leeg).
- Omschrijving van de bij de inschrijver werkende mensen (zoals aantallen personeel, cv's) (art 49 lid 2f, 2h) (ja/leeg).
- Omschrijving van maatregelen gericht op milieu (art 49 lid 2g) (ja/leeg).
- Omschrijving van onderaanneming (art 49 lid 2j) (ja/leeg).
- Monsters, beschrijvingen van producten, certificaten van kwaliteit producten (art 49 lid 2k) (ja/leeg).
- Controle door/namens aanbestedende dienst op productiecapaciteit, technische capaciteit, mogelijkheden O&O, opzet kwaliteitsborging (art 49 lid 2e) (ja/leeg).
- Certificaat kwaliteitssysteem (art 50). (bv ISO 9001) (ja/leeg).
 1. Eigen verklaring dat er certificaat is (ja/leeg).
 2. Kopie certificaat (ja/leeg).
- Verklaring norm/certificaat milieubeheer (art 51) (ja/leeg).
 1. Eigen verklaring dat er certificaat is (ja/leeg).
 2. Kopie norm (ja/leeg).
- Anders (art 52) (ja/leeg).
 1. Omschrijving

3. Welke termijnen worden er gehanteerd gedurende de gehele procedure?

Een eventuele categorisering van aantallen dagen wordt gemaakt op basis van de onderzoeksresultaten.

- Termijn van aankondiging tot datum indiening van vragen,
- Termijn van aankondiging tot indienen bedrijfsgegevens bij niet-openbare procedure,
- Termijn van aankondiging/uitnodiging tot indienen offerte,
- Termijn van verstrekken nota van inlichtingen tot sluitingsdatum,
- Termijn van sluitingsdatum tot datum gunning.

Er worden indien beschikbaar de volgende data genoteerd:

- Datum aankondiging
- Datum indiening van vragen
- Datum indienen bedrijfsgegevens bij niet-openbare procedure
- Datum verstrekken nota van inlichtingen
- Datum indienen offerte (sluitingsdatum)
- Datum gunning.

4. Welk percentage van de gemaakte offertekosten wordt vergoed?

Vastgesteld in feitelijk percentage en/of bedrag. De categorisering wordt gemaakt op basis van de onderzoeksresultaten.

5. In welke mate wordt er door de aanbestedende diensten gevraagd bij de offerte diverse verklaringen te voegen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Verklaring omstandigheden faillissement en/of liquidatie (art 46, lid 1).
- Verklaring omtrent het gedrag (art 46, lid 2).
- Verklaring belastingdienst t.a.v. betalen sociale lasten (art 46, lid 3).
- Verklaring belastingdienst t.a.v. betalen belastingen (art 46, lid 4).
- Uittreksel kamer van Koophandel (art 47, lid 1).
- Anders, te weten.....

Van bovenstaande soorten verklaringen wordt vastgesteld:

- Niets gevraagd, Eigen verklaring, Op verzoek achteraf nasturen, Binnen 2 weken na verzoek toesturen, Verklaring van instantie direct meezenden.
- Hoe recent moet verklaring van derde instantie zijn: (geen eis of langer dan 12 maanden, maximaal 12 maanden, maximaal 6 maanden, tussen 3 en 6 maanden, maximaal 3 maanden, tussen 1 en 3 maanden, maximaal 1 maand.

6. Is de opdrachtwaarde al gepubliceerd?

Van de aanbestedingen wordt vastgesteld of er in de gunningsaankondiging een bedrag staat vermeld.

- Definitieve opdracht waarde: er is een gunningsaankondiging, het bedrag waarvoor gegund is staat vermeld. Overnemen van exacte bedrag.
- Het bedrag staat niet vermeld: er is wel een gunningsaankondiging, maar hierin is niet het bedrag opgenomen of het bedrag waarvoor gegund is blijkt niet (met zekerheid) te achterhalen..
- Gunningaankondiging (nog) niet gepubliceerd: De aanbesteding is niet afgesloten met een gunningsaankondiging, simpelweg omdat de aanbesteding nog loopt of omdat deze nooit is afgemeld.

7. Wat is de omschrijving van eisen rond de verlangde referenties?

- Geen eis, in algemene zin vergelijkbaar, specifieke eis benoemd. In geval van specifieke eis: overnemen van eis.

8. Is er een omschrijving van eisen rond kwalitatieve criteria?

- Ja/neen. In geval van ja: omschrijving van eis overnemen.

9. Wat is de opzet van het selectieproces en de beoordeling van de bewijsstukken?

- Zijn de criteria en regels voor de shortlisting (bij Niet openbaar) dan wel beoordeling geschiktheideisen bekend gemaakt? Ja/leeg.
- Is er sprake van een loting bij de selectie in het shortlisting proces? Ja/leeg.
- Zijn de wegingsfactoren bij het proces van shortlisten vermeld? Ja/leeg. Indien ja: aangeven van de gewichten die gehanteerd worden, bij de verschillende criteria.

Bijlage 2 Overzicht van figuren in dit rapport

Figuur 1: specificatie operationele populatie.....	8
Figuur 2: opbouw populatie steekproef.....	10
Figuur 3: verdeling van steekproef naar soort aanbesteding.....	10
Figuur 4: overzicht omvang deelpopulaties en steekproeven.....	11
Figuur 5: verdeling soorten aanbestedende dienst in de steekproef.....	14
Figuur 6: verdeling typen procedure in de steekproef.....	15
Figuur 7: verdeling soort aanbesteding (diensten/leveringen/werken) in de steekproef.....	15
Figuur 8: verdeling soort aanbesteding in de steekproef (dienst/levering/werk en nationaal/EU).....	16
Figuur 9: verhouding diensten/leveringen/werken per type aanbestedende dienst.....	16
Figuur 10: aantal gevraagde verschillende typen fin-ec bewijsstukken.....	19
Figuur 11: cumulatief % aanbestedingen met aantal gevraagde typen fin-ec bewijsstukken.....	20
Figuur 12: aantallen typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure boven/onder EU grens.....	20
Figuur 13: gemiddeld aantal typen fin-ec bewijsstukken naar diensten/leveringen/werken.....	21
Figuur 14: relatie gegunde opdrachtwaarde en aantal typen fin-ec bewijsstukken.....	22
Figuur 15: illustratie van diepgang fin-ec toetsing door "aantal en soort" bewijsstukken.....	23
Figuur 16: overzicht welk type fin-ec bewijsstuk wordt gevraagd.....	23
Figuur 17: relatie gegunde opdrachtwaarde en mate van vragen bankverklaring.....	24
Figuur 18: mate waarin bankverklaringen worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken.....	24
Figuur 19: percentage aanbestedingen waar bepaald type bankverklaring wordt gevraagd.....	25
Figuur 20: mate van vragen aansprakelijkheidsverzekering bij diensten/leveringen/werken.....	25
Figuur 21: wijze van aantonen hebben van een aansprakelijkheidsverzekering.....	26
Figuur 22: relatie gegunde opdrachtwaarde en opvragen aansprakelijkheidsverzekering.....	26
Figuur 23: verhouding vooraf gepubliceerde opdrachtwaarde versus gevraagde omzeteis.....	27
Figuur 24: relatie gegunde opdrachtwaarde en gevraagde omzeteis.....	28
Figuur 25: spreiding van de hoogte van de algemene en specifieke omzeteisen.....	28
Figuur 26: aantal jaren waarover omzetverklaring gevraagd wordt.....	29
Figuur 27: mate waarin accountantsverklaring wordt gevraagd bij de omzetverklaring.....	29
Figuur 28: relatie gegunde opdrachtwaarde en opvragen accountantsverklaring.....	30
Figuur 29: overzicht overig gevraagde bewijsstukken fin-ec draagkracht.....	31

Figuur 30: aantal gevraagde typen bewijsstukken bij technische en beroepsbekwaamheid	33
Figuur 31: aantal typen bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid cumulatief.....	34
Figuur 32: typen bewijsstuk technische/beroepsbekwaamheid bij diensten/leveringen/werken	34
Figuur 33: aantal typen bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid per soort procedure ..	35
Figuur 34: aantal bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid naar aanbestedende dienst	35
Figuur 35: relatie gegunde opdrachtwaarde en bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid...	36
Figuur 36: mate waarin aspecten van technische en beroepsbekwaamheid worden gevraagd	37
Figuur 37: mate waarin er bij kwalitatieve criteria specifieke eisen worden gesteld.....	38
Figuur 38: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd per soort procedure.....	39
Figuur 39: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken.....	39
Figuur 40: relatie gegunde opdrachtwaarde en opvragen referentieprojecten	40
Figuur 41: aantal geëiste referentieprojecten	40
Figuur 42: relatie gegunde opdrachtwaarde en aantal geëiste referentieprojecten	41
Figuur 43: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten per soort procedure	41
Figuur 44: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten naar diensten/leveringen/werken	42
Figuur 45: mate waarin bij referentieprojecten een minimale omzeteis wordt gesteld	42
Figuur 46: hoogte van bij referenties genoemde minimale waarde onder/boven EU grens.....	43
Figuur 47: minimale waarde referentieproject en geraamde financiële omvang van de opdracht....	43
Figuur 48: verhouding minimale waarde referentieproject en minimale niveau algemene omzet....	44
Figuur 49: relatie gegunde opdrachtwaarde en verhouding minimale waarde referentieproject.....	44
Figuur 50: percentage aanbestedingen waar eisen gesteld worden aan referentieprojecten	45
Figuur 51: % aanbestedingen met eisen aan referenties naar diensten/leveringen/werken	45
Figuur 52: overzicht van aan referentieprojecten gestelde eisen	46
Figuur 53: % aanbestedingen met specifieke eisen t.a.v. het bewijsstuk referentieprojecten.....	47
Figuur 54: gevraagde bewijsstukken kwaliteitsborging.....	47
Figuur 55: overzicht overige bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid	48
Figuur 56: mate waarin verklaringen als bewijsstuk moeten worden ingediend.....	50
Figuur 57: mate waarin verklaringen recent dienen te zijn	51
Figuur 58: gemiddeld aantal dagen tussen aankondiging en indienen offerte per procedure.....	52
Figuur 59: kenmerken van aanbestedingen in complexere situaties.....	53
Figuur 60: gemiddeld aantal gevraagde typen bewijsstukken bij complexere aanbestedingen	54
Figuur 61: additionele eisen bij combinatie van inschrijvers	54
Figuur 62: mate waarin systematiek shortlisting bekend is.....	55
Figuur 63: mate waarin wegingsfactoren bekend zijn gemaakt.....	55
Figuur 64: gemiddelde wegingsfactoren bij de beoordeling van selectiecriteria.....	56
Figuur 65: aantal typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure en type aanbestedende dienst... 58	
Figuur 66: spreiding aantal fin-ec bewijsstukken naar type aanbestedende dienst	58
Figuur 67: spreiding soort bankverklaring naar type aanbestedende dienst	59
Figuur 68: mate van accountantsverklaring bij omzetverklaring per type aanbestedende dienst	59

Figuur 69: aantal bewijsstukken technische/beroepsbekwaamheid naar aanbestedende dienst	60
Figuur 70: gemiddeld aantal typen fin-ec bewijsstukken naar diensten/leveringen/werken	61
Figuur 71: spreiding aantal typen fin-ec bewijsstukken naar diensten/leveringen/werken	61
Figuur 72: mate waarin bankverklaringen worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken	62
Figuur 73: mate van vragen aansprakelijkheidsverzekering bij diensten/leveringen/werken	62
Figuur 74: typen bewijsstuk technische/beroepsbekwaamheid bij diensten/leveringen/werken	63
Figuur 75: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken.....	63
Figuur 76: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten naar diensten/leveringen/werken	64
Figuur 77: aantallen typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure boven/onder EU grens	65
Figuur 78: aantal typen fin-ec bewijsstukken per soort procedure en type aanbestedende dienst... 65	
Figuur 79: type financieel economische bewijsstukken per soort procedure.....	66
Figuur 80: aantal typen bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid per soort procedure ..	66
Figuur 81: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd per soort procedure.....	67
Figuur 82: gemiddeld aantal geëiste referentieprojecten per soort procedure	67
Figuur 83: hoogte van de bij referenties genoemde minimale waarde onder/boven EU grens.....	68
Figuur 84: gemiddeld aantal dagen tussen aankondiging en indienen offerte per procedure.....	68
Figuur 85; verdeling aanbestedende diensten in de steekproef	71
Figuur 86: verdeling diensten/leveringen/werken in de steekproef.....	71
Figuur 87: aantal gevraagde verschillende typen fin-ec bewijsstukken.....	72
Figuur 88: percentage opvragen financieel/economisch bewijsstuk diensten/leveringen/werken....	73
Figuur 89: gemiddeld aantal opgevraagde fin-ec bewijsstukken naar type procedure.....	73
Figuur 90: overzicht welk type fin-ec bewijsstuk wordt gevraagd	74
Figuur 91: % aanbestedingen waar bepaald type bewijsstuk bankverklaring wordt gevraagd	75
Figuur 92: wijze van aantonen hebben van een aansprakelijkheidsverzekering.....	75
Figuur 93: aantal gevraagde typen bewijsstukken bij technische en beroepsbekwaamheid	77
Figuur 94: gemiddeld aantal bewijsstukken technische en beroepsbekwaamheid per procedure....	78
Figuur 95: typen bewijsstuk technische/beroepsbekwaamheid bij diensten/leveringen/werken	78
Figuur 96: mate waarin aspecten van technische en beroepsbekwaamheid worden gevraagd	79
Figuur 97: mate waarin referentieprojecten worden gevraagd bij diensten/leveringen/werken.....	80
Figuur 98: mate waarin verklaringen als bewijsstuk moeten worden ingediend.....	82
Figuur 99: spreiding aantal dagen voor het indienen van de offerte.....	83
Figuur 100: enkele benoemde eisen bij kwalitatieve criteria	95
Figuur 101: overzicht bij referentieprojecten gevraagde vaardigheden en ervaring.....	96
Figuur 102: overzicht enkele benoemde technische specificaties aan referentieprojecten.....	96
Figuur 103: overzicht bij referentieprojecten genoemde sectoren en/of klanten	96

Bijlage 3 Overzicht van betrokken aanbestedende diensten

1	't Lange Land Ziekenhuis	41	Gemeente De Bilt
2	Aeres Groep	42	Gemeente De Marne
3	Anna van Rijn College, College De Heemlanden	43	Gemeente De Ronde Venen
4	BrabantWonen	44	Gemeente Delft
5	Bureau Inkoop/aanbestedingen Zuidoost-Brabant	45	Gemeente Den Haag
6	Bureau Inkoop MSV	46	Gemeente Den Helder
7	CAN DLG II grondbedrijf cv	47	Gemeente Deventer
8	Centrum afferden ontwikkeling bv	48	Gemeente Diemen
9	Centrum Indicatiestelling Zorg	49	Gemeente Doetichem
10	De Eindhovense School	50	Gemeente Dordrecht
11	De Nederlandse Bank	51	Gemeente Dronten
12	Dienst Infrastructuur Verkeer en Vervoer	52	Gemeente Ede
13	Dienst Landelijk Gebied	53	Gemeente Eersel
14	Dienst Landelijk Gebied Regio Noord	54	Gemeente Eindhoven
15	Dienst Landelijk Gebied regio Oost	55	Gemeente Emmen
16	Dienst Landelijk Gebied Regio West	56	Gemeente Enschede
17	Dienst Landelijk Gebied Regio Zuid	57	Gemeente Geldrop-Mierlo
18	Fioreticollege	58	Gemeente Gemert-Bakel
19	Gemeente Alkmaar	59	Gemeente Gennep
20	Gemeente Almere	60	Gemeente Gorinchem
21	Gemeente Alphen aan den Rijn	61	Gemeente Gouda
22	Gemeente Amersfoort	62	Gemeente Groesbeek
23	Gemeente Amstelveen	63	Gemeente Groningen
24	Gemeente Amsterdam	64	Gemeente Haarlem
25	Gemeente Apeldoorn	65	Gemeente Haarlemmermeer
26	Gemeente Arnhem	66	Gemeente Harderwijk
27	Gemeente Assen	67	Gemeente Hardinxveld-Giessendam
28	Gemeente Bergeijk	68	Gemeente Heemstede
29	Gemeente Bergen op Zoom	69	Gemeente Heerenveen
30	Gemeente Berkelland	70	Gemeente Heerhugowaard
31	Gemeente Best	71	Gemeente Heerlen
32	Gemeente Bladel	72	Gemeente Helden
33	Gemeente Borger-Odoorn	73	Gemeente Helmond
34	Gemeente Boxmeer	74	Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht
35	Gemeente Breda	75	Gemeente Hengelo
36	Gemeente Bronckhorst	76	Gemeente Hilvarenbeek
37	Gemeente Capelle aan den IJssel	77	Gemeente Hilversum
38	Gemeente Cranendonck	78	Gemeente Hoofddorp
39	Gemeente Cuijk	79	Gemeente Hoogeveen
40	Gemeente Culemborg	80	Gemeente Hoogezand - Sappemeer

Berenschot

81	Gemeente Hoorn	121	Gemeente Tiel
82	Gemeente Horst aan de Maas	122	Gemeente Tilburg
83	Gemeente Houten	123	Gemeente Utrecht
84	Gemeente Kampen	124	Gemeente Utrechtse Heuvelrug
85	Gemeente Katwijk	125	Gemeente Veghel
86	Gemeente Kerkrade	126	Gemeente Venlo
87	Gemeente Laarbeek	127	Gemeente Venray
88	Gemeente Leeuwarden	128	Gemeente Vught
89	Gemeente Leiden	129	Gemeente Waddinxveen
90	Gemeente Leidschendam-Voorburg	130	Gemeente Weert
91	Gemeente Lelystad	131	Gemeente Westland
92	Gemeente Leudal	132	Gemeente Wijchen
93	Gemeente Loon op Zand	133	Gemeente Wijk bij Duurstede
94	Gemeente Maastricht	134	Gemeente Winterswijk
95	Gemeente Meppel	135	Gemeente Woerden
96	Gemeente Nijmegen	136	Gemeente Wymbristeradiel
97	Gemeente Noordenveld	137	Gemeente Zaltbommel
98	Gemeente Noordwijk	138	Gemeente Zeist
99	Gemeente Oegstgeest	139	Gemeente Zevenaar
100	Gemeente Oosterhout	140	Gemeente Zijpe
101	Gemeente Overbetuwe	141	Gemeente Zoetermeer
102	Gemeente Pijnacker-Nootdorp	142	Gemeente Zuidhorn
103	Gemeente Purmerend	143	Gemeente Zundert
104	Gemeente Raalte, p/a Argitek	144	Gemeente Zwolle
105	Gemeente Rijnwoude	145	Gemeenten Buren, Geldermalsen en Tiel
106	Gemeente Roermond	146	Havenbedrijf Amsterdam
107	Gemeente Roosendaal	147	Het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden
108	Gemeente Rotterdam	148	Hogeschool de Kempel
109	Gemeente Scheemda	149	Hogeschool Utrecht
110	Gemeente Schiedam	150	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
111	Gemeente Schouwen-Duiveland	151	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
112	Gemeente 's-Hertogenbosch	152	Hoogheemraadschap van Delfland
113	Gemeente Sittard-Geleen	153	Hoogheemraadschap van Rijnland
114	Gemeente Skarsterlân	154	Hoogheemraadschap Schieland/Krimpenerwaard
115	Gemeente Son en Breugel	155	Inkoop Samenwerking Gooi en Vechtstreek
116	Gemeente Spijkenisse	156	Inkoopbureau Noord- en Midden Limburg
117	Gemeente Steenbergen	157	Inos Stichting Katholiek Onderwijs
118	Gemeente Steenwijkerland	158	Katholieke Universiteit
119	Gemeente Stein	159	Koning Willem I College
120	Gemeente Texel	160	Laurentius Stichting Katholiek Primair Onderwijs

Berenschot

161	Lefier	201	Provincie Noord Brabant
162	Lucas Onderwijs	202	Provincie Noord-Holland
163	Milieudienst Westfriesland	203	Provincie Overijssel
164	Ministerie van Algemene Zaken	204	Provincie Utrecht
165	Ministerie van BZK	205	Provincie Zeeland
166	Ministerie van Buitenlandse Zaken	206	provincie Zuid Holland
167	Ministerie van BzK agentschap basisadministratie	207	Quadraam Gelderse Onderwijs Groep
168	Ministerie van Defensie	208	Regionaal Inkoopbureau Noord/Midden-Limburg
169	Ministerie van Defensie LBB	209	Regionale Scholengemeenschap Het Rhedens
170	Ministerie van Defensie, DMO	210	Rijksgebouwendienst
171	Ministerie van Defensie, Dienst Vastgoed West	211	Rijksuniversiteit Groningen
172	Ministerie van Defensie, Dienst Vastgoed Zuid	212	Rijkswaterstaat
173	Ministerie van Economische Zaken	213	Rijkswaterstaat Maaswerken
174	Ministerie van EZ, CBS	214	Rijkswaterstaat Noord-Holland
175	Ministerie van EZ, EVD	215	Rijkswaterstaat Noordzee
176	Ministerie van Fin, Belastingdienst	216	Rijkswaterstaat Oost Nederland
177	Ministerie van Fin, Facilitaire Dienstverlening	217	Rijkswaterstaat Utrecht
178	Ministerie van Financien	218	Rijkswaterstaat Zeeland
179	Ministerie van Justitie	219	ROC Aventus
180	Ministerie van Justitie, COA	220	ROC van Amsterdam
181	Ministerie van Justitie, IND	221	ROC West-Brabant
182	Ministerie van Justitie, Openbaar Ministerie	222	Samenwerkingsverband VP&MSP gemeenten
183	Ministerie Landbouw, Natuur Voedselkwaliteit	223	Staatsbosbeheer Regio Noord
184	Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid	224	Staatsbosbeheer Regio West
185	Ministerie van Verkeer en Waterstaat	225	Stichting Bodemsanering NS
186	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	226	Stichting CA-ICT
187	Ministerie van VROM	227	Stichting Food Valley
188	N.V. Brabantse Ontwikkelings Maatschappij	228	Stichting Geofort
189	Netwerk NV	229	Stichting Het Noordbrabants Landschap
190	NLW Groep	230	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap
191	NOS	231	Stichting ICTU
192	Politie Haaglanden	232	Stichting Kennisnet
193	Politie Utrecht	233	Stichting Limburgs Voortgezet Onderwijs
194	Programmaministerie voor Jeugd en Gezin	234	Stichting Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
195	Provincie Drenthe	235	Stichting prooSes
196	Provincie Flevoland	236	Stichting Studiekeuze 123 i.o.
197	Provincie Friesland	237	Stichting Syntens
198	Provincie Gelderland	238	Stichting Voortgezet Ondwijs in het Gooi
199	Provincie Groningen	239	Stichting Waternet
200	Provincie Limburg	240	Universitair Medisch Centrum Sint Radboud

Berenschot

241	Universiteit Amsterdam
242	Universiteit Leiden
243	Universiteit Maastricht
244	Universiteit Utrecht
245	Universiteit van Amsterdam
246	Universiteit van Tilburg
247	UWV
248	Veiligheidsregio Utrecht (VRU)
249	Vereniging Het Amsterdams Lyceum
250	Voorziening tot Samenwerking Politie Nederland
251	Vrije Universiteit Amsterdam
252	VTS Politie Nederland
253	VUmc
254	Waterschap Brabantse Delta
255	Waterschap de Dommel
256	Waterschap Hollandse Delta
257	Waterschap Hunze en Aa's
258	Waterschap Noorderzijlvest
259	Waterschap Regge en Dinkel
260	Waterschap Rijn en IJssel
261	Waterschap Rivierenland
262	Waterschap Veluwe
263	Waterschap Zeeuwse Eilanden
264	Waterschapsbedrijf Limburg
265	Wetus centre excellence sustainable technology
266	Wetterskip Fryslân
267	Woonbedrijf ieder1
268	Woonstichting Leusden

Bijlage 4 Overzicht gestelde eisen aan kwalitatieve criteria

In figuur 37 is te zien in welke mate bij aanbestedingen voor kwalitatieve criteria een specifieke eis is opgegeven. Een overzicht van enkele hierbij genoemde eisen is ter illustratie weergegeven in de onderstaande figuur 100.

Omschrijving
licentie verkoop betreffende software
specifieke diploma's en 5 jr werkervaring
5% aanneemsom voor inzet werklozen
deskundigheid op het gebied van belastingrecht, automatisering
minimaal aantal FTE op specifiek benoemde disciplines
minimaal 2 van 3 datatechnieken in eigen beheer
concrete maatregelen gericht op verminderen van energieverbruik
minimaal 60% van chauffeurs training HNR gevolgd
certificaat en bewijs dat personeel gekwalificeerd is zodanig te werken
gebruikersvereniging die minimaal 2 keer per jaar bijeenkomt

Figuur 100: enkele benoemde eisen bij kwalitatieve criteria

In figuur 52 is te zien dat bij 50% van de aanbestedingen met referentieprojecten een technische specificatie van het project als eis is opgegeven, 2% van de projecten kent een benoeming van een bepaalde vaardigheid of ervaring en bij 10% van de aanbestedingen is als eis aan het referentieproject een benoeming van een sector of specifieke klant. Een overzicht van de hierbij genoemde eisen zijn weergegeven in de onderstaande figuren.

Voorkomende specificaties vaardigheden
<ul style="list-style-type: none"> • Met inschrijver in rol van hoofdaannemer • Minimaal 2 referenties op expertrol en 2 op begeleidingsrol • Ervaring met bouwplanbegeleiding • Werken aan gebouw in gebruik

- Werk in een geïntegreerde contractvorm zoals Turnkey, Design & Construct

Figuur 101: overzicht bij referentieprojecten gevraagde vaardigheden en ervaring

Veel voorkomende technische specificaties	Unieke technische specificaties
<ul style="list-style-type: none"> • Tenminste X m2 BVO • Minimaal X werkplekken of locaties • Grondverzetwerken • Asfaltering werkzaamheden • Onderhoud werkzaamheden • Maaien van bermen • Bouw en levering informatiesystemen • Duurzaam en onderhoudsarm bouwen • Grondwerken in den droge/natte • Aanleg van bitumineuze verhardingen • Aanleg riolering 	<ul style="list-style-type: none"> • Installatie van cyclotron-GMP • Combinatie hydrologie en nutriëntenhuishouding in relatie tot agrarische bedrijfsvoering • Arbeidsmarkt prognosemodel • Migratie van decentrale naar centrale software oplossing • Aanleggen glasvezel- en koperkabels met sleufloze technieken • Geregistreerd vaccinproduct voor dieren

Figuur 102: overzicht enkele benoemde technische specificaties aan referentieprojecten

Voorkomende specificaties
<ul style="list-style-type: none"> • GWW sector • Civiele sector • Publieke sector • Tenminste X inwoners • Middelgrote gemeenten • Minimaal X werknemers

Figuur 103: overzicht bij referentieprojecten genoemde sectoren en/of klanten

Berenschot

Bijlage 5 Overzicht bij onderzoek meervoudig onderhandse aanbestedingen betrokken aanbestedende diensten

diaconessenhuis Leiden
gemeente Apeldoorn
gemeente Breda
gemeente de Bilt
gemeente Drechtsteden
gemeente Enschede
gemeente Groningen
gemeente Heerhugowaard
gemeente Lochem
gemeente Montferland
gemeente Oosterhout
gemeente Roosendaal
gemeente Zoetermeer
Hoogheemraadschap van Delfland
ministerie van Financien
ministerie van LNV
provincie Utrecht
provincie Noord-Holland
provincie zeeland
Universiteit Leiden
Universiteit van Amsterdam
Universiteit van Tilburg
Vrije Universiteit Amsterdam
Waterschap Rijnland